

Ta lendab mesipuu poole...

Muusikaleht

Märts
1994
5/6
Hind 3.-

Riviorkestrid seestpoolt vaadatuna (lk.14-15)

○ EV Kaitseväge Peastaabi orkester esinemas 24. veebruaril

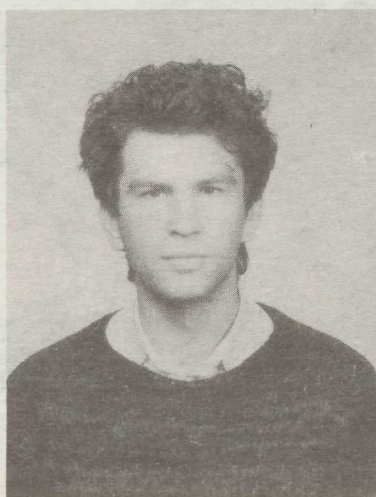
Eesti tippmuusikud

Keskmine põlvkond

○ Andres Mustonen (lk. 3—4)

Noor põlvkond

○ Tanel Joamets (lk. 13)

Veel numbris

INES RANNAP
veebruari kontsertidest

EESTI JA SOOME KANNEL
on erinevad

Eestis registreeritud
rahvusvaheline
muusikaorganisatsioon
vireleb

JUUBELILAULUPEO
REPERTUAAR liiga raske?

VILJANDI KULTUURIKOLLEDŽ
otsib oma teed

Ebaharilikku ja harilikku
RAPLAMAAL

Höbedane **METSASARV**

LÄTI muusikaelust

Skandaalitsev staar
METROPOLITAN OPERAS

ENRICO CARISO
viimane aasta

ja palju muud.

Uus rubriik
"Noortele. Noortelt. Noortest."

Ansambel "Hortus Musicus" ja Andres Mustonen...

Proloogiks üks pilt

Veebruari alguses toimusid Tallinnas V Barokkmuusikapäevad. Pariisist saabunud külalisansambel „LAC et MEL“ jõudis Väravatorni just sel ajal, kui „Hortus Musicus“ tegi proovi. Lauljanna Valérie Picard kuulas, kuulas ja haaras siis kätega peast, nagu täis äratundmisrõõmu. Ta jutustas, et aastat 10—15 tagasi, kui ta oli veel gümnasist, rääkis kirjandusõpetaja ühel päeval tunnis vanadest Prantsuse rändlaulukutest-trubaduuridest. Ta pani mängima ühe heliplaadi ja lisas: „Kahjuks ei ole meil seda muusikat prantslaste esituses. Kuid siin on üks ilusa nimega ansambel — „Muusika aed“ — „Hortus Musicus“. Olgu pealegi, et prantsuse muusika jõuab prantslasteni Eesti ansambli kaudu, peasi, et seda muusikat ikka lauldakse!“

... ON OLNUD LAHUTAMATUD ÜLE 20 AASTA

1972. aastal, kui Andres Mustonen oli Konservatooriumi I kursuse üliõpilane, kogus ta kokku mõttekaaslaste-entusiastide rühma ja esimene vanamuusikaansambli kontsert toimus 12. oktoobril Kiek in de Kōkis. Sellest alates on ansambli, millele juht andis ka ilusa nime „Muusika aed“ — „Hortus Musicus“, ümbritsenud publiku tähelepanu ja armastus, ajakirjanduse küllaltki järjepidev pilk ning alguskümnendil kindlasti ka veel mingi eriline opositsioonisoleva vaimse grupi aura. Esimestel aastatel, kui ansambel oli veel kujunemas, osalesid, kes pikemat, kes lühemat aega: Helle Urma (hiljem Mustonen), Ülle Laido, Külli Linask, Joosep Vahermägi, Jaan Arder, Riho Ridbeck, Andres Mustonen, Tõnis Kuurme, Valter Jürgenson, Paavi Muts, Andrus Järvi, Allar Kaasik, Taivo Niivägi, Paul Mägi. Et ansambel asus oma vanamuusikaviljlemise missiooni täitma meile senini tundmatu fanatismi ja süstemaatilisusega, tundus kogu grupp kõrvaltjälgi-jaile, eriti noortele imetlejaile, mingi erilise, nagu öeldakse, „Jumalast väljalitute grupina,“ kes SUNDIS austama nii seda KUNSTI, mida nad esitasid, kui ka endid, selle kunsti teenreid.

Andres Mustonen on ansambli ellukutsuja, käivitaja, mootor ja ideede generaator. Oli. Ja on seda ikka väsimatult tõusvas liinis olnud üle kahe aastakümne. Analüüsida „Hortuse“ tööd, loomingupeioode, töötamise meetodikat, mänedžeritööd, mõju nii kodumaal kui väljaspool, iga üksiku ansambli liikme arengujoont, ja — last but not least — Andres Mustoneni ENDA arengujoont — see on raamatut hõlmav teema. Praegu tahaksime lihtsalt rõõmustada, et „Hortus Musicus“ on alles, tema eluase Väravatorn on alles ja regulaarsed Väravatornikontserdid, mis said alguse 1990. aasta sügisel, toimuvad ikka!

Ansamblist on aastate jooksul artikleid kirjutanud nii eesti- kui venekeelsetes lehtedes ligi kakskümmend muusikateadlast ja ajakirjanikke — püüdes kirjeldada muljet, elamust, mida kontsert pakkus, jääb nende autoreil ikka nagu midagi ütlemata. Aga ajakirjandus on tänuvärselt talletanud, ja üsnagi regu-

laarselt, reiseid ulatusliku haarde. Näiteks rõhutat Priit Kuusk 1980. a. „Hortuse“ osavõttu VIIEST rahvusvahelisest muusikafestivalist VIIIE nädala jooksul! Ja sekka võime lugeda ajalehtedest ka uusi nimesid. Aastast 1977 näiteks: Rai-vo Tarum — zink, krummhorn, löökpillid; Peeter Klaas — viola da gamba, krummhorn, plokklööb; Vallo Tarum — pommer. Viie-aastase ansambli kontserti arvustades rõõmustab professor Hugo Lepnurm ka veel uute instrumentide üle. Erilist rõõmu tunneb ta keelpillide komplektist, mille tervikuna valmistas Eesti meister Felix Villak.

Kuid tsiteerigem ka Andres Mustoneni OMA sõnu, seekord aastast 1982, kümneaastase tegevuse järel: „Pöördumine kaugete aegade poole pole mitte põgene mine minevikku meid häiriva maailma eest. Mina näen „HM“ tegevuses sammu edasi esteetiliste tõekspidamiste poole, kus domineerivad mõisted ÖNN, ARMASTUS, RÕOM, RAHU. Varjase muusika objektiivne üldfilosoofiline mõte osutab, et määrav pole mitte isik, vaid kandev idee.“

Seitsmekümnedate aastate lõpuks oli „H M“ teinud täieliku läbimurde: mobiilsena ja n.ö. objektiivse muusika esitajana oli ta ka „selle ilma vägevate pooli“ hinnatud kui esindusansambel, kelle kõrge tase kutsus (külaste seas) alati esile imetluse, ja selle aupaiste sära kuldaski ka muusika tellijaid! Just sel- lepärast loemegi „Hortuse“ nime vastu- võttudelt Raekojas, Kadriorus, Toom- peal...

Aga seitsmekümendail tegi ansambel ära ka tohutu töö oma IGA LIIKME muusikaliste võimete arengus, lavalise esinemiskunsti omandamises, teoreetiliste teadmiste pagasi laiendamises ja muusikaliste põhiideede otsimises.

Aastast 1986. praeguseni on ansambli koduks Väravatorn Toompea serval, Lühike jalg 9. See 15. sajandist pärinev torn ja elamu on pika ning heitliku elulooga. „Hortus“ sobib siia hästi. Muusikud ei väsi rõhutamast, et juba

hommikuti, proovile tulles, tõeses all- linnast Toompeale, tõesed kõrgemale ja leiad ülendust oma ilusa maja inimsõ- ralikkusest. Tavaliselt on ansambli töö- aeg 5—6 päeval nädalas k. 12—17-ni. Eri- kontserdid kirikutes jm. nõuavad veel eriproove. Vahel leiab harjutavaid pilli- mehi siin lausa hilisööni välja. See on tõeline muusikute kodumaja.

Väravatorn on ehitatud 1454/55, elamuks ümber tehtud 1768, pikka aega olnud lõhutud, lagunenu, 1985. aastast poolakatest restaureerijate poolt taas parandatud, interjööri loodud ja selli- selt lõpetatuna-viimistletuna kahe muu- sikakollektiivi — „Hortus Musicuse“ ja Filharmoonia ehk Tõnu Kaljuste kam- merkooi — käsutusse antud.

Väravatorni perenaine ja „Eesti Kont- serdi“ vanemadministraatori ametikohal olles ka ansambli administraator on LAINE LILLEPRUUN. Käesolevast aastast on tal abiks ansambli asjade ajamises direktori ametikohal olev VOLDEMAR PRANGEL. Senini tegi ka kogu organisa- toorse mänedžeritöö ära Andres Musto- nen. 20 aastaga on pidevalt vahetunud, täienenud ja täiustunud pillide kogu, nii et praegu on ansambli mängida keskaja vanamuusika- ning barokkajastu päris rahuldav instrumentaarium.

„Hortuse“ argipäev ongi üsna argine. Nagu muusikutel ikka. Tööprotsessi kuu- lub suur hulk välisesinemisi, välismaal rohkem kui Eestimaal, kuigi „H M“ esineb nii Tartus kui Rakveres, nii Haap- salus kui Viljandis, nii kontserdisaalides kui kirikuis. 1990. aastast on regulaarsed laupäevased Väravatornikontserdid, mil- lest saab osa ka radiokuulajate lai ring kas otseülekannete või lindiülekan- nete näol. Neil kontsertidel esineb ka „Hor- tus“ suures koosseisus, mõni selle väik- sem grupp või külalistena keegi nn. „Hortuse“ sõprade laia- rahvusvaheli- sest ringist.

Aga juba jääb seegi kontserdiring Andres Mustoneni jaoks kitsaks. Viendat aastat toimuvad Tallinnas Barokkmuusi- kapäevad, mille kavad on traditsiooniko-

○ „Hortus Musicus“ harjutamas Väravatorni II korruse tööruumis. Vasakult: Tõnis Kuurme, Valter Jürgenson, Olev Airimäe, Robert Staak, Andres Mustonen, Neeme Punder (varjatud), Mail Sildos, seljaga Peeter Klaas ja Imre Eenmaa.

„HORTUS MUSICUS“ 1994. a.

1. ANDRES MUSTONEN — kunstiline juht, viiul
2. HELLE MUSTONEN — sopran
3. JAAN ARDER — bariton
4. JOOSEP VAHERMÄGI — tenor
5. RIHO RIDBECK — bass, löökpillid
6. TOOMAS VOLKMAN — kontratenor
7. NEEME PUNDER — flöödid, krummhorn
8. PEETER KLAAS — viola da gamba, pandora
9. OLEV AINOMÄE — pommer, flöödid, krummhorn
10. VALTER JÜRGENSON — tromboonid
11. TÖNIS KUURME — dulcian, flöödid, krummhorn
12. MAIL SILDOS — viiul
13. IMRE EENMA — violone, viola da gamba
14. ROBERT STAAK — lauto, kitarr
15. IVO SILLAMAA — orel, klavessiin

„H M“ „lastest“, mida juhivad ja milles löövad kaas osa eelnimetuist, räägime edaspidi.

○ „Hortus Musicus“ kontserdi andmas Väravatonis III korruse saalis. Vasakult: Peeter Klaas, Helle Mustonen, Neeme Punder, Mail Sildos, lauljad Joosep Vahermägi ja Jaan Arder (seisavad), Robert Staak, Olev Ainomäe, Riho Ridbeck, Valter Jürgenson, Tõnis Kuurme. Publik seljaga.

Fotod autori erakogust.

haselt ikka peaaegu süžeeliselt temaatilised. Ja ikka muusikute poolt räägitud kommentaaride ja tutvustustega. Just seda kontserdivormi armastab kuulaja. Täiesti omaette kontserdizanriks ja meenõututeks on aga saanud rahvalik „Muusika ja vein“.

See on „Hortuse“ tänane päev. Argipäev. Kuid sellelgi on veel mitu tahku.

... EI OLE ENAM SÜNONÜUMID.

Mustonen elab väga intensiivset viiuldaja- ja dirigendielu, eriti väljaspool kodusaale. Eestis on ta sellest hooajast ka „SUURE MUUSIKAKADEEMIA“ tsükli initsiaator. Ta on, muide, ka ajakirjanike poolt tihti küsitletav kunstnik, sest tema mõtteid on huvitav kuulata-lugeda. Ta muutub, areneb, ja seda on tore kogeda. Mustoneni credoks võiks olla veel tänagi aastate eest ühel „Hortus Musicuse“ kontserdi kavalehel (27. X 1976) märgitud Arvo Pärdi mõte, mis on seotud tema „Tintinnabuli“ esitusega: „KVALITEET OLENEB SIIRUSEST. MILLEGI MUU PÄRAST ÄRA MURETSE. SEE ONGI TÕELINE JULGUS.“

Mida lisab Andres Mustonen nüüdis- hetke kohta ise:

„Oma eksistentsi mõtestamisel on tavalised kolm varianti: kas elada minevikumälestustele või tuleviku soovunelmate vallas, või olla LIHTSALT liikumisprotsessis, mille nimi on OLEVIK. Kõige suurem võitlus käibki tulevikusoovide tarvis (oma meelest) kõige õigemate valikul iga-päeva-tee liikuvuses. Selles protsessis HARMOONIA leidmine tähendab väga selgelt teadvustada, millises kohas ja kes me oleme. Hetkel, täna. Aga ka HOMME. See on tegevus, mis kujundabki ELUSTIIL. Kindlasti need nägemused, mis on erinevail inimestel, ka ansambli igal liikmel, antud hetkel tulevikuperspektiividest, kindlasti need nägemused ei saa olla samased. Juhü ülesanne muude ülesannete kõrval on tasakaalustada need erisused ja hoida süsteem toimivana. „Hortus Musicus“ on pikka aega koos töötanud ansambel, mida hoiab koos ja ühendab oma eriline *esprit*, nähtamatu pagas, sõnastamatu side...“

Nüüdisetkel on veel üks huvitav nähtus, mis meile hingejõudu annab. Taas on hakatud välja andma, eriti välismaal, „Hortuse“ aastakümnete eest tehtud heliplaate. Tolla, kui me need plaadid salvestasime, tundus tööprotsessi pikkus, mis vältas siis 2–3 aastat, tohutu. Ja alati oli tunne, et lint on enne juba vananenud, või et NÜÜD suudaksime paremini. Aga praegu, kui ajaline intervall on suur, 10–15 aastat ja rohkem, nüüd kõlab see meie sõnum sealt välja selgemini ja tugevamalt, kui oleksime osanud aimata. Kuigi — erinevalt toonast! Eelnevad aastad ja kümned aga annavad põhjust loota, et väärtused, mida hinnatakse, ja hinnangud muusika kohta on püsivad. Ja me ei tohi unustada Teda, kes on andnud meile elu, ande, igapäevase leiva, ja võime tunda oma tegevuses, oma muusikas, oma kunstis jumaliku puudutuse imet...“

Virve Normet

Mustpeade Maja Tallinnas

Ajalehtede põhjal võib jääda mulje, et see on esijoones Eesti Kontserdi poolt organiseeritavate konkursside toimumise paik. See on aga vaid jäämäe veepealne osa. Tegelikult toimub seal väga aktiivne kultuuritegevus, sh. muusika osas. **OMA LEHE JÄRGMISES NUMBRIS RÄÄGIME SELLEST LÄHEMALT.** Sissejuhatuseks avaldame nimekirja Mustpeade Majas aprillikuus toimuvatest muusikaüritustest, mida ei organiseeri Eesti Kontsert.

1. 04. kell 15.00 ja 18.30 — Kammermuusika festival
2. 04. kell 15.00 ja 18.30 — Kammermuusika festival
3. 04. kell 17.00 — Muusikaakadeemia kontsert
3. 04. kell 17.00 — Muusikaakadeemia kontsert: Tanel Joamets (klaver)
6. 04. kell 18.00 — Muusikaakadeemia magistriskontsert: Reinut Tepp (klaver)
9. 04. kell 10.00 — Kammerkooride festival
10. 04. kell 17.00 — Muusikaakadeemia kontsert: Jaanika Rand (klaver), Inga Lehto (klaver)
11. 04. kell 17.00 — Kontsert pensionäridele

13. 04. kell 18.00 — Muusikaakadeemia magistriskontsert: klaveriduo Reet Ruubel, Piret Habak
15. 04. kell 12.00 — Prantsuse muusika päevad
16. 04. kell 11.00 — Prantsuse muusika päevad
17. 04. kell 20.00 — Prantsuse muusika päevad
17. 04. kell 17.00 — Muusikaakadeemia van. õp. L. Väinmaa klaveriklassi üliõpilaste kontsert
20. 04. kell 18.00 — Muusikaakadeemia magistriskontsert: Kai Ugandi (klaver), Ia Rimmel (klaver)
21. 04. kell 17.00 — G. Otsa nim. Muusikakooli õpilaste kontsert
24. 04. kell 18.30 — Sibeliuse Akadeemia üliõpilaste kontsert
24. 04. kell 14.00 — Muusikakeskkooli õpilaste kontsert
24. 04. kell 17.00 — Muusikaakadeemia dots. Vilma Mallese kammeransambliklassi üliõpilaste kontsert
21. 25. 04. kell 17.00 — Õpilaskontsert
27. 04. kell 18.00 — Muusikaakadeemia magistriskontsert
27. 04. kell 19.00 — Laulukohvik „PARAOKE“ — vaba laulumikrofon kõigile
30. 04. kell 17.00 — Meeskoor „Runo“ — 45

Jaanuar-veebuar

Enamikus maakondades toimusid jaanuari keskpaiku laululaste võistlused. Selgitati välja parimad, kes lähevad võistlema ETV „Laulukarusselli“ saadetesse.

Harjumaalt

* 9. jaanuaril oli Keila kirikus kahe koori ühiskontsert. Laulsid TTÜ vilistlaste naiskoor Silvia Melliku, Mait Männiku ja Tiit Kiige juhatusel ning Eesti metsameeste meeskoor „Forestalia“ Alo Ritsingu ja Ilmar Johanssoni taktikepi all. Kava koosnes Sacchini, Mühlhauseni, A. Ritsingu, Genetzi, A. Läte jt. loominguist. Naiskoor esitas lisaks veel klassikalisi ja jõululaule.

Järvamaalt

* 22. jaanuaril pühitses oma esimest juubelit maakonna tuntud koorijuh Aino Linnas. Ta on koorijuh ametis olnud pikki aastaid. Praegu on tema dirigeerida 2 segakoori, laste- ja poistekoor ning kapell.

Põlvamaalt

* Kolmekuningapäeval oli Tavaskoja vanadekodus meeldiv kontsert: külla olid tulnud naiskoori „Mai“ lauljad. Esitati aastaajaga sobivaid talvelaule.

* 20. veebruaril oli Mikitamäel leelopidu, millega tähistati 5 aasta mõödumist kohaliku leeloansambli regulaarse tegevuse algusest. Külalisteks olid kutsutud leelotajad Tartust, Värskast, Meremäelt.

Pärnумаalt

* 3. veebruaril alustas oma Taani-reisi Ilmar Tõnissoni kammer-

orkester. Tegemist oli vastukülaskäiguga orkestri „Amatorsymfonikerne“ kutsel. 6. veebruaril andis meie orkester kontserdi Kopenhagenis ja 8. veebruaril sõpruslinnas Helsingöris.

Raplamaalt

* 18. veebruaril toimus Rapla Rahva Majas lõbus kantripidu. Tuju ülevälhoidmise eest hoolitses ansambel „Kukepillid“.

Saaremaalt

* Veebruaris toimus Kuressaare 11 Keskkoolis järjekordne omaloominguliste laulude ja muusikapalade konkurss, osalemas 40 õpilast. Tulemusi hindas põhižürii kõrval ka õpilastest koosnev kohtunikekogu.

* 16. veebruaril oli Kuressaare Muusikakooli saalis klaverimuusika kontsert — seekord esinejateks kooli õpetajad Tiit Kuulberg ja Marju Okaspuu. Kavas oli R. Schumann, Liszti ja Debussy teosed ning 7 pala U. Sisaski „Tähistaevast“. Kolmapäevased muusikaõhtud on selles muusikakoolis kujunenud juba traditsiooniks.

Tartumaalt

* 8. jaanuaril esines ülikooli aulas Lauri Väinmaa L. van Beethoveni sonaaditsüklit teise kontserdiga.

* 13. jaanuaril andis kodupublikule esimese kontserdi klarinetist Ott Maaten. Oppinud on ta Tallinnas Hannes Altrovi käe all, seejärel end täiendanud Moskvas ja Prantsusmaal Pariisi konservatooriumis. Koos Ott Maateiniga musitseerisid tema abikaasa Lilian Tamm-Maaten (viul) ja Peep Lassmann (klaver). Tü ajaloomuuseumis kõlasis Debussy rapsodia nr. 7, Milhaud' „Trio“, Bozza „Bukoolika“, Weberi „Grand Duo“.

* 31. jaanuaril esines TÜ aulas kammerkoor „Arsis“. Kavas vanamuusika Gregoriuse laulust missani.

Kava oli koostanud Kari Turunen (Soome).

* Tallinnale lisaks (vt. lk. 9) oli 5. veebruaril oli ka Tartus võimalus kuulata Rootsi ühe suurema kutselise puhkpilliorkestri „Stockholmi Puhkpillisümfooniid“ esinemist.

* 16. veebruaril oli ülikooli aulas eesti autorite kammermuusika õhtu. Pärdi, Sumera, Mägi ja Tambergi muusikat esitas ansambel „Camerata Tallinn“ laiendatud koosseis: L. Tamm, J. Öun, H. Mätlik, U. Kristian, U. Vulp, V. Kuusk, H. Vaas.

Valgamaalt

* Aastavahetus tõi Valga rahvamuusikasõpradele kaks kurba sõnumit — manalasse varisesid rahvamuusikud Erni Kasesalu ja Heldur Napritson.

* 20.—22. jaanuarini toimus Pühajärvel Eesti Muusika ja Meedia Konverents. Juba neljandat korda kohtusid seal Eesti muusika ja meelelahutustööstusega seotud inimesed. Külalisi oli tulnud Taanist, Soomest, Lätist, Leedust. Osalesid ja lahkisid muusikaga seotud probleem muusikud, produtsendid, klubide eestvedajad, kontsertide ja festivalide korraldajad, TV-kanalite, helistuudiote, raadiojaamade töötajad ja omanikud, muusikakaupmehed, ajakirjanikud. Jututeemadeks artistsid, erinevate raadiojaamade programmid, kuulajad, muusikafestivalid. Räägiti muusikast kui kaubast.

Viljandimaalt

* 5. jaanuaril andis Viljandis kontserdi „Kuninglik Kvintett“ Tallinnast. Kontserdi tulu läks Viljandi laululava ehitamiseks. Kontserdi kavas oli R. Valgre laulude kõrval ka läbilõige kvinteti kogu repertuaarist.

* 4. veebruaril esines Viljandi kontserdipublikule Tartu H. Elleri nim. Muusikakooli kammerorkester noore dirigendi Mati Põdra juhata-

sel. Mängiti Vivaldi Kitarrikontserti, Bach'i Brandenburgi kontserti nr. 5, Brahmsi ja Britteni loomingu.

* 23. veebruaril pidas oma 65. sünnipäeva meeskoor „Sakala“. Kontsert deviisiga „Aeg annab arustust“ toimus Viljandi Jaani kirikus.

Ida-Virumaalt

* Oma juubelit (sündinud 16. veebruaril 1908) tähistas praegu Virumaal elav laulja ja muusikapedaagoog Tooni Kroon.

* 23. veebruaril esines Nerva Muusikakoolis duo Tarmo Eespere (klaver) ja Heiki Mätlik (kitarr). Oma kontserdi kavasse olid interpreedid võtnud Manuel Pontcelt'i (Mehhiko), Diabelli, Bach'i, Giuliani ja Weberi muusikat.

* Eesti barokkmuusika päevade raames esines Tallinnale lisaks (vt. lk. 7) ka Kiviõlis Pariisi kesk-aegse muusika ansambel „Lac et Mel“.

Lääne-Virumaalt

* 21. jaanuaril oli „Orelimuusika aastaringi“ järjekordne kontsert Rakvere kirikus. Esines Soome organist ja laulja Mafii Hannula. Kavas J. G. Walther, J. S. Bach, F. Mendelssohn-Bartholdy, Anssi Tikanmäki.

* 27. jaanuaril esitas L. Väinmaa Rägaveres Beethoveni sonaate.

* 11. veebruaril toimus Rakveres „Orelimuusika aastaringi“ 10. kontsert. Toomas Trass Tartust mängis O. Messiaeni 1936. a. teost „Issanda sünd“!

* 19. veebruaril kohtusid Tapa Kultuurimajas õpilased ja õpetajad Kunda, Rakvere, Tapa muusikakoolist ja Kadrina Kaunite Kunstide Koolist. Kuni 1982. aastani olid sellised tollase Rakvere rajooni muusikakoolide kohtumised iga-aastased, nüüd elustati endine traditsioon. Iga kool andis väikese kontserdi.

JUHAN AAVIKU FONDI (JAF) TEGEVUSEST

selle asutaja ja esimehe Kaljo Kääriku kirjalike materjalide, TMM-i teaduskonverentsil 3. III 94. tehtud ettekande ja 5. III toimunud jutuajamise põhjal

Eellugu. Juhan Aavik ja insener Kaljo Käärik elasid Stockholmis üksteisest kahe kiviviske kaugusel ning olid teretuttavad. Juba Eestis oli nende perekonnaliikmete ja sõprade vahel olnud kokkupuuteid. Lähem tutvus siin gines 1965/66 aasta vahetusel, kui K. Käärik oli pannud tugeva ukseketi J. Aaviku, samuti tema tütre Linda korterisse. Üle 80 aasta vana J. Aavik, saades teada endast 33 aastat noorema (sünd. vastavalt 1884. ja 1917. a.) K. Kääriku arhivaariharastustest, kutsus ta endale appi arhiivkorrajaks, asjaajajaks ja sekretäriks. Käsil oli siis ka J. Aaviku „Eesti muusika ajaloo“ väljaandmine. Seda organiseeris Eesti Muusika Ajaloo Ühing (asutaja, esimees ja peamine finantseerija William G. Lindström). Selle juhatuse koosseisu koopteeriti teiste hulgas K. Käärik. Teos ilmus Stockholmis 1969. a. neljaköitelisena (941 lk.).

Juhan Aaviku Fond loodi helilooja enda heakskiidul 15. märtsil 1977. a. Alusaraks sai EÜS-lt „Põhjala“. K. Käärikule tema 60 sünnipäevaks tehtud kingitus. Pärast J. Aaviku korteri äraandmist ja tühendamist helilooja haiglas olles töid Gerhard Körb ja K. Käärik kogu tema arhiivi viimase majja. Praegu on JAF Juhan Aaviku õigusjärgne omanik.

J. Aaviku arhiivi (kirjavahetus, dokumendid, fotod, mälestuste käsikirjalised kaustikud ja lisaks helilooja tütre Linda Konnist-Aaviku käes olnud dokumendid

ja fotod) korrastas Balti Arhiivi töötaja Maret Terras arhiivi juhataja Kalju Lepiku juhendite järgi. 46 kartongi sisu kohta koostati 21-leheküljeline nimestik. Praegu säilitatakse neid materjale Rootsi Riigiarhiivis Stockholmis. Dokumente ei laenutata, kuid neist võib teha fotokoopiaid.

J. Aaviku helitööde nimestiku koostas helilooja ise, hiljem on seda täiendatud, täpsustatud. Selles sisaldub 79 kodumaalt kaasatoodud ja 101 paguluses kirjutatud oopust (kohati ühe oopuse all mitu tööd), lisaks umbes 100 märgistamata teost, kokku 500-700 helitööd.

Elga ja Rutt Eliaser on seadnud tööd oopuste järjekorda. Nad on teinud ka J. Aaviku poolt kasutatud 250 laulu nimestiku, seadnud need tähestikuliselt järjekorda algussõnade järgi, märkides ära autori ja teoste oopuse numbrit. Üks printitud eksemplar sellest nimestikust on nüüd üle antud TMM-le.

Juhan Aaviku „Mälestused ja mõlgutused eluteelt“ I osa „Lapsepõlv“ on ilmunud Torontos 1959. a. II osa — „Viljandis“ —, III osa — „Peterburis“ —, ja IV osa — „Tartus“ — on pr. M. Kures ümber kirjutatud (II osa on TMM andnud Mare Põldmäele redigeerimiseks). V osa — „Tallinnas“ — (9 J. Aaviku käsiti kirjutatud kaustikut, 1021 lk., 3 esimest kaustikut kadunud) ja VI osa — „Paguluses“ — (13 kaustikut, 1276 lk.) säilitatakse Rootsi Riigiarhiivis. Mälestuste trükkimiseks Tallinnas teeb ettevalmistusi a/s „Haiks“. Eeltöödeks on JAF saanud Eesti Kapitalilt (Rootsis) rahalist toetust.

Juhan Aaviku „50 eesti rahviisi“ ilmus Stockholmis 1959. a. TMM-i ettepanekul valmistatakse ette uustrükk. JAF on seisukohal, et see peaks sisaldama J.A. foto, ingliskeelse alapealkirja, eesti- ja ingliskeelse J.A. eluloo, indeksid.

K. Kääriku sidemed Teatri- ja muusikamuseumiga (TMM) tekkisid 70-ndail aastail salateid pidi, kui TMM-i direktoriks oli K. Kääriku tuttav Merike Saarepere ja katkesid viimase vallandamisega 1976. a. JAF ja TMM (tollane muusikaosakonna juhataja Tiina Lõhmuste-Öun) sõlmisid sidemed paari aasta eest. Need on tihenened 1993—94. a. (1993. a. oli K. Käärik Eestis külas 3 korda, tänavu juba 2 korda), TMM-le on antud eksemplare J. Aaviku trükis ilmunud töödest, koopiaid mõnedest käsikirjadest jm., 2 kirjutusmasinat, arvuti, ostetud ka kopeerimisaparaat, millel TMM kohustub tulevikus temale üleantavatest J. Aaviku teostest tegema koopiaid JAF-le. Materiaalset toetust on TMM saanud JAFilt, Eesti Kapitalilt, Eesti Helikunsti Keskuselt New Yorgis pr. Juta Kurmani abil.

JAF kavatses Juhan Aaviku muusika-teoste pärandit TMM-le üle anda osade kaupa. Kui esimese osa materjalidest on koopiaid tehtud ning need Rootsi saadetud, lähetatakse Tallinnasse teele järgmine osa. Lõpptulemusena peab olema kogu fond Tallinnas ja selle koopiaid Stockholmis. Organiseerimistöö peab JAFi arvates tegema TMM.

Uus süvamuusikat vahendav firma

11. veebruaril toimus Mustpeade Maja Valges saalis mullu detsembris loodud kontserdifirma „Concerto Grosso“ organiseeritud kolmas kontsert. Ette kanti 4 kantaati: kaks Dietrich Buxtehude (1637—1707) ja kaks noorelt J. S. Bachilt, kes pärast oma reisi Lübeckisse oli saanud temalt ja tema koolkonnalt ilmselt mõjutusi. Dirigeerisid **Toomas Siitan**, ette kandsid 12-liikeline kammerkoor „Studio vokale“ ning kammerorkester „Väike RinG“, mis koosneb Eesti Muusikaakadeemiaga seotud noortest muusikutest. Ka saal oli täis põhiliselt noori. Uus kontserdifirma, mille osanikeks on Vanalinna Barokkorkestri juht ning tšellorühma kontsertmeister **Egmont Välja** ja noor helilooja **Tõnis Kaumann**, on ilmselt välja kasvanud noorte professionaalsete muusikute vajadusest saada rohkem esinemisvõimalusi.

„Concerto Grosso“ on saavutanud kokkulepped välisesinemiste korraldamise kohta eesti noortele muusikutele ja kavatseb organiseerida ka välismaiste süvamuusikute esinemisi Eestis.

Egmont Välja on firma „Esto-Muusika“ juhi Toomas Välja poeg. Toomas Välja tema oma sõnul „Concerto Grosso“ tegevuses ei osale, küll aga teeb jõupingutusi oma praegu madalseisus oleva firma taasaktiveerimiseks.

Ä. Korneliussen nüüd ka Põltsamaal

Eesti puhkpillimuusikute suur sõber ja nõuandja Ä. Korneliussen oli 13.—23. veebruaril jällegi meil külas, täpsemalt pingerikkal töö. Seda tegi ta vanade tuttavate — Vabariikliku Orkestrijuhtide Puhkpilliorkestri ja G. Otsa nim. Muusikakooli puhkpilliorkestri. Viimasega koos õnnestus anda ka kontsert Rahvusraamatukogu saalis. Seekord ei häirunud kõigi plaanide elluviimist Ä. Korneliussen floodi varastamine, nagu juhtus eelmise külastuse ajal. Nagu varemgi, tõi ta kaasa ka hulgaliselt noote eri raskusastmes, nii et neid jätkub iga taseme orkestritele.

Seekord laiendas Ä. Korneliussen oma tegevuspiirkonda — käis ära Põltsamaal juhendamas sealset Eesti suurimat koolinoorte puhkpilliorkestrit. See oli n.ö. eelproov 6. juulil Põltsamaal algavatele noorte puhkpillimängijate täienduskursustele, milles norralane samuti osaleb. Sinna sõidab Ä. Korneliussen juubelilaulupeolt, kuhu ta tuleb „teejuhina“ 100-liikmelisele Norra puhkpilliorkestrile, kes pärast esinemist Eestis sõidab Lätti ja Leetu.

Ülemaailme assotsiatsioon peakorteriga Tallinnas kogub oma üritusele tosin inimest

Arvutimuusika ja Muusikainformatsiooni Assotsiatsioon (AMMIA, ingl. k. CMMIA) korraldas 20. veebruaril ürituse, mida nimetas tähtpäevaõhtuks. Kava koosnes põhiliselt assotsiatsiooni liikmete — Eestis, Venemaal ja Tšehhimaal elavate autorite teoste esmaettekannetest. Publikut, põhiliselt venekeelset, oli kogunenud vaid tosin ümber. Assotsiatsiooni esimees, õhtut juhtinud Mark Rais esines eesti keeles.

AMMIA on Eesti muusikaelus omapärane nähtus. Loodud 1989. a. üleliidulise organisatsioonina, on ta oma tegevust laiendanud ning propageerib end praegu ülemaailmse organisatsioonina peakorteriga Tallinnas. AMMIA publikatsioonide kohaselt on läbi viidud mitmeid üritusi, tema liikmed on esinenud rahvusvahelistel võistlustel ja festivalidel Tallinnas, Moskvas, Brnos, Sofias, Lizis jne., tal on oma 10-keelne infopank ning kontakte 40 arvutimaaga.

Pärast Eesti eraldumist Nõukogude Liidust ning viimase lagunemist on aga assotsiatsiooni liikmete arv tunduvalt vähenenud ning väljaspool endist Nõukogude Liitu on tal vaid 2 liiget: A. Ruzička Tšehhimaal ja N. Petkov Bulgaarias.

Eesti nüüdismuusika arengust seisab AMMIA kõrval. Enamik elektronmuusikat loovaid eesti tuntud heliloojaid pole tema liikmeiks astunud mitmel põhjusel, ilmselt ka selle liikmete tasemitekküldaladest pidades. Sinna kuulub vaid P. Vähi, kuid temagi ei ilmunud oma teose esiettekandele 20. veebruari üritusel. AMMIA esines „NYVD '92-I“, kuid „NYVD '93-I“ osalema teda EK ei võtnud. Kas niisugune olukord on kellelegi kasulik, on omaette küsimus.

M. Rais on assotsiatsiooni tuleviku suhtes optimistlikult meelestatud, kuid oma seisukoha põhjendamine valmistab talle raskusi.

Viuldati ja kelgutati

4.—6. veebruaril toimusid Paunkülas kolmandad üle-eestilised Rahvaliku viulimuisuiska päevad. Kohale oli tulnud ligi 30 viuldajat Eestimaa eri paigust.

Lektoritena tegutsesid seegi kord Juta Helilaid ja Toivo Tubli. Uudisena oli päevade õpiprogrammis rahvatants Olga Sepa juhendamisel. Päevadest võttis osa ka muusikaterapeut Maaja Vabrit, kes rääkis kokkukulunud muusika osast lõõgastumisprotsessis ja viis läbi lõõgastusseansi.

Noored viuldajad osalesid veel teiseski lõõgastusseansis — Paunküla mägedes suures pakases toimunud kelgutamisvõistlustes. Päevad lõpetati ühiskontserdiga Paunküla Hooldekodus. Lõi kaasa ka viuldajate õpetajatest moodustatud külakapell.

Päevad organiseeris Eesti Rahvakultuuri Arenduskeskus koos Kose Muusikakooliga. Finantsiliselt toetasid Eesti Rahvakultuuri ja Neste OY Fond.

Juta Helilaid

○ Grand Prix saanud Rapla tütarlasteansambel

Veebruarikuu viimasel laupäeval sai teist aastat järjest Mustpeade Maja kultuuritoimetuse eestvedamisel teoks vabariiklik vokaalkonkurs, mis mõeldud koolinoortele, kes tegelevad soolo- ja ansambliululuga.

Zürri (Hans Hindpere, Raimond Lätte, Raul Talmar) arvamus oli, et ansamblite üldine tase on keskpärane. Rohkem oléks vaja pöörata tähelepanu ansambliulule spetsiifikale, kuulata üksesit, jälgida hääle kokkusobivust ja intonatsiooni puhtust. Vähem võiks laulda inglise keeles. See tekitab intonatsiooniprobleeme.

Noorte solistide vokaalkultuur on aga meeldiv, lauldakse loomuliku, rikkumata häälega. Nende hulgast tõstis zürri esile **Kerli Veski** (Noarootsi KK.) ja **Natalja Sokolovskaja** (Tallinna 26. KK.)

Segaansamblistest pälvis tunnustust Tallinna 54. KK oma (dir. **Küllil Puhkim**) hea ansambliunnetuse, puhta intonatsiooni ja meeldiva repertuaariga. Ainsa meesansamblina jättis sümpane mulje „Varsakabi“ (Saaremaa Ühisgümnaasium, juh. **Mari Ausmees**).

Tütarlastest osutus parimaks **Rapla I KK. ansambel** (dir. **Thera Paluoja**), mis sai ka **Grand Prix**. Selle grupi puhul oli tunda viimistletud vokaaltööd, suurepäraselt ansambliunnetust. Üllatati ka laulude omanäolise esitusega. (Vt. ka lk. 16. — Toim.)

Loodetavasti said kokkukulunud uusi kogemusi, nõuandeid ja suundi, mille poole püüelda.

Olle Käo

„Hommikuleht“ põhjalikult muusikast

Kahest eesti muusikaelu teemast kirjutati „Hommikulehes“ veebruarikuu üpris pikalt, mõlemat tervelt kahe lehekülje ulatuses.

Esimehe on aktuaalne Eesti Rahvusooperi või — teisisõnu — Estonia Teatri saatuse küsimus. 5. veebruaril haarasid terve lehekülje Riigikogu kultuurikomisjoni liikme Vardo Rumesseni ning Kultuuri- ja Haridusministeeriumi kunstide ja kultuuripoliitika osakonna juhataja Harri Taliga seisukohavõtud, neile lisaks toimetuse kommentaar.

V. Rumesseni arvates tuleb Rahvusooperi staatus määratleda Riigikogu seadusega ja see peab olema kõrgem kui teistel teatritel. H. Taliga on — vastupidi — seisukohal, et teatri probleemid oleks õigem lahendada valitsuse määrusega. Toimetus heidab teatritele ette, et see pole endale seaduse kirjutamisega toime tulnud ning on kunstiliselt langemas „mõne muusikakooli näiteringi tasemele“.

11. veebruaril on antud pikaks vastuseks sõna „Estonia“ direktorile Jaak Villerile. Ta loetleb teatri poolt kõrgemaile võimurooneile üle antud dokumentide projektid ning pooldab küsimuste, esijoones rahaliste, lahendamist valitsuse määrusega. Põhjustab ta oma seisukohta sellega, et Riigikogul kipub seaduste vastuvõtmine venima, teatrit aga ähvardab halva finantsolukorra tõttu totaalne lagunemine. Võrdluseks toob ta „Kalevi“ korvpallimeeskonna, millel lasti laiali minna, kuigi seda ohtu nähti juba aastaid ette.

21.—22. veebruaril kirjutas ajaloolane Küllö Arjakas põhjalikult sellest, kuidas F. Paciuse „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ sai Eesti taasiseseisvumise järele riigihümniks.

5. märtsil avaldas „Hommikuleht“ samuti kahel leheküljel intervjuu Erki-Sven Tüürilt.

„Ellerhein“ kontsertreisil Euroopas

11. veebruaril jõudis kolmenädalasel kontsertreisil Prantsusmaale, Belgiasse ja Saksamaale tagasi tütarlastekoos „Ellerhein“. See pikk kontsertreis läbi mitme riigi, mille organiseerijaks oli Belgias asuv Rahvusvaheliste Kultuurisidemete Keskus „Azimuth“, oli järg mullu veebruaris saadud Grand Prix'le Rahvusvahelisel Lastekooside Konkursil Nantes'is Prantsusmaal. Seekord avas „Ellerhein“ piduliku kontserdiga tänavuse Nantes'i koorifestivali ja jätkas esinemistega teistes linnades. Käisime ka Pariisis osalemas ühes Prantsusmaa tuntuimas meelelahutussaates nimega „Dimanche Matin“. See põhjustas hiljem kõigis kontserdipaikades rahva seas äratundmisrõõmu.

Esineda tuli peaaegu iga päev, täissaalid ja kiitvad hinnangud ajalehtedes andsid tunnistust sellest, et meiega oldi igati rahul.

Peale kontsertide jõudsimet ka veeta aega meid majutavate peredega, käia Atlanti ookeani ääres ja külastada mitmeid linnu (Kopenhagen, Lübeck, Pariis, Antwerpen, Gent, Brügge, Vannes, Chartres, Wiesbaden).

„Ellerheinale“ oli see esimene niivõrd pikk kontsertreis. Saavutatud edu lubab uskuda, et see ei jää viimaseks.

Katrin Viks
(Järg lk. 24.)

Muusika Lillehammeris

Lillehammeri olümpiamängude muusikalise osa eest kandsid hoolt Norra tuntuimad muusikud. Norra Rahvusooperi juhatuse esimees Egil Mann-Iversen, tuntud nii helilooja, dirigendi kui lavastajana, oli avaja lõputseremoonia muusikaline juht. Tuntuim Norra tänapäevane helilooja Arne Nordheim kujundas avatseremoonia muusikalise külje, põimides rahvamuusika läbi oma loominguga. Tema korraldusel jõudis Lillehammerisse ka satelliit-kontsert kõige põnevama ja eksootilisema muusikaga viiest maailmajaosast.

Samal ajal tõi Norra Teater Oslos taas lavale Põhjala eepilise poemi „Draumkvedet“, seekord A. Nordheimi muusikaga.

Ooperietendused Rotterdami sadamas

Hollandi ärimehe ja harrastaja- ooperilavastaja Peter Kroone algatusel mängiti Rotterdami sadamakaile rajatud „Ahoy“ saalis (30 000 kohta) 6 korda Mascagni „Talupoja au“ ja Leoncavallo „Pajatseid“. Need olid teised talvised ooperipidustused selles varem spordivõistlusteks kohandatud saalis. Esmakordselt toimus samalaadne üritus mullu, kui mängiti Verdi „Aidat“.

3. põlvkonna kontsert

New Yorgis Carnegie Hallis toimus omapärane viiulipidu — Fiddlefest. Koos esinesid kolme põlvkonna viiuldajad: Itzak Perlman, juba 73-aastane Isaac Stern ja nooruke jaapanlanna Midori.

Väsimatu Maia Plisetskaja

68-aastane Maia Plisetskaja, kes nüüd koos oma abikaasa, helilooja Rodion Šišerdiniga elab Münchenis, kus olevat ohutum kui kodulinnas Moskvas, lõpetas oma mälestuste kirjanemise. Käskiri, mis käsitleb ta 50-aastast hiilgavat lavakarjääri 1943. aastast, on valminud päeviku põhjal. Seda on Plisetskaja kogu aeg pidanud. Raamatut on peatselt loota ilmuma — esialgu vene, inglise, saksa ja jaapani keeles.

Ka tantsimist pole ta veel lõpetanud. Mullu tegi ta pikema turnee Euroopas ja Jaapanis. Repertuaar on küll ea tõttu piiratud, kuid kindlalt on selles Mihhail Fokini lavastatud „Surev luik“.

Rõõmus on M. Plisetskaja selle üle, et k.a. augustis korraldatakse Peterburis esimene temanimeline balletikonkurss. Kuulsa baleriini teada on konkurss hästi organiiseeritud ning võitjate preemiad suured.

Ballett heliloojast

Ka helilooja elu võib anda inspiratsiooni balleti kirjutamiseks. Leipzigi ooperimajas mängitakse Uwe Scholzi uut balletti „Igor Stravinsky“.

Põhjamaade muusikaauhind

● Põhjamaade Nõukogu 1994. a. muusikaauhind määrati Taani heliloojale Erik Bergmanile (s. 1911) ooperi „Det sjungande trædet“ eest.

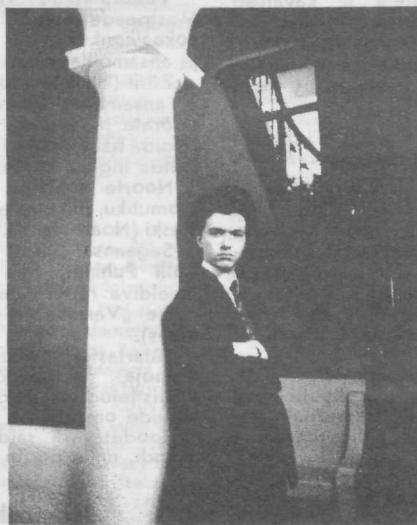
Avastus oksjonil

Londonis Sotheby oksjonil ostis üks vanakraamikaupmees 2000 inglise naela eest vana pianino. Siis leiti pianino kaanel J. S. Bachi noorima poja, nn. Londoni-Bachi, Johan Christiani intsiaalid. Asjatundjad tegid kindlaks, et see 1770. a. ehitatud pill kuulus tõepoolest temale ning on eeldatavasti sama, millel mängis Mozart, kui ta külastas Londonis Bachi poega. Kuna unikaalsele pianinole jõuti õigel ajal jälle, asub see nüüd Lõuna-Inglismaal paikneva „Cobbe Fondi“ valduses.

Temas on ühendatud Rubinstein ja Horowitz

Ameerikas elavatest välismaa päritoluga pianistidest peetakse üheks kõige perspektiivsemaks Moskvas sündinud 22-aastast Jevgeni Kissinilt, kellest on ajakirjas „Clavier“ (1993 № 9) avaldatud pikem artikkel pluss foto esikaanel.

Klaveriõpetajast ema kõrval hakkas väike Ženja seda pilli toksima juba 2-aastasena. 6-aastaselt pandi ta õppima Gnossini Instituuti Anna Kantori juurde, kes Kissini USA-sse kolimisel tuli temaga sinna kaasa ning on jäänud tema põhiliseks õpetajaks praeguseni. Korferi on nii koos emaga New Yorgis elav Kissin kui Kantor säilitanud ka Moskvas.

Juba oma esimesel esinemisel solistina 11-aastaselt Moskvas sai Ženja rahvusvahelise tähelepanu osaliseks. 13-aastaselt algasid ta välisturneed — algul Ida-, siis Lääne Euroopas ja Jaapanis. Ise on ta väga tänulik Herbert von Karajanilt saadud nõuannete eest oma debüüdi ajal koos Berliini Filharmoonikutega 1988. a.

USA-sse tuli Kissin esmakordselt 1990. a., esines seal mitmel pool ja sai mitte ainult publiku, vaid ka kriitikute lemmikuks. „The Chicago Sun Times“ kirjutas: „Horowitz ja Rubinstein on surnud. Kuid nad on elus tagasi, ühendatud selles tähelepanuväärse kunstnikus. Ta rikastab meie elu veel palju aastaid.“

J. Kissin mängib aastas umbes 45 kontserdil ja vahepeal täiendab oma repertuaari. Konkurssidel ta ei osale. Vaatamata väljapaistvatele saavutustele on ta tagasihoidlik ja enesekriitiline. Ta on õppinud ära mitu Beethoveni sonaati ja Bachi teoseid, kuid leiab, et nende ettekandmiseks kontsertidel pole ta veel küllalt küps.

Suur osa J. Kissini kontsertidel mängitud teoseid (Tšaikovski, Brahms, Liszt, Šostakovitš, Rahmaninov, Penderecki, Schnittke jt.) on välja antud kassetidena.

Milline orkester saab riiklikku toetus?

● Nii nagu Eestiski, koobratsid kired hiljaaegu ka Londoni sümfooniaorkestrite ümber. Nimelt oli valitsusel kavas lõpetada London. Philharmonic Orchestra (asutatud 1932) ja Royal Philharmonic Orchestra (1946) toetamine. Selle kavatsuse läbimine kul oleks tunduvalt suurenenud toetus Philharmonic Orchestrale (1944). Orkestrite õnneks lükati selline ettepanek siiski tagasi. Oma residentsiorkestri saali — Royal Festival Halli peab London Philharmonic Orchestra aga siiski loovutama filharmoonikutele.

Orkestrid ühendati

● Saksamaal ühendati Lääne-Berliini Sümfooniaorkester ja endise Ida-Saksamaa raadio sümfooniaorkester. Uueks nimeks sai orkester Berolina, dirigendiks Alun Francis — senine Berliini Filharmoonikute dirigent. Orkestri koosseisus on nüüdsest 98 muusikut. Suurem osa idaoorkestrantidest jäi tööta.

Helilooja jäi materjalile alla

Jaauanuaris esietendus Vaasa ooperiteatris Ilkka Kuusisto ooper „Preili Julie“. Libreto on August Strindbergi teose järgi kirjutanud helilooja ise. Kriitikute arvates on nii kirgliku ja keerulise näidendi teksti muusikassevalamine väga raske ülesanne. Kuusisto loomingulaadi — ta on kirjutanud põhiliselt meloodilist meeleolumuusikat — ei peeta eriti sobivaks, väljendatakse näidendis mõllavaid kirgesid, võimuvõitlust ja alateadlikke tunge. Kriitikute arvates jäi helilooja materjalile alla.

Skandaalitsev staar löödi „Metropolitan Operast“ välja

„Metropolitan Opera“ direktor Joseph Volpe teatas veebruari keskpaigas, et ta loobub lauljanna Kathleen Battle'i kasutamisest viimase ebasobiva käitumise tõttu proovil. Keegi ei astunud välja Battle'i kaitseks, kuna on teada, et 45-aastaselt miljonärist diival, kelle laul kõlab laval ingli omana, on kuratlik iseloom.

K. Battle on kakelnud parukategijaga, rebinud koridoris katki teiste näitlejate riideid, süstemaatiliselt hilinevad proovidele, lahkunud neilt varem, korraldanud skandaale. Aasta aega tagasi tormas ta „Metropolitan Opera“ prooviruumist välja oma riietusruumi, teatades, et ta tuleb tagasi vaid juhul, kui direktor Volpe 5 minuti jooksul vabandab. Kui seda ei juhtunud, lahkus Battle teatrist. Mullu skandaalitses K. Battle San Francisco Operas ja 1987. a. läks riidu Viini Filharmoonikutega ning seal tuli väljakuulutatud esinemine ära jätta. Battle ise ütles pärast „Metropolitan Operast“ vallandamist, et ta ei saa aru, mis pärast direktor temast lahti ütles, kuna Donizetti „Rügemendi tütre“ proov, millele Volpe oli vihjanud, olevat kulgenud täiesti normaalselt.

Ooperiteatrite juhtkonnad on tavaliselt diplomaatilised. On teada, et „Metropolitan Opera“ on 1958. a. analoogiliselt käitunud vaid Maria Callasega ja „Lyric Opera of Chicago“ 1989. a. minema kihutanud Luciano Pavarotti, kui viimane oli ära öelnud paarist varem kokkulepitud etendusest. Staaride karjäärile pole aga sellised lood halvasti mõjunud.

Ajakirja „Opera News“ väljaandja Patrick Smithi arvamus kohaselt võib „Metropolitan Operas“ juhtunu Battle'i karjäärile isegi kasulik olla: „On määratu hulk televisiooni-show'sid, kes kutsuvad nüüd teda esinema, et skandaali pealt kasu saada.“ Patrick Smith lisas, et seejuures ei teki „Metropolitan Operal“ eeldatavasti probleeme Battle'ile teiste staaride seast asendaja leidmisega.

Reuter-ETA

Metsasarvemängijad võistlevad

Märtsis toimub Soomes võistlus Põhjamaade parima metsasarvemängija nimele. Osa võtma on kutsutud 22 interpreeti Norrast, Rootsist ja Soomest. Kohtunikke on Inglismaalt, Saksamaalt, Rootsist ja Soomest. Auhinnafondis on 50 000 marka.

Veebruari kontserdielu vääristasid eeskätt „Barokkmusika päevad“ (3.—6. II) ja Soome kultuurifestival „Festum Finnicum“ (17.—23. II).

Andres Mustoneni poolt ellu kutsutud ja nüüd viienda korda teostunud barokipäevad võimaldasid rohkele, valdavalt noorele publikule osasaamisrõõmu nii „Hortus Musicuse“ kui mitmete külalistele musitseerimisest. Seekord ei piirdunud vaid barokiajastul looduga: Prantsuse kesk-aegse muusika ansambel „Lac & Mel“ laulis kogunisti XI—XII sajandist pärit muusikat, päevad lõpetas aga XIX saj. kirjutatud A. Bruckneri „Missa“. Ja kui Raekojas tähistati väga soliidset Orlando di Lasso 400. surma-aastapäeva, siis Mustpeade Majas toimus järgmisel õhtul üllustlik ball muusika, tantsu ja veiniga. Nii et kõiki üritusi külastanu üheplaaniisuse üle küll ei saanud kurta.

Eeskätt tahaks rääkida külalistest Prantsusmaalt. Kuue „Lac & Mel'i“ laulja hulgas olid ka eestlased Helena ja Jaan-Eik Tulve, kes õpivad Pariisi Gregoriani koolis. Ansambel laulis Nigulistes ühehäälsed gregoriuse laule ja näiteid varasest polüfooniast, mis peamiselt edastasid adventi, jõulude ja lihavõtteaegsete jumalateenistuste tekste. *Imeilusate häälele ja stiilis laitmatult orienteeruvate lauljate esinemine kirgastas, ülendas, luues otsekui turvalise oasi keset murelikku ja kurja argielu.*

Kahe sellesse ansamblesse kuulunud laulja — Valérie Picardi ja Jean Pascal Olliory ning klavessinisti Sebastien Cuillot' ja violamängija Prosper Luqassy esituses kõlasid „Öukonna-aariad XVII saj. Prantsusmaalt“. Võluvad galantsust ja ajastule omast rafineeritust õhkus igast meisterlikult ettekantud palast. Noodsamad pillimehed sisustasid veel ühe õhtu Väravatornis — „Ingel ja Deemon“, kus kõlas kaks XVII—XVIII sajandi vahetusel loodud tsükli: M. Marais' 32 „ingellikku“ variatsiooni „La Folia“ teemale ja A. Forgyeray pisut „deemonlikum“ „Viies süit“. Mõlemat tsükli võib käsitada kui rokokoo-ajastule tüüpilisi väikevorme, mis dekoreeritud rohke ornamentikaga — nn. kaunistushelidega — ja mõeldud oma õrna mänglevusega lahutama kuulaja meelt. Duett Lugassy-Guillot kuulub kahtlemata meistriklassi, *kelle puhul tehnilistest või stilistilistest, ajastutruuduse probleemidest ei kõlbagi rääkida.*

Külalistega Iirimaalt, Soomest ja Saksamaalt kohtuti „Muusikaõhtul Mary MacDermott Roeni majas“. Franck Boyle'i lustakate tekstidega seotul kõlasid seal peamiselt iiri teada ja tundmatute autorite laulud — pillilood Helle ja Andres Mustoneni, Peeter Klaasi ning Almut Meyeri (teorb) ja Pekka Toivoneni (harf) esituses. Valitses mõnus, sundimatu musitseerimisõhkkond, nagu see võis olla umbes 300 aastat tagasi mõne rikka üliku salongis. Muide — P. Toivonen on tuntud spetsialist just iiri harfi alal, mida ta ka tõestas oma soleeerimisega.

Pea kõiki senioletletud omi ja välismuusikuid ühendas mammutprogramm „Muusika, tants, vein“. Valges saalis laudade ääres istetvõtnud jälgisid muusika- ja tantsunumbreid kolm ja pool tundi. Kuigi Väravatorni intiimsus vajutas mõnele barokipäevade üritusele meeldiva sundimatusse pitseri, polnud see võrreldav balli muretse ja rõõmsa õhustikuga. *Paraku jäi Leedu ansambli „Banchetto Musicale“ „Kutse tantsule“ häbelike eestlaste poolt vastamata!*

A. Bruckneri Missa e-moll oli ürituse organiseerija A. Mustoneni poolt valitud (ja juhutatud) lõpetama V Barokkmusika päevi. Toomkiriku võlvide akustiline heldus rikastas oratooriumikoori ja puhkpilliansambli kõiki püüdlusi — leinamuusikast sai Jumala poole pöörduv ülistuslaul elule.

„Festum Finnicum'i“ piduliku avamise puhul „Estonia“ Valgesse saali kutsutud külalistele kõneldes väitis president L. Meri, et kultuuris peitub vabanemine, vendlus ja tõeline võrdsus suurte ja väikeste rahvaste vahel. Kõiki kultuuri valdkondi püüdis Soome kunstirahvas selle üritusega tutvustada oma lõunanaabritele. Heliloomingu alal oli selleks küll viimane aeg, sest kui me Sibeliust tunneme n.ö. viite peale, siis Aarre Merikanto nimi viis segadusse isegi kavakoostajad, kes tema Fantaasia orkestrile ühes kohas kirjutasid hoopis isa arvele. Kõige mitmekülgsemalt tutvustati Einojuhani Rautavaarat, vähemal määral Aulis Sallineni, Joonas Kokkoneni, Magnus Lindbergi, Jukka Tiensuud jt., kes seni meie tavateadvuses eksisteerisid ehk vaid nimedena.

E. Rautavaara on saanud põhjaliku koolituse A. Merikanto, A. Coplandi, V. Vogeli ja R. Pezoldi käe all, millele lisandub viibimine Viini, Kölni, Ascona ja New Yorgi igakülgset

harivas muusikalises keskkonnas. Nelja aastakümne jooksul on E. Rautavaara kirjutanud väga palju: 8 ooperit, 6 sümfooniast, kümneid orkestriteoseid, kammer-, vokaal- ja sakraalmuusikat.

17. veebruaril kuulati äärmiselt omapärasest kontserti: „Cantus Articus“ lindudele ja orkestrile. *Helilindi kasutamine paralleelselt elava esitusega* on tänapäeval küllalt tarbitav võte, ent antud juhul polnud tegemist pelga efekti, vaid tõsise ja tuumaka, kuuldavasti Soome uue muusika armastatuima loometööga. Üksjagu linnuhääli imiteerivate muusikaliste kujundite allhoovusena tuletas end üha meelde põhjamaiselt karge melanhoolia, kulmineerudes „Luikede lahkumise“ ahastavate motiivikorduste ja luigehääle suure *crescendoga*.

Kahe oopusega oli esindatud A. Merikanto. Mitte ainult eludaatumite, vaid ka rahvamuusikapärandist inspiratsiooni ammendamise ja sajandi alguse Lääne-Euroopa stiilide harrastamise poolest võiks teda võrrelda H. Elleriga. III Klaverikontserdi esitas selle festivali kunstiline juht Folke Gräsbeck, meil juba varasemast teada pianist. Mediteeriv Aria, kust jäi meelde kaunis duett kontsertmeistri ja solisti vahel, on raamidud erksafaktuuriiliste ja pisut grotesksete „Toccato“ ja „Capriccioga“. A. Merikanto „Fantaasia Orkestrile“ kujutab endast „omalaadset monumentaalset freskot, mida peetakse üheks olulisemaks sellel sajandil Soomes loodud orkestriteoseks.“ (kavalehelt). Esmakuulamisel ei saanud siiski jäägitult leppida *valdava raskemeelse ja ülitihedalt täiskirjutatud partituurist tuleneva helidekaosiga.*

M. Raveli „Daphnis ja Chloe“ II süit hõlmab kolme viimast stseeni balletist, mida autor ise on nimetanud koreograafiliseks sümfooniaks. Väljendusriikas muusika, mahlakas harmoonia ja võrratu orkestratsioon lubab balletti pidada Raveli üheks rõõmu- ja valgusküllasemaks teoseks. Ari Rasilainen avab süidi kunstilised rikkused märkimisväärse tarmukusega ja pani orkestri maksimaalselt kõlama, eriti finaali bakhantses juubelduses. Targalt valitud lõpunumber jättis kontserdilt lahkunuile väga positiivse mulje nii dirigendist kui ERSO-st.

Maratonkontserti korraldati meil esmakordselt ja päriselt viperusteta ei pääsetud. *Paralleelselt kulgevate kontsertide ajakava segimine jättis huviliste mõnedki kuulamissoovid täitmata.* Olles pisut arutlenud, kuidas end jagada kahe saali vahel, kas pikuti või põigiti, jäin tervikuna Valgesse saali ja piirdun Olavi saalis toimunu pelga äramärgimisega.

Avalöök tuli trompetivirtuosilt Aki Välimäkit. E. Rautavaara „Tarantara“ on kirjutatud konkursi kohustuslikuks numbriks ja paneb pearõhu muidugi võimalikult komplitseeritumale pillitehnikale.

„Ouverture'i“ kuulus ka lühike intervjuu E. Rautavaaraga, kes tegi ülevaate oma õpinguteperioodist ja sel õhtul ettekantavatest oopustest.

Siis algas „Pianissimo“ kahe pianisti Juoko Laivuori ja Mart Ernesaksaga. Esimese mängitud kolmest palast jäi meelde (mitte ainult küünarnukimängu tõttu) J. Tiensuud „Fantango“ rütmikus ja põnev meeloodia. M. Lindbergi „Twine'i“ „lahtirääkimine“ kavalehel — „bassifunktsioon on siirdunud akordi keskele ja harmooniat kontrollitakse „rühma teooriaga“ — ei teinud kuulamist kergemaks. Oli kahju pianistist, kellelt autor nõudis tõelist akrobaatikat keerulise partii äramängimisel. Mille nimel?

Järgnev Liszti-plokk mõjus katarsisena, kuigi esitatu ei kuulunud Liszti populaarsemasse n.ö. „puhta harmoonia“ perioodi. Rooma lähedase Villa d'Este ilust inspireeritud kolmes palas tsüklist „Années de Pèlerinage“ ilmutas Mart Ernesaks suurt tarkust kõlavärvide valikul ja oskust jäägitult kontsentreeruda. Variatsioonides (Bachi kantaadi nr. 12 bassipartii teemal!) „Weinen und Klagen“ tõdefi ka pianisti vääramatut virtuosust.

Samal ajal mängisid Soome kammerolistid Olavi saalis prantsuse muusikat, millest kuulunud eriti esile tõstsid P. Gabaye „Récrationi“ kui äärmiselt publikusõbralikku. Tõepoolest väsitab nii mõnigi nüüdismuusikateos tavakuulajat oma „raske“ harmoonia ja meloodiaauesusega. Selle eest („Pianissimo“ esimene plokk!) mindigi varju Debussy juurde („Prologue Francaise“), kuid M. Ernesaksa ajaks rutiini Valgesse saali tagasi!

„Canto Sacrae“ sisaldas E. Rautavaara ja J. Kokkoneni vaimuliku muusikat. Esimese „Magnificat“ ja „Canticum Mariae Virginis“ tõendasid autori head žanritunnetust ja oskust kasutada koori vokaalseid võimalusi kõige mitmekesisemalt. Jättes kõrvale helitööde üksikasjalikuma analüüsi, tahaks öelda, et Rautavaara on *eriline võime hoida publikut väimse pinge all, mis jääb alles viimaste helide kustudeski.*

J. Kokkonen „Laudate Domini“ muusikalised kujundid olid rahutumad ja rohkem välispidist huvi pakkuvad, mis muidugi ei tähenda, et see teos poleks kirjutatud meistrikäega ja materjali hästi tundes. Eesti Filharmoonia Kammerkoor Tõnu Kaljuste juhatusel oli nagu ikka kõrgtasemel, viimistlemas iga detaili, keskendumas esitava olemusele... ja braavo solistidele!

Samal ajal oli Olavi saal taas Soome Kammermuusikute päralt. Väljakuulutatud programmis „Wien-Helsinki-Praha“ kõlasid J. Brahmsi, A. Sallineni ning B. Martinu teosed.

„News from Finland“ kärbiti ajapuudusel poole lühemaks, sest puhkpillimängijad kiirustasid laevale. Kahjuks jäid ära just H. Wessmani ja E. Hämeenniemi lood ja anti eelistus rohkemkuuldud Rautavaarale. „Oktett puhkpillidele“ demonstreeris maestrot jälle uuest küljest — dodekafoonia rakendajana. Autoril *õnnestus tempode ja tekstuuri-muudatustega suurepäraselt esile tuua pillide kõlalist eripära*. Meeldivalt üllatasid ansamblistide kompositsioonid: fagotisti H. Ahmase „Clafafonia“ ja viiuldaja E. Palola esiettekanded tulnud „Miksi aina yksin?“. Esimeses liikusid klarineti, fagoti ja metsasarve partiid täiesti sõltumatult ja moodustasid kummalise „kolmikkoneluse“. E. Palola sekstetis mängisid kõik pillid korraga vaid harvadel hetkedel; kohati lausa traagiliselt jõudva meeleolu vormisid pillide kõnekad duetid, klaveri lõputult korduv nukker motiiv ja pikk, vaibuv lõpusoolo.

„Concertante“ aegu oli laval ERSO kammerkoosseis Jorma Panula juhatusel. Alustati lahedas 18. sajandi vaimus — J. H. Romani sümfooniaga e-moll. Probleemse, intellekti koormava nüüdismuusika käest pääseti nagu vihma alt päikesepaisesse. End koduselt tundev Panula pani rõõmsa muusika nappide viibetega puhtsüdamlikult täpselt paika.

W. A. Mozarti Flöödikontsert G-duur oli selle õhtu üks tipp-sündmusi, sest Mikael Helasvuos avastasime erilise meisterlikkuse ja muusikaalsusega kunstniku. Ta pani kontserdi helisema mängleva kergusega, järgides iga viisikeerdu ilmse naudinguga.

E. Rautavaara kõige viimasemaid loomingulisi suundumusi peegeldas „Canto IV“. Selle muusikaline materjal tuleneb heliridadest, Rautavaara unistuseks oli „teha kogu see ehitus kontrollitavaks ja loogiliseks, aga mitte jäigaks dodekafoonia või muu sellise „stiili“ moodi.“ Siia ei oska midagi lisada! Küll aga kutsus vaimustuse esile Rautavaara üks esimesi oopusi „Pelimannit“. Vilgas ja ulakas tantsusüit, kus *vanast noodiraamatust leitud viise on töödeldud lausa ülevoolava vaimukusega*.

Suure kontrasti eelnevate tundidega moodustas „Schubertiana“, kus meie tipp-pianist Peep Lassmann koos suurepärase kammermuusikute U. Vulpi, V. Kuuse, T. Jõesaare ja J. Lepaga mängis S. Schuberti nn. „Forellide kvintetti“. Selle Schuberti küpse perioodi ühe parema teose iseloomustamiseks sobivad paljud ilusad adjektiivid, nagu õrn, võluv, poeetiline, särkelev... Ansambel mängis kvinteti kaunis ja ülevahtlikus tervikuks, ent jäi kohati „liigasjalikuks“, eriti variatsioonide pärlendavas keerises.

Ja jõudiski kätte „Epilogue Finlandaise“. E. Palola ja J. Pohjonen mängisid A. Merikanto ja E. Rautavaara viiulipalad „Pietä“ ja „Dithyrambos“ ning F. Gräsbeck (autori klaveriseades) F. Sibeliuse „Finlandia“. See polnud siiski ainus vanameistri teos maratonkontserdil: tema orkestrisüit „Armastav“ asendas haigestunud tšellisti esinemist „Concertante“. Muidugi liigutas ka „Finlandia“ see (kuigi orkestri omast hulga vaesem) variant *kuus ja pool tundi vastu pidanud kuulajat*, keda muide selle „kangelaste“ eest premeeris Soome-Eesti Selts väikese banketi-ga.

„Festum Finnicumi“ lõppkontserdi andis Soome tuntu-maid soprane Taru Valjaka, kellel on tohutu ampluaa kammerlauludest üle ooperi oratooriumideni ja repertuaar klassikast uue muusikani. T. Valjakkale on loodus kinkinud ilusa ja suure hääle, mida ta on õppinud meisterlikult valitsema ja rakendama oma emotsionaalse väljenduslaadi teenistusse. Programm lubas heita pilgu lauljatar *ühtviisi oivalisele toimetulekule täiesti erinevate meeleolude ja karakterite edastamisel*. Mulle tõi J. Sibeliuse „Tuli kohtumiselt neiu“ kanaanaha ihule — niisugusena pole ma seda kontrastse ülesehitusega vapustavat romanssi veel kuulnud!

Sibeliusega alanud ja J. Canteloube'i särtsakusest ja humorist pakatava rahvalaulude tsükliga lõppenud kavas oli kesksemaks ja kaasa mõtlema kutsuvamaks numbriks D. Šostakovišši „Seitse romanssi sopranile, viiulile, tšellole ja klaverile“ (A. Bloki sõnadele). Kolme instrumenti ei saa siin pidada saatjateks, sest duettidena eksponeeritud

romanssides on neil lauljaga võrdväärne partii. T. Valjakkaga koos muusitseerisid tõeliste mõttekaaslastena F. Gräsbeck, P. Rajamäki (viul) ja T. Airas (tšello).

Kavas olid ka Soome viljaka lauludemeistri Y. Kilpineni ja A. Sallineni helitööd. Tahaks tänuga esile tuua F. Gräsbecki väga ilmekaid ja solisti kõigiti toetavaid saateid.

Soome Kultuurifestivali raamidesse mahtusid veel Tapiola Sinfonietta kontsert F. Mendelssohn-Bartholdy teostest Andres Mustoneni juhatusel, kus furoori tekitas Ivo Sillamaa hiilgav soleerimine 2. klaverikontserdis d-moll.

* * *

Kuu esimesel õhtul mängis Lauri Väinmaa oma sarja „L. van Beethoveni 32 klaverisonaati“ 3. kontserdil järgmised viis, lõpetades seekord ülipopulaarse „Kuupaiste sonaadiga“.

3. veebruari sümfooniakontsert pakkus huvi eelkõige solisti poolest. Liliana Tamme mäletavad paljud kui üht silmapaistvamat viiulitudengit, kes 1988. a. lõpetas edukalt konservatooriumi ja täiendas end seejärel Moskvas ja Pariisis. L. Tamm kannab nüüd oma klarinetistist abikaasa O. Maateni perekonnanime.

E. Elgari viiulikontserti h-moll tuli viiuldajannal end lühikese ajaga n.ö. „üles soojendada“ ja ilmselt seetõttu jäi sellest autori loominguga tipuks peetud meloodiaerikkast, kapriisest ja kirglikust teosest mõneti kahvatu ja laiali-valguv mulje. Ootusi pettis kõige rohkem tõlgitsuse emotsionaalne pool, sest üliõpilaspõlves võlus L. Tamm eeskätt oma aktiivse muusitseerimisega.

Külalisdirigenti Gregory Rose'i peaks mäletatama „NYUD '92“ ajast, siis ta laulis vokaalansambli „Singcircle“, Mitmekülgse muusikalise haridusega G. Rose'i on tunnustanud paljud Euroopa orkestrid. Tema seekordsete meistrkursuste üle Eesti Muusikaakadeemias võib tunda siirast rõõmu.

C. Nielsen postromantismist võrsunud, väga tervikliku arendusega, värvikalt orkestreeritud V sümfoonia pakub orkestrantidele häid eneseteostusvõimalusi. Teravmeelne, mitmekihiline partituur töötab G. Rose'i juhtimisel läbi väga üksikasjalikult — tulemuseks oli koloriitne muusikakangas.

Tõstan aegsasti käed oponentide rünnaku ees, kuid küsin ometi: milleks kirjutas inglise helilooja James Clark Art Council of Great Britaini toetusel spetsiaalselt ERSO-le teose „Pascal pensée 206“, mille maailmaesiettekanne sel õhtul teostus autori juuresolekul? Helitöö filosoofilise aluse kohta on J. Clarke väitnud: „... lõputu maailmaruumi igipõline vaikus sisendab mulle õudust...“ Meile, vaestele kuulajatele, ka! Kas tase orkestrantidel näha vaeva igasuguste kummaliste strihhide ja mänguvõtete ning veerandtoonide intoneerimisega ainult selleks, et millegi poolest rikkamaks tegevast kunstilisest elamuselst ilma jäänud publik arusaamatuse õlgu kehitaks?

Oma tööst eesti muusikatudengitega andis G. Rose aru 12. veebruaril, kus ta EMA sümfooniaorkestriga esitas küllaltki komplitseeritud kava. Soleeris II kursuse üliõpilane Sigrid Kuulmann, mängides M. Brucki viiulikontserdi kõigiti korrektselt ja kuulamakutsuvalt.

Kuulutama puhkpillimuusikasõprade hulka, läksin **Stockholmi Puhkpillisümfooniakute** kontserdile peamiselt solisti pärast. Kuulanud aga poolteist tundi *äärmiselt puhta ja ilusa kõlaga orkestrit* musitseerimas sisukalt ja kaasakiskuvalt, sai minust selle žanri tõsine austaja. Osmo Vänskä (tuntud muide ka hea klarinetistina) on üks väljapaistvamaid Soome dirigente, kes seotud ka Rootsi ja Islandi orkestritega. O. Vänskä on väga temperamentne, viib oma tõlgitsusvõid kindlalt läbi, olles samas valmis tunnustama ka solisti taotlusi. Seetõttu oli Mats Rodinil temaga turvaline mängida.

Tšellist on õppinud paljude silmapaistvate pedagoogide, ka M. Rostropovišši käe all; tema tehnikat, toonikultuuri ja peent maitset võib vaid kiita. Ja kui J. Ibert'i impressionistliku kallakuga, viimases osas briliantselt virtuooslik kontsert ei pruugi näidata kunstniku n.ö. klassikalist taset, tegi seda jäägitult lisapala — Menuett J. S. Bachi soolosisidist.

G. Holsti Süit nr. 1 tutvustas Inglismaal sajandivahetusel tegutsenud küllalt originaalse loomelaadiga komponisti, kes oskas osavalt rakendada sedalaadi orkestri tämbrilisi võimalusi. Värvikas ja omapärane oli ka rootslase A. Mellnäsi „Blow“ — ühtaegu nii tuulele kui puhkpillidele viitav teos.

P. Tšaikovski „Slaavi mars“ tuletas taas meelde idanaabrite muusikakorüfee loominguga meloodiarikkust ja orkestreerimismeisterlikkust. Rootslased võtsid sellest puhkpilliorkestri seadest välja kõik, mis võimalik — uhke lõpp kontserdile!

Tõeliseks hingekosutuseks ilujanusele publikule kujunes „Serenadide õhtu“ Olavi saalis, mis kandis Jaan Ouna motot „Armastan Sind, Muusika, armastan Sind, mu Kuulajat, armastan Sind, mu Kodu.“

See oli praktiliselt flötisti soolokontsert, kus partneriks kahes sonaadis pianist Nata-Ly Sakkos ning kahes sere-naadis viiuldaja Ulrika Kristian ja altist Svjatoslav Zavjalov. J. Öun oli tulemuslikult seadnud end asendama tšellot F. Schuberti tuntud sonaadis „Arpeggione“, andes nii teosele teistsuguse karakteri ja värvingu. Huvitav oli kõlapilt ka M. Regeri „Serenaadis“ — esimese viiuli asemel flööt. Tundus, et kunstnik *valis kavva enesele kõige südamelähedasema muusika* ja vaimustus, millega ta voolis iga fraasi, tõendas valiku õigsust. Tundelise, kuid ühtlasi võimuka natuuri abil koondas J. Öun n.ö. ühe müsi alla nii Beethoveni kui Regeri serenaadide esitussambli: mängiti üksmeelselt ja emotsionaalselt. Ka N.-L. Sakkose tähelepanelikkus ja aktiivsus aitasid igati ellu viia J. Öuna kunstilisi soovet Schuberti ja Kuhlau sonaatides.

Neli pianisti korraga „Estonia“ laval pole kaugeltki pretseedenditu nähtus — on mängitud neljakesi neljal klaveril ja neljakesi kahel klaveril. Seekord piiruti kahe otsapidi kokkulükatud instrumendiga ja vahetati pidevalt paare. Küll oli aga ootamatu **Hollandi pianistidekvarteti** programmivalik. Heliloojate tutvused kavalehel meenusid kangesti NYJD-i aegu: G. Fitkin — Hollandi avangardiansambli „The Nanquindo Group“ alusepanija; C. Bryars — üks intrigeerivamaid nüüdisaegseid heliloojaid Inglismaal; T. Bruyner — elektroonilise muusika spetsialist Utrechti; T. Loenvendie — üks Hollandi omanäolisim komponist; F.-B. Mäcke — originaalse lingvistika vormelitele ja loomariigi kommunikatsioonisüsteemile tugineva kompositsioonitehnika looja...

Kui välja arvata T. Loenvendie heakõlaline, *lausa klassikaliste kadentsidega „fooni muusika“*, millele „tilkus“ pidevalt üks heli, ja T. Bruyneri „Vihm“, mis tuli peamiselt heliindilt, iseloomustas kõiki teoseid ühtlane kasvav või vaibuv helimüra, millel all kas džässilikum liigendus või lausa polüütmia.

Hollandi pianistide kvartett („Orgella kvartett“) on tegutsenud juba üle 15 aasta, mänginud ka Smetana, Liszti jt. selleaolisele koosseisule kirjutatud helindeid, meile aga otsustati tuua just nüüdismuusikat, mida on loodud ka otseselt seda koosseisu silmas pidades.

„Mõtte- ja tundeheiki Pärdist Tambergini“ — nii pealkirjastasid oma meelikõitnud kontserdiõhtu Leili Tammel, Urmus Vulp, Heili Vaus, Ulrika Kristian, Heiki Mälik ja Viljar Kuusk. Kuulajaid üllatati kahe esiettekandega Eestis: A. Pärdi väikevormis „Peegel peeglis“ andis U. Vulp suurepäraselt edasi autori uuele laadile

(kirjutatud 1978. a.) omast rahulikkum kulgemist piki heliastmestikkum, saatjaks diskreetsed kolmkõlad. Laulus „Es sang vor langen Jahren“ metsosopranile, viiulile ja vioolale kogeti tundlikkum ja täpset interpreteerimist.

Mitmeid oopusi E. Mäelt iseloomustas tema ürgselt eestilik, karge ja kaunis helikeel. „Laule rahvaluulele, B. Alveri ja K. Ristikivi tekstidele“ esitas L. Tammel talle omase siirusega. „Vesper“ U. Vulpilt kõlas kui harras mõtisklus. Hoopis ärksamat, lausa ekstaasini kasvavat karakterit ilmutas L. Sumera „Quasi improvisata“ viiulile ja klaverile.

E. Tambergi „Õõlaulud“ on leidnud inspiratsiooni valdavalt eesti naispoeetidelt. Neist kirglikest, väljendusrikkastest miniromanssidest on punutud ilus tsükkel, mis näis vägägi sobivat L. Tammeli lauljanatuuriaga. Saateansamblis kasutas E. Tamberg haprakõlalisi pille: viiulit, flööti ja kitarr.

25. veebruaril jõudis „Suur Muusikaakadeemia“ 4. kontserdini. Andres Mustonen ja Ivo Sillamaa mängisid järjekordsed neli W. A. Mozarti viiulisonaati.

Selle kontserdikuu lõpetasid **ERSO ja RAM** Jüri Alperteni dirigeerimisel. Esitati avamänge, koore ja aariaid L. van Beethoveni, W. A. Mozarti, C. M. von Weberi, G. Verdi, R. Wagneri ja G. Ernesaksa ooperite. Veidi meeolulult alanud kontsert *kulges pidevas tõusujoones* — kui täpselt fikseerisid seda aplausid! — kulmineerudes bravuurselt ja lisapala nõudvalt kõrtsistseeniga „Tormide rannast“. Peensusteni tuttav ooperikatkend suudab oma muheduse ja riikalikkusega üha ikka vaimustust tekitada. Tore oli nautida Teo Maiste-Tiit Tralla nüansirikast laulu-mängu. Lisapala — „Sõdurite koor“ „Nabuccost“ — kõlas parimini kõigist eelkuulduist — siin oli lõpuks ometi mehiste tooniandmist ja tõelist kantileeni!

Mati Palm soleeris Sarastro ja Filipi aariatel, tekitades viimase elamusliku ja vokaalselt laitmatu teostusega otsustava murrangu kava senises käigus.

J. Alperteni oli seatud natuke täbarasse olukorda, sest 10. veebruaril külma tõttu toimumata jäänud kontserdi eel anti nüüd vaid üks proov. Siiski sai ta orkestrilt enamasti kõik soovitu kätte, lõpuks lausa maksimumi. J. Alperteni joonistab fraase selle *erilise loomulikkusega*, mis kasvab välja sügavast seesmisest musikaalsusest ja millel puudub vajadus väliste efektide järele. Võib-olla just enese pealesurumisevõime kasinus „jättiski orkestri maha“ Beethoveni „Leonoras“ ja Mozarti avamängus ooperile „Võluflööt“.

Ines Rannap

KONTSERDIL SAID KOKKU ERI TEED ARENENUD

SOOME JA EESTI KANNEL

21. veebruaril toimus Matkamajas Festum Finnicum kandlekontsert, kus esinesid **soome kontsertkandle ansambel „FINN-KANTELEET“** ja eesti kromaatilise kandle ansambel „KUKULIND“.

„Finn-Kanteleet“ on 25 mängijaga üle 50 aasta tegutsenud kollektiiv, kelle instrumendiks on kontsertkannel, nagu soomlased kutsuvad oma levinumat ning võimalusterohkeimat kannelt. Osa mängijaist on professionaalid, osa iseõppijad. Ansambli juhatas Anneli Kuparinen, kandesolistidena esinesid tema õpilased. Oskar Merikanto laule esitas Suvu Gräsbeck.

Ansambli repertuaar on väga mitmekülgne. Tallinna tuldi põhiliselt soome muusikast koosneva kavaga. Ka nende avalugu — Zoltan Kodály „Väinämöise mänge“ — on inspireeritud soome rundest ning „Kalevalast“.

Soome kandle võimalusi on osanud väga huvitavalt ära kasutada tšehhi kitarrist Stepan Rak, kes töötab õpetajana ning muusikuna Soomes. Tema teoses „Spektrum“ põimuvad nüüdisaegseks helikeeleks tavapärase kandleõla ja kitarrile iseloomulik helipilt. Eesti kandle-repertuaaris puuduvad seni paralleelid ka noorelt soome heliloojalt Pekka Jalkanenilt selle ansambli solistidele tellitud teosele. Verivärske, jaanuaris Helsingi Ooperimaja kontserdil esmaesituses olnud pala on keeruline ja huvitav. Peamine on, et selles *vaieldamatult tänapäevases teoses ei läheneta kandlele kui pelgalt etnograafilisele, vaid eelkõige muusikainstrumendile*.

Ka Jukka Tiensuu „Manamine“ (1988) — müstiline sonaat kontsertkandlele — jättis mulje ennekõike oma ennekuulmatusega. Kandle kordilised võimalused ning häälestusmoodid — osa noote 1/4, osa 1/5 tooni kaupa — löi tavapäratu nõidusnägemuse.

Väikesele, 5- ja enamkeelsele kandlelegi on just selle pilli võimalusi arvestades kirjutatud palju.

Muljerikkaks kujunes soome ansambli esinemise see osa, mis tutvustas tundmatumat kannelt. Tavapärased rahvamuusikatöötused mõjuvad heas esituses äratundmisrõõmsa südamesoojusega. Niisugusena liigutas kontserdi lõpetanud R. Valgre „Saaremaa valss“, mis Soomeski liikvel rahvaliku lauluna.

Soome uus pill on *erilise keelpillilikult inimhääle tundlikkusega. Eesti kromaatiline, peamiselt klaverivabrikukannel on suurema kõlajõuga ning värvirikka tooniga, mõneti „kontsertlikumgi“* — s.t. mitte nii hella ja pehme kõlaga. Arenguruumi on nii pillidel kui ka mängijail, kuna kogu sellesuunaline tee mahub viimasesse kolmekümnesse aastasse ning instrumendi viimane kuu pärineb alles 1979. aastast. Praegusele tasemele on jõutud peamiselt „Kukulinnu“ eme ning õpetaja-juhataja Els Roode käe all, kes ise on kandle erialal lõpetanud Läti konservatooriumi.

„Kukulind“ on 1975. a. loodud Tallinna LMK viilistlaste kandleansambel. Põhimängijaiks on nüüd selle kooli kandleklassi õpilased. Viimasel aastal on mitmed neist saanud Otsa-kooli kandleõpilasteks, nende nüüdne õpetaja Tuule

Kann lõpetas kandle erialal Vilniuse konservatooriumi. Kogenenumad mängijad on avardanud ansambli võimalusi ja repertuaari. „Kukulind“ võib mängida simmanil, aga esineda ka kammermuusikakavaga.

Ka eesti kandlelt kõlasid kontserdil huvitavalt sellele pillile kirjutatud lood — Ilmar Pakri „Mõtisklus“ ja Gennadi Tanieli „Runosüit“, viimane koos fagotimängija Heiti Riismäega. Kannel on kahtlemata oivaline ansamblipill — koos viiuliga (Gerli Vaher) kõlas E. Mägi „Tantsides“, flöödiga (Aare Vihul) E. Kapi „Aeglane tants“.

Repertuaari poolelt oli tunda Soome kandleansambli üle kahe korra pikem ajalugu. Professionaalne kandleharidus on meil viimaste aastate uudis, samal ajal kui naabriel on paljud kandlemängijad saanud oma ala õppida keskastme muusikakoolides ja Sibeliuse Akadeemias, olles ühtlasi lülitatud nüüdisaegsesse muusikale. Eesti kannel ei ole veel muuseumist sedavõrd välja jõudnud, kui ta seda vääraks, ehkki õigupoolest pole kromaatiline, loikuvate keeltega kannel kunagi kuulunudki muuseumi. Selle pilli aeg näikse alles tulevat. Praegu õpib Otsa-kooli kandle erialal lõpetanud Kristi Mühling kannelt Sibeliuse Akadeemias. Eesti-soome side on aidanud hoida elusana vana, meile mõlemale paljus sarnast, ning elavdada uut, kummagi rahva väga omanäolist kannelt.

Tänu sõnad kuuluvad kontserdi võõrustajale Traffic Service Nestele.

Eve Variksoo

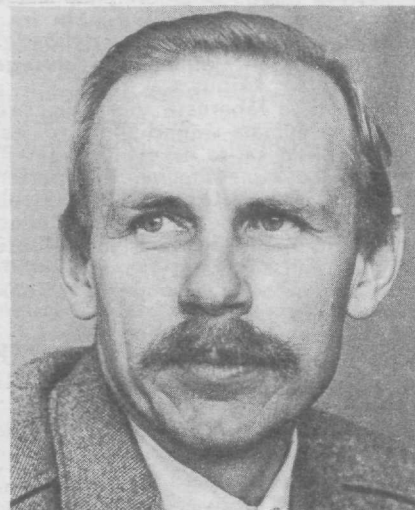
IGAÜKS OTSIB OMA

Viljandi kultuurikolledži sisu ja vorm homme

aridusreform on pikaajaline ja küllalt vaevarikas protsess, eriti veel siis, kui ei ole välja kujunenud üldine kultuuripoliitika. Tänaaks mitmendat aastat tegutsenud rakenduslikud kõrgkoolid otsivad oma väljundit. **Humanitaar-rakendus-kõrgkool on Eestis kolm: Tartu Õpetajate Seminar, Narva Kõrgkool ja Viljandi Kultuurikolledž.**

Viimase rektoril ENN SIIMERIL on välja kujunenud oma arusaam rakendusliku kõrghariduse kohta ning oma kooli osast selles süsteemis. Kogu kooli kollektiivil tuleb intensiivselt töötada, *leidmaks väljundit tööturule*. Kultuuritöötajatel tööpuudust ei ole, peab vaid tabama muutusi meie ühiskonnaelus ning kohanema uue kultuurisituatsiooni vajadustega. Väiksematel kõrgkoolidel on see lihtsam, sest nende eelis on PAINDLIKKUS. Samal ajal on nad otsesemalt seotud tööturuga.

Parema tagasiside SAAMISEKS tuleb kolledži nõukogu eestvedamisel juba kolmandat aastat üks kord aastas kokku

○ Enn Siimer

konverents, kuhu on kutsutud kultuurielu praktikud, teadlased Tallinnast ja Tartust. Ühiselt analüüsitakse kultuuriarengu tendentse ja perspektiive. Oma sõna kooli arengu kohta ütlevad üliõpilaskond, linnavalitsus.

Nagu teada, sõltub haridus eelkõige riigi rahakotist. Praegu on kõrghariduse, eriti rakendusliku kõrghariduse finantseerimise tulevik veel ähmane. Sellise haridustüübi suhtes oleks otstarbekas **finantseerimisallikate paljusus**. Üks osa vajaminevatest summadest tuleks riigilt, ühe osaga toetaks omavalitsus ning tulevikus peaks hariduse eest maksma ka õppija ise või teda õppima suunav erafirma. Sellisel juhul oleks hariduse finantseerimisse kaasatud ka erakapital, mis praegu veel haridust eriti ei toeta, vaid kasutab riiklikult doteeritavate õppeasutuste lõpetajaid. Lühidalt öeldes peab haridus eest maksma tellija. *Kes tellib, see maksab*. Selline mudel võiks kehtida eelkõige rakenduslike kõrgkoolide suhtes, sest ülikoolid kui teadusliku potentsiaali kandjad on tunduvalt autonoomsemad ja teaduskesksemad.

Uuel õppeaastal 1994/95 on kindlasti muutusi ka kolledži **õppekavades**. Jälgides Eesti noorte vajadusi ja suundumusi, laiendatakse kõigi kateedrite võimalusi kooli võimete piires.

○ Taimi Välba

Teatrikateedrile annab praegu ja kindlasti ka tulevikus kindlustunde see, et Viljandis on praegu üks huvitavamaid teatreid — „Ugala“. Siinsed *lavastajad ja näitlejad on valmis kaasa lööma kolledžis*. On olemas ka põhimõtteline valmisolek tasuliseks õppeks.

Värskeid mõtteid mölgutab ka tantsukateeder.

Muusikaharidusel on plaanis tuua järgmisel õppeaastal sisse uus eriala — **kirikumuusika**. Sellest rääkis muusikakateedri juhataja **TAIMI VÄLBA**: „See idee tekkis mitu aastat tagasi. Mõtet arutasime mitmete kirikumuusika-asjatundjatega, mille tulemusena EELK on omaks võtnud plaani hakata Viljandi Kultuurikolledžis koolitama kirikumuusikuid. Noor inimene saab meie koolist üldise kõrghariduse, hea teoloogilise baasi.

Ka muusikaainete programm on võimaluste piires maksimaalne. Erialadeks on orel ja sellega seonduv, koorijuhtimine. Põhjalikult võetakse läbi ka muusika-teoreetilisi aineid. On olemas lisapilli õppimise võimalus.

Selle eriala sisseviimisega tahame *taastada ajaloolise seose kiriku ja kooli vahel, millele lisandub tänapäeval ka klubiline töö*. Kirikumuusikud saavad soovi korral samuti pedagoogilise ettevalmistuse (tundide kuulamine, metoodika, õppepraktika põhikoolis). Kultuurielus maal on vaja mitmekülgse ettevalmistusega muusikuid, kes oleksid suutelised töötama vajaduse korral põhikoolis, kirikus, pühapäevakoolis, juhendama muusikalist isetegevust. Kokkuvõttes: olema muusikaorganisaatorid maal või väikelinnas. Sellisena on meie õppekava kinnitanud nii EELK kui ministeerium.

Praegusel koolkondade vahetumise ajal kirikus tahame anda selles osas panuse professionaalsete kirikumuusikute koolitamisega.

Loomulikult jätkub töö ka **teistel muusikaerialadel**. Endiselt koolitame *puhkpilliorkestri dirigente*, kes saavad meil üldise kõrghariduse ja hulga praktilisi muusikaoskusi tulevaseks tööks. Üliõpilastel on dirigeerimispraktika ja kaasaamängimise võimalus Viljandi puhkpilliorkestris. Kõik erialad on erinevad ja omapärased, kuid kõigil õppijail on võimalik soovi korral saada kompleksne pedagoogiline ettevalmistus, mis või-

maldab neil töötada *põhikooli muusikaõpetajana*. Levimuusika osakonnast suuri uudiseid ei ole, kuigi ka neil on mõtteid uueks õppeaastaks.

Rahvamuusika on kolledžit kandnud jõudsalt juba mõnda aega. End tuntuks laulnud-mänginud „Alle-aa“ on loonud sidemeid ka Eestist kaugel asuvate riikidega, levitades seal eesti rahvamuusikasõnumit.“

Kateedrijuhataja **ENE LUKKA** võttis rahvamuusika eriala sihid lühidalt kokku nii: „Tundub, et rahvamuusikaspetsialist on meie oludes kauge tulevik, kuid me püüame praegu selleks valmistuda. Huvi rahvamuusika vastu on suur. Me tegeleme sisuliselt vana taasleidmisega. Kõik eestlased teavad tugevatest muusikatradiitsioonidest talukultuuris: *igas külas oli oma pillimeister ja talus mängiti mitmeid pille*. Pillimängu- ja valmistamisoskust pärandati põlvest põlve. Nüüdseks on see oskus hääbunud.

○ Ene Lukka

E. Veliste fotod

Oleme saanud kasutatavaid kontakte Soomes, Rootsis, Norras, Belgias. Näiteks Belgias on kaks pillimeistrite kooli. Tutvusime seal ühe neiega, kes on teinud valmis mitu viulit, rääkimata lihtsamatest rahvapillidest. Meiegi tahaksime kunagi nii kaugele jõuda.

Alustame rahvamuusikute täiuslikuma ettevalmistusega juba uuel aastal. *Eestis on veel õnneks mehi, kellelt pillivalmistamist saab õppida*. Kui kõik läheb tõusvas joones, tahame tulevikus võimaldada ka **magistriõpet rahvamuusika alal**. Nagu kõigil teistel muusikaerialadel meie koolis, saavad ka rahvamuusikud koolitööks vajaliku ettevalmistuse. Pillioskajad õpetajad suudavad kindlasti teha palju mitmekesisemaks seni ühekülgseid klaveri saatel laulutunde. Suuremates koolides on tavaliselt muusikaõpetajaid rohkem. Üks neist võiks olla rahvamuusikaspetsialist.

Lõppkokkuvõttes sõltub inimesest endast, kas ta endale suudab tööd leida. Kooli ülesanne on anda võimalikult hea ettevalmistus tulevaseks tööks oma erialal.

Tundub, et Viljandi Kultuurikolledž on leidnud oma arengusuuna ja maandumisraja udusel tööturul.

Marina Tamme

JUBELILAUPEO REPERTUAAR VIIB MEELEOLU NULLINI

Ootame suviseid laulupidusid küll, kuid arvame — põhjendatud murega.

Olen isiklikult 1962. aastast juhatanud meeskoori. Oleme osa võtnud kõikidest laulupidudest nii Tallinnas kui mujal. Suurpidude kava omandamise kõrvalt on ikka jäänud aega ka suupärase laulude õppimiseks.

Käesolev repertuaar tahab meil aga sõna tõsiselt mõttes peoleminemise isu ära võtta ja viib proovidel käimise meeleolu nullini.

Muidugi on sellest hilja rääkida, aga edaspidi peaks nende probleemidega arvestatama. Tuleks mõelda kesk- ja vanemaerialiste lauljate peale, kes ei loe nooti ega suuda raskeid, pikki ja keerulisi asju maalu jätta. Pealegi, kui lauluharjutust saab korraldada vaid üks kord nädalas.

Andsime küsitlusandmed, et osaleme igas tsükliis, aga õppimise käigus selgub kurb tõsiasi — lihtsalt ei jõua. Tartu on külje all ja iseenesest mõista tahame seal osa võtta, aga suur osa repertuaarist koosneb nii rasketest teostest, et isegi kontserikoorigid peavad mõningaid „päkliteks“. Kui me jõuame need kas või häälerühmiti läbi võtta, siis: mis hakkavad meiega peale üldjuhul, kes selle kõik peavad kokku

panema? Kuhu on jäänud humoorikad meestelaulud, mis ka publikule paremini „peale“ läheksid?

Hirmuga mõtleme eelproovide peale, kus võib juhtuda, et kooril tuleb omaette laulda.

Kas kvaliteet ei kannata, kui osa koori teiste toel kuidagi midagi joriseb? Või ongi mõte selles, et eakamad koorid välja tõrjuda? Meeslauljaid jääb siis küll üsna vähe järele.

Kui „Eesti missa“ kohta öeldakse, et selles polevat midagi rasket, siis vabandage — see on siiski üle mõistusel! Kas võib ette kujutada, millist tööd ja vaeva näevad niigi kokku kuivanud maarahva segakoorigid? Õpitakse pool aastat, et teistega koos kuidagi ära laulda, aga edaspidi enda jaoks?

Varematega eristati laule üld- ja erikoorigele — kas see enam poleks mõeldav?

„Eesti missa“ peaks küll olema lauldud kõrgel professionaalsel tasemel, kuid ehk võiksid mõne osa sellest esitada ka ühendkoorigid.

Eelmisel üldlaulupeol oli näiteks R. Eesperi „Armastan sind, Eesti-maa“ imeilus, armas laul. Laulsime peol ära ja kõik. Kas tänapäeva noored võimekad heliloojad ja arranjeerjad ei võiks teha üldkoorige jaoks lihtsamaid

seadeid, et selliseid laule saaks ka edaspidi ja omaette laulda?

Kombeks on korraldada laulupidusid maakonniti. Nende repertuaari koostamisega oleme lausa hädas, kuna seal ei esine linnade tippkoore, aga õpitud laule omaette esitada on peaaegu võimatu. Muud ju õppida ei jõua. Tihti peale kannatavadki maakondade laulupeod seetõttu kvaliteedi osas.

Samu probleeme arutavad ka teiste kooriliikide juhul (keskkoolide koorid jt.).

Oleksime pidanud juba varem häält tõstma, aga tundmatute teoste kohta ei oska algul midagi öelda. Usaldad ikka neid, kes on valiku teinud. Tõde selgub alles töö käigus.

Lauluharjutused peaksid toimima seltsielu ergutavalt, paraku aga jääb proovide lõppedes otse sunnitöölise tunne. Osa lauljaid jääbki lausa kõrvale.

Usume ja loodame, et pidu tuleb tore, nagu on alati olnud. Aga kahju oleks, kui osa lauljaid tunneb end seal väga ebakindlalt.

Edu ja jõudu õppiia! Kannatlikku meelt ja imettegevat kätt peo suviste üldjuhtidele!

Põlvamaa koorijuht
Maret Kolsar

Toimetuse palus Maret Kolsari kirja kommenteerida Kuno Arengul

Lp. Maret Kolsar!

Jagan täielikult Teie muremõtteid, kui asetan ennast Teie igapäevase koorijuhtitöö kohale. Kuid üle vabariigi on ju koorid erineva suuruse ja ka muusikalise võimekusega, millele lisanduvad veel paljud kooritööd ja selle tulemusi nii soodustavad kui ka pidurdavad asjaolud. Kahtlemata on väiksemaarvuliste kooride meelisrepertuaariks lihtsamakoolisemad laulud, millele on tulnud viimasel ajal kahjuks väga vähe lisa. Olen Teiega sama meelt, et ka vähemvõimekad — eriti aga eakamatest lauljatest koosnevad — koorid vajavad neid innustavaid stiimuleid, mille üheks meelisväljundiks on osavõtt üldlaulupidudest koos kõikide kooridega. Ilmselt pakub selles hiidkooris kaasalaulmine igale lauljale sõnuleletamatu ja meelde jääva elamuse.

Üldlaulupidude repertuaari kujundamine on alati olnud probleemiderikas ja on alati olnud ka paljude koorijuhtide kollektiivne looming. Nii on see ka eeloleva juubelilaulupeo kavaga. Sellega on tegeldud pidevalt. On püütud säilitada olulisi laulupeotraditsioone, tuua samas kavasse ka mõningaid uusi elemente laulupeo-kontsertide stiilse tervikkuse, uuema repertuaari jne. osas.

Olen sügavalt veendunud, et üldlaulupidu kui tervik, eriti selle muusikaline külg ei tohi langeda väga primitiivse, rahvapeoliku meelelahutuslikkuse, või — otsesõnu — tavalise simmani tasemele. Kui me sellele teele läheksime, kaotaksid meie kultuuri, eesti keelt ja meelt, meie rahvulikke isolemist ja vabaduspüüet säilitanud ja õhutanud ühislaulmised oma senise funktsiooni.

Muidugi peab laulupeo kava sisaldama ka Põlva meeskoorige midagi suupäraselt. Arvan, et eeloleva juubelilaulupeo kavas on neid laule päris mitu. Kui meenutame suvist meeskoorige menukat laulupäeva Rakveres, kus lauldi enamikku meeskoorige kavast, ei olnud kuulda nurinat laulude valiku üle. Arvan, et ka Põlva meeskoorige oli suvel Rakvere Vallimäel.

Lp. M. Kolsar! Te olete ju osa võtnud EMLS-i poolt korraldatud koorijuhtide seminaridest, kus on korduvalt toonitatud, et läheme laulupeole ühtse ühendmeeskoori-

na. Kooride lahutamise üld- ja erimeeskoorigeks, mida varem on kasutatud, ei soodusta praegu nii vajalikku ühistunde ja -tegemise süvendamist. Kui tunnete, et mõni kavasolev laul on Teie koorile liiga ränk (näit. Cherubini „Sanctus“, Beethoveni „Kõik teavad...“ või Sarapiku „Loits“), võite need rahulikult jätta õppimata. Ei ole mõtet hakata tõstma raskust, millest jõud üle ei käi. Sama printsipi kehtib Teie koori puhul ka ühendkoorige kava osas (näit. Tobiase „Eks teie tea...“). Mis puutub Sisaski „Eesti missasse“, siis on mees- ja naiskoorigel sellest osavõtt ju vabatahtlik, kuid samas väga soovitatav.

Lp. M. Kolsar! Üks Teie tõsine etteheide või õigemini väärtuslik ettepanek tuleb meelde jätta — tehtagu tulevikus komplitseeritumatest lauludest ja eriti ühendkoorige lauludest väiksematele mees- ja naiskoorigele lihtsustatud seaded.

Lp. Põlva meeskoorige laulumehed! Ärge heitke meelt! Tehke rahulikult oma laulutööd! Õppige esmajärjekorras ära teile jõukohased laulud. Kui aega üle jääb, asuge raskemate kallale — ikka jõudumööda. Kui teil kõigele vaatamata jääb mõni laul õppimata, ega sellepärast veel juubeliüldlaulupidu pidamata jää!

Suviste kohtumisteni laulukaare all Tartus ja Tallinnas!

Teile jõudu ja edu-soovides

Kuno Areng

Toimetuse arvamusel, et Kuno Arengu kommentaariga pole Maret Kolsari tõstatatud probleemi saanud veel ammendavat vastust. Eestis on ju maakohtades laulukoorid olnud ikka üks seltsielu vorme ka eakamate inimeste jaoks. Kas ja kuidas on võimalik praeguse repertuaaripoliitika juures seda traditsiooni jätkata! Kas tahlikult või tahmatult ei tõrjuta vanemaid inimesi kõrvale! Kuna pensionäride, nende elu sisustamise ja ühiskonna arengusse kaasamise probleem on Eestis nagunii tõsine, on sellel küsimusel ka arvestatav sotsiaal-poliitiline tahk. Kuidas korraldada maakondlikke laulupidusid praeguse repertuaariga! Millal jõuab praktilise lahenduseni Kuno Arengu poolt aksepteeritud Maret Kolsari ettepanek teha armsatest, kuid komplitseeritud lauludest lihtsamad seaded, ka selikondlikuks laulmiseks! Jne. jne.

„Muusikalehe“ veerud on avatud nendes küsimustes diskussiooni jätkamiseks.

VÄGA AUSTATUD KOOLINOORTE PUHKPILLIORKESTRITE JUHID, PUHKPILLIDE ÕPETAJAD, ENDISE PEDAGOOGILISE INSTITUUDI, NÜÜDSE PEDAGOOGIKAÜLIKOOLI KULTUURITEADUSKONNA ORKESTRIJUHINA LÕPETANUD VILISTLASED JA TEISED PUHKPILLIMUUSIKA ENTUSIASTID!

Suured muutused Eesti poliitilisel ja majanduslikul areenil on kaasa toonud olulisi muudatusi meie kõigi igapäevasesse ellu. Majanduslik olelusvõitlus on muutunud reaalsuseks. Situatsioon, mil **raba** olemasolu või puudus määrab otsesemalt kui kunagi varem iga meie sammu, on eriti valulikul mõjunud kulukamatele kultuurivaldkondadele, mille hulka kuulub kahtlemata ka puhkpillimuusika. Oma oskuste realiseerimine ja ühiskonnale selle vajalikkuse tõestamine on jäänud iga eriala spetsialisti enese ülesandeks. On alust arvata, et samade probleemide küsis olevate inimeste **ühistel jõupingutustel** võiks olla suurem kasutegur, kui üksiküritajate eraldi ponnistamistel. Läbi mõttevahetuse kolleegidega, nii heade kui ka halbade kogemuste süstematiseerimise, argumenteerimise ning mõningase prognoosimise peaks olema võimalik jõuda **laiemale platvormile**, et täpsemini fikseerida kitsaskohad, selgitada oma tegevuse laiemat vajalikkust, populariseerida puhkpillimängu õppimist ja õpetamist ning seeläbi aktiveerida puhkpillimuusika kaudu laiemalt kogu kultuurielu.

Probleemi tõsidusest võib igaüks järeldusi teha statistika alusel. 1980. a. üldlaulupeost võttis osa

umbes 120 puhkpilliorkestrit 3187 mängijaga, 1985. a. üldlaulupeost — 99 puhkpilliorkestrit 2606 mängijaga, 1990. a. üldlaulupeost — 80 puhkpilliorkestrit 2200 mängijaga, 1994. a. üldlaulupeost võtab osa 65 orkestrit umbes 1700 mängijaga (täpsed registreerimise andmed veel puuduvad). 1962. a. I koolinoorte laulupeol esines 53 noorte puhkpilliorkestrit. 1993. a. koolinoorte laulupeol — 28. Nendest elujõulisi on vaid kümnekond.

Juhul, kui eelõeldu leiab resonantsi piisavalt arvuka inimesterühma hulgas, oleks Tallinna Pedagoogikaülikooli kultuuriteaduskonna muusikaosakond valmis olema baasiks, mille juures võiks korraldada „**mõttefalguid**“, vajaduse ja soovi korral valmistada ette kohtumisi ametnike, konsultantide või huvi pakkuvate isikutega.

Meie üheks eesmärgiks on pillimängu õppimise ja õpetamise propageerimine. Siit ka mõte koos musitseerida, mille vormiks võiks kujuneda pilliõpetajate ja noorteorkestrite dirigentide ühendpuhkpilliorkester.

Kui nõustute eelnevaga ning olete valmis ka ise kaasa lõõma 2—3 päevases seminar-orkestris, oleks hädavajalik sellest informeerida Pedagoogikaülikooli muusikaosakonda aadressil:

TPÜ MUUSIKAOSAKOND, „NOORED JA MUUSIKA“, LAI TN. 13, Tallinn EE0001, telefonid 44 20 89 või 44 91 92

Samadel koordinaatidel on võimalik saada vajadusel täpsemat informatsiooni.

Tagasisidest on kirjeldatud ettevõtmise toimumise võimalikkus. Küllaldase kvoorumihul puhul oleks **ESIMENE KOKKUSAAMINE APRILIS 1994 TALLINNAS.**

Teretulnud on kõik soovitud, ettepanekud ning arvamuste avaldamised. Ootame teie kirjalikke või suulisi teateid hiljemalt **1. aprilliks 1994. a.** Need kujunevad aluseks kutsete saatmisel osavõtuks esimesest seminarist.

Lugupidamisega
Margus Tuuling,

Tallinna Pedagoogikaülikooli kultuuriteaduskonna dekaan

Harry Illak,

Eesti Kooriühingu noortesektiooni juhataja,
TPÜ puhkpilliorkestri dirigent

Andres Avarand,

TTÜ muusikaosakonna juhataja

Daniel Kolomainen

NÄEN OMA ROLLI MUUSIKAÕPETAJANA

Eesti Muusikaakadeemia koolimuusika kateedri üliõpilastel on igal aastal vaja õppetöö käigus kirjutada mitmed retsensioonid kuulatud kontsertidest või vaadatud etendustest. Käesoleval aastal oli esmakordselt koolimuusika didaktika õppeaine üheks koostisosaks essee kirjutamine üliõpilase valikul õppejõu dots. E. Üleaja poolt väljapakutud teemadest. Avaldame kokkuvõtte ühest seal tähelepanu äratanud tööst. See on kirjutatud küll mõnevõrra konarlikus eesti keeles, võib-olla aga oma noorusliku tarmukusega ja tutvustab Eestimaa muusikaelu ühte tahku (ja sellega seotud probleeme), millest paljud Eestimaa muusikainimesed teavad vähe.

Olen lõpetanud ühe Eesti venekeelse keskkooli ja tahan ka ise saada samasuguse kooli muusikaõpetajaks. Mul on selleks juba suguvõsa poolt olemas eeldused. Olen juba pedagoogide perekonnast. Juba mu vanaema ja vanaisa olid kooliõpetajad, samuti mu ema ja tädi. Meie peres pole olnud elukutselisi muusikuid. Aga harrastusmuusikud olid juba minu vana-vanemad ning minu isa mängis päris hästi viiulit ja ema klaverit.

Muusikaõpetaja töö köidab mind. Samal ajal ma tean, et see tuleb raske. Eestimaa vene koolides on üldiselt valitsenud arusaam, et muusikaõpetamine on **TEISE- VÕI KOLMANDA JÄRGULINE AINE.** Ka lapsed tulevad muusikatundi pigem puhkama kui õppima, eriti

poisid. Mõned vanemad pole tahtnud oma lapsi koori laulma lubada, arvates, et see ei anna midagi.

Vene koolides püüti alles hiljaaegu nn. Kabalevski süsteemi kaudu kasvatada lapsi esijoonnes muusikat kuulama, emotsionaalselt tajuma, mitte ise muusikat tegema.

Puudust on tuntud ka headest muusikaõpetajatest. Venemaal muusikahariduse saanud õpetajad teavad tavaliselt küllalt hästi vene muusikat. Lääne muusika tundmine jätab soovida. Eesti muusikast ei teata sageli midagi. Muidugi on erandeid, kes oskavad lapsi muusikaga, ka eesti muusikaga, tutvustada. Neist tahaks eeskujut võtta.

Mina arvan, et Eesti venekeelsete koolide vastutusrikas ülesanne on sünnise vene kultuuri

integreerimine Eesti ühiskonda. Ka muusika kaudu. Kavatsen tingimata tutvustada vene õpilastele eesti heliloojaid, eesti muusikat ja laulu, viia nad laulma eesti laulupidudele. Tuleb õpetada lastele laule pühade — jõulude, iseseisvuspäeva, emadepäeva jne. tähistamiseks. Ka rahva- ja vaimulikule muusikale kavatsen pühendada suuremat tähelepanu.

Klassivälises töös ei tohiks piirduda ainult kooriga. Paremate vokaalsete võimetega lastest tahan moodustada duette, triosid, kvintette. Arvan, et meesterahvana on mul ka eeldusi murda vene poiste üleolevat suhtumist süvamuusikasse.

Väga raske ja huvitav töö seisab mul ees venekeelsetes koolis instrumentaalmuusika osas. Omal ajal tegeles sellega John Tungal 19. keskkoolist. Kirjutas laulusaateid jne. Praegu orkestreid Eesti venekeelsetes koolides peaaegu polegi. Et asja jälle liikuma panna, suhtun praegu III kursusel väga tõsiselt pilliõpetusse. Tuleval aastal on õppeplaanis orkestri dirigeerimine.

Lapsi tuleb panna **LOOVALT MÕTLEMA**, arendada nende fantaasiat. Muusikaajaloo tunnid on ikka olnud skeemi

järgi: õpetaja seletab, õpilased konspekteerivad, siis tuleb kontrolltöö. Muidugi on ka seda vaja. Aga huvitavam oleks, kui sedalaadi õppetöö toimumaks vestluse vormis, paralleelselt muusika kuulamisega. Kuid siis peaks olema õpik, mida praegu pole.

Muusikakuulamine võiks olla seotud mingi ülesande lahendamisega. See arendaks mõtlemist. Näiteks kolm pala Tšaikovski „Laste albumist“: nuku haigus, nuku matused, uus nukk. Las lapsed võrdlevad, milline nukk on igas palas, isegi joonistavad.

Laste muusikahuvi tõstmiseks tahan koos nendega kindlasti külastada Teatri- ja muusikamuuseumi. Tuleks taastada kontsertide ühisküllastamise traditsioon. See oli kunagi olemas, nüüd on aga läinud kaduma.

Muusikaõpetaja ei tohi sulguda oma kitsasse ringi. Ta peab olema igakülgselt haritud inimene, eriti teiste kunstiliikide, kee(1)e ja ajaloo osas. Tahan kindlasti tegutseda koostöös keele, kirjanduse ja ajaloo õpetajatega.

Ma tean, et mu töö tuleb raske, isegi tänamatu. Aga kui töö on südamelähedane, teeb just raskuste ületamine õnnelikuks.

Intervjuu Tanel Joasmetsalt

Täna, 22 veebruaril oli Sul esinemine: koos laulja Katrin Lehismetsaga esitasite Raekoja saalis *Messiaeni* „Chants de Terre et de Ciel“. Mis tunne Sul on endal praegu?

Hea tunne. Ta on hea helilooja.

Olid jaanuari lõpus toimunud Pärnu Messiaeni-päevadel üks põhiesineja: lisaks täna kuulnud tsüklile mängisid seal veel „Poems pour Mi“ *Tatjana Timofejevaga* ja kaheklaveriteose „Visions de l'amen“ *Anto Petti ning Inga Lehtoga*. Kõik need teosed on juba puhttehniliselt rasked. Interpreedil, kes võtab endale tohutu ülesande esitada ühe autori kolm tsükli kolmel päeval järjest, peab olema heliloojasse küll lausa eriline kiindumus. Kus ja millal Sa enesele Messiaeni avastasid?

Soovalt mängida Messiaeni tekkis pärast Peep Lassmanni kontserti aprillis 1991, kui ta esitas „Vingt Regards sur l'Enfant Jesus“. See on siamaani mul võib-olla üks kõige eredam kontserdielamus.

Oli see midagi esimesest-silmapilgust-armastuse taolist?

Kuulata ja ise mängida on ikka kaks eri asja. Tõeline armastus on tekkinud ikka läbi nende teoste, mida ma olen ise mänginud.

Mis sõnum tal on Sinu arvates?

Kõikevõitva armastuse ja rõõmu sõnum, mis, olles küll ühest küljest religioosne, asub erinevatest religioonidest kõrgemal ja ühendab neid. Messiaeni muusikas on Jumal, armastus ning ilu kõik üks ja seesama.

On Messiaenil ka konkurente?

Mul ei oleks midagi selle vastu, et paar aastat reisida mööda maailma ja mängida ainult Messiaeni. Aga ainult Messiaeniga ei saa ka hakkama, ta ei ole lihtsalt nii palju kirjutanud. Pean väga lugu veel kahest teisest suurest selle sajandi Prantsuse heliloojast Debussyst ja Ravelist, samuti Vene heliloojatest Skrjabinist, Rahmaninovist, Prokofjevist, Šostakovitšist. Küllaltki huvipakkuv on ka päris nüüdisaegne muusika, kuid siin on veel üsna raske orienteeruda. Esimene, kes meelde tuleb, on Ligeti, muidugi ka Arvo Pärt.

Oled ka tudengite lugusid mänginud. Mida Sa nendest arvad?

Olen mänginud paaris Tõnu Kõrvitsa loos. Tema on lihtsalt hea tuttav ja tema lood ei ole väga rasked, samas on nad küllaltki ilusad.

Aga teised eesti heliloojad?

Arvan, et EESTI HELILOOJATEL ON TÄIESTI MAAILMA-TASEMEL LUGUSID, mida võib häbenemata mängida ükskõik kus maailma paigas. Olen õppinud neist ära mõned üksikud, aga arvan, et kui ma peaksin jääma pianistina tegutsema, siis tuleks paremad Eesti heliloojate teosed kindlasti kõik repertuaari võtta. Näiteks Austraaliasse, Sidneysse festivalile viisime viimaste aastakümnete kõige paremad teosed, mida oli võimalik meie koosseisuga (kaks klaverit, flööt, klarnet) mängida. See kava oli väga efektnine ja sai festivalil suure menu osaliseks.

Nüüd ansamblipartneritest. Miks olid Sul lauljateks just Katrin ja Tanja?

Nad kuuluvad nende väheste lauljannade hulka, kellel lisaks ilusale häälele on võimeid ja tahtmist Messiaeni laulda. Messiaeni laulupartii esitab lauljale suuri nõudmisi: ta peab valdama nii kammerlikku nüansseeritud kui ka dramaatilist ooperlikku kõla.

Tundub, et ansambrites mängimine Sulle meeldib.

Mitmekesti laval olla on ikka mõnusam — ei ole sellist ülearst närveerimist nagu üksinda.

Peale lauljate olen teinud koostööd viuldajate *Maano Männi* ja *Lasse Joametsaga*. Maanoga valmistasime ette minu jaoks esimese iseseisva kava Eesti Kontserdi liinis. Pärnus tegime Inga Lehtoga kahe klaveri lugu. Kõigi nendega on koostöö olnud vastastikku meeldiv, oleme otsustanud ka edaspidi jätkata.

Lisaks ansambritele esined ju ka solistina. Kumba valdkonda Sa eelistad?

Mõlemad peaksid jääma. Solistina esinemine on küll väga raske, kuid samas väga arendav.

Sel kevadel on mul ees soolokontsert enne EMA lõpueksameid. See on mul alles teine soolokontsert elus. Mängin Debussy „Prelüüdid“ I viihikut ja Brahmsi Sonaati f-moll Olayi saalis. Pean seda üheks väga mõnusaks esinemiskohaks. Seal on ilusa kõlaga klaver ja küllalt selge kõlaga saal, vaatamata selle pikale järelejärgijale. Mustpeade Maja Valge saal on ka väga hea. Estonia Kontserdisaalis ja Raekojas on küll Steinway'd kuid esimene neist saalidest on soolokontserdiks liiga suur — seda on raske

täita — ja Raekoja saal on liiga õhukeste akendega, nii et müra kostab sisse. Mulle on väga oluline, et saalis oleks vaikus. Ma kuulan alati väga pingsalt terviklikku kõlapilti, mis ruumis tekib.

Kas tunnetad mängides publiku suhtumist, kas oled sellest kuidagi mõjutatav?

Publiku suhtumine on enam-vähem ette arvata. Kui ma tean, et lugu mulle hästi istub, siis ma olen ka kindel, et publik kuulab mind tähelepanelikult.

Mis sunnib Sind esinema?

LOOMISSUND. Ma kohe ei saa muidu rahu, kui ei esine.

Nii et Sa ei kahetse, et matemaatikuks ei hakanud, nagu kavatsesid veel keskkooli ajal?

Ei. Olen liialt emotsionaalne, et rahulduda omaette peamurdmissega. Just kunst on see, mis väljendab inimese emotsioonide tasandit.

Kas ratsionaalsest mõtlemisotsusest on muusikule ka mingit kasu?

Jah. Kui oled kogu aeg mõttega asja juures ja SUUDAD TOIMUVAT ANALÜÜSIDA, MUUTUB HARJUTAMINE PALJU ÕKONOOMSEMAKS. Samuti on ratsionaalsest mõtlemisest kasu teose analüüsimisel ja esitusterviku ülesehitamisel.

Millal Sa otsustasid, et Sinust saab pianist, mitte matemaatik?

See lihtsalt kukkus nii välja, asjaolude kokkusattumisel. Keskkool lõppes aasta varem kui muusikakool. Selle aasta jooksul, kui ma üksnes muusikakoolis käisin, jõudis vaekaus täielikult muusika poole kalduda.

Täiesti omaette nähtus Eesti muusikataevas on *Anto Petti* oma improvisatsioonidega. Kuulud nende ülläpilaste hulka, kes mängivad ning viimasel ajal päris sageli ka esinevad koos temaga. Mis asi see improviseerimine siis ikkagi on?

Mängime nii-öelda *vabu improvisatsioone*, mis tekitab antud hetkel ja kohapeal. Me ei valmista ette mingeid teemasid, vorme või muid muusikalisi asju. Proovide käigus püüame oma tunnetust lihtsalt kokku viia. Selles muusikas on lubatud kõik mõtted, mis järsku pähe kargavad. Seetõttu kasutame me kogu oma muusikalist mängu- ja kuulamiskogemust. Loomulikult ei topi me ühte palasse kõike nagu ühte patta kokku, vaid katsume iga loo kokku-viia mingi ühise sisu alla. Tavaliselt alustab üks mängija ja sellega ta annab kõigile teistele võtme, mis sorti lugu võiks tulla. Siiski jääb iga lugu ka mängijatele põnevaks, sest alustades me ei tea kunagi, kuhu me välja jõuame.

Praegu on meil kujunenud *Anto Petti* parematest õpilastest koos tema endaga välja kvartett, kus peale minu on veel *Tarmo Pajusaar* (klarnet) ja *Priit Lehto* (laul). Pean seda koosseisu oma elus väga perspektiivikaks. Loodan välja jõuda erinevatele uue muusika festivalidele mitte ainult Euroopas.

Kas see, et teie mängust kostub ŠAMANISTLIKKU nõidumist, prepareeritud klaverite klõbinast midagi aafrikalikku ja ehk ka muud eksootilist ja võõramaist, on kuidagi seotud *newage*'liku kultuure ühendava filosoofiaga, või tekitab teie kõlamaailm kuulajas juhuslikult assotsiatsioone mitteeuroopaliku muusikaga?

See ei lähtu mingitest filosoofiatest, vaid puht-alateadlikest eelistustest. See, et meil on praegu väga suur osa rütmil ning astigmaatsel kordusel, mis meenutab midagi šamanistlikku, tuleneb sellest, et lihtsalt minu ja *Anto Petti* loomuses on see väga sügaval sees.

Ütleksid, et mängimisel kasutate kogu oma kogemustepagasi. Õpetad improviseerimist ka ise Muusikakeskkoolis. Mida kasutab aga väike laps, kelle kogemusedki alles lapsekingades?

Need kogemused POLEGI NEIL NII LAPSEKINGADES. Nad on raadio ja teleri vahendusel kuulnud väga palju. Eriliseimate karakterite saavutamiseks püüangi ma tihti lastes tekitada seoseid mõne muinasjutu või filmsituatsiooniga, mille juurde kuuluvat muusikat on nad kuulnud väga palju. Nad pole lihtsalt ise selle peale tulnud, et sellist muusikat oma sõrmede alt kuuldavale tuua, kuid erialas läbivõetu on neil veel tõesti piiratud ja lihtsakoeline.

Mis laadi on Su sõprus jazziga?

Võiks öelda, et omakasupüüdlük sõprus. Kasutan jazzit aegajalt väikeseks rahateenimiseks. Hakkasin jazziga tegelema juba üsna ammu, olin vast 14. Kasvas see välja sellest, et mulle meeldis klaveril üles otsida igasugust muusikat, mida ma olin kuulnud. Kuna isal oli meeldiv harjumus kodus päris tihti jazzit kuulata, siis püüdsin klaveril järgi aimata. Päris algusest peale oleme seda teinud koos noorema venna Lassega, kellega mängime jazzit siiani koos.

Mis aitab Sul kogu aeg nii stabiilselt rahuliku ja heatujulisena ringi käia?

Olen loomult optimist.

Eestis on praegu 3 riviorkestrit — teie, piirivalve ja politsei oma, täiemõdulisi professionaalseid kontsertpuhkpilliorkestreid pole aga enam järele jäänud. On neid riviorkestreid nii palju vaja?

Kõiki kolme on ajakirjandus, „ML“ kaasa arvatud, süüdistanud kunsti ohverdamises raha kasuks. Mis teil on selle peale kosta? Samuti huvitab avalikkust, mida need riviorkestrid päriselt ikka teevad, kuidas elavad.

Küsimusi, nagu näete, on mitu. Kust hakkame vastamisega peale?

Kõigepealt täpsustame mõned faktid. Eestis on üks kaitsejõudude orkester — meie oma — ja kaks Siseministeeriumile alluvat orkestrit, mis mõlemad olid moodustatud enne meie oma. Esimene neist — Piirivalveameti oma — „Helikoni“, teine — sisekaitse Operatiivrügemendi oma — Taksopargi taidlus orkestri baasil.

Riviorkestriks saab pidada ainult meie ja piirivalveameti oma. Politseiorkester viib läbi ainult oma operatiivrügemendi üritusi. Vastavalt presidendi käskkirjale nr. 19 on meie orkester nn. Eesti Vabariigi esindusorkester, kelle esmaülesandeks on viia läbi kaitsejõudude ja ka kõik riikliku tähtsusega pidulikud üritused, mis on ette nähtud presidendile ning rahvusvahelise tava kohaselt ametiisikutele austuse avaldamise korraldamiseks.

Meie orkestri moodustamisega oli tõepoolest seotud esindusorkestri „Tallinn“ lagunemine. Kuid see oli juba ülalpoolt nii plaanitud ning orkestrantidel polnud suurt valikut.

Tallinna Kammerorkester oli ju loodud nende rahade baasil, millega linn oli varem ülal pidanud puhkpilliorkestrit „Tallinn“. Viimase orkestrantidele jäi pool kohta ja pool palka. Samal ajal loodi kaitsevæe-orkester. Kui perekonda ega ennast nalga jätta ei tahtnud, tuli sinna üle minna. Paljud läksid raske südamega — olid nad ju „Tallinnaga“ ühte kasvanud, saanud selle orkestri patriootideks.

Uus töö oli siiski mingil määral tuttav. „Tallinn“ polnud ka Nõukogude ajal puhtakujuline kontsertorkester, vaid täitis samuti tseremoniaalfunktsioone. Nüüd läksid need üle riviorkestritele, esijoones Kaitsevæe Peastaabi omale. „Tallinnalt“ osa raha äravõtmine oli seega omal kombel loogiline, kuna langes ära üks tema tähtis funktsioon. Samal ajal suurenes seoses Eesti iseseisvumisega tseremoniate osakaal ning ka Kaljustel oli oma koori täienduseks vaja kammerorkestrit. Niisiis johtusid need ümberkorraldused uuest olukorrast, mis tekkis seoses iseseisvumisega Eesti poliitilises ja muusikaelus. Puhkpilliorkestrite kontserttegevus muidugi kannatus selle tagajärjel.

Agasja materiaalne külg?

"OLEME ESIJOOONES MUUSIKUD"

Jutuajamine EV kaitsejõudude Peastaabi orkestri ülema-dirigendi AIVAR RAIDLA ja orkestrandide KALEV KÜTARUGA

○ Aivar Raidla

○ Kalev Kütaru

Mis palk see 600 krooni kuus orkestrandile ära ei ole.

Muud soodustused?

Varem meil sellest palgast makse maha ei võetud, tänava võetakse. Tõsi, me saame ka 18 krooni päevas lisaks toiduraha, seega keskmiselt üle 500 krooni kuus.

Ent ka tingimused on ju raskemad kui kontsertorkestril. Pole just eriti mõnus üsna tihti kõva pakase käes mängida presidenditseremoonial kaugete maade hümne. Ja ka neid käbekäsku ära õppida. Kuigi muusikalises mõttes on mõned neist küllalt huvitavad, meloodilised.

Ning sõjaväedistsipliin on sõjaväedistsipliin. Elame küll kodus, mitte kasarmus, kuid me pole oma vaba aja peremehed. Igal kellaajal võib tulla korraldus silmapilk tööle tulla. See pole pelk teoreetiline jutt. Kui töö on avari mingi plaaniline vaheaeg ja avaneb võimalus kuhugi ära sõita, tuleb sellest täpselt ette teatada, häireolukorra puhul aga kohe tööle tormata. Kui telefoni pole käepärast, saadetakse auto järele ükskõik millisesse Eestimaa nurka.

On olnud kurtmist, et mõned ERSO mehed teenivad endale lississetulekut riviorkestrites ja seetõttu on neil põhitöö jaoks vähe aega. On aga raske ette kujutada, kuidas see on niisuguse korra puhul võimalik?

Meil ERSO ega teiste tsiviil-orkestrite mehi pole. Võib-olla on neid piirivalve- või politseiorkestris.

Agas miks üldse on niisuguses väikeses riigis nagu Eesti tervelt kolm riviorkestrit? Kas neile tööd jätkub?

Meie ka täpselt ei tea. Muidugi on vajadus nende järele riigi iseseisvu-

misel kasvanud. Nõukogude ajal olid ju Eestis ka oma sõjavæe-orkestrid ning vist ka piirivalve-orkester. Küllap oma osa mängib ka see, et peremehed on üksteisest sõltumatud, igaüks tahab, et tal oleks oma orkester ja riik annab nende ülalpidamiseks ka raha.

Tööd jätkub tegelikult ainult kahele orkestrile — meie ja Piirivalveameti orkestrile, kuigi oleme kuulnud, et piirivalve-orkestri mehed ei mängi ainult pilli, vaid teevad ka tavalist piirivalvetööd. Politseiorkester on meie arvates mitte rakendust leidev luksus. Politsei ei oska nähtavasti oma raha paremini kulutada.

Samas pole ametkonnad üksteisest Hiina müüriga eraldatud. Meil on tulnud mängida ka üritustel, mis meie arvamus kohaselt on rohkem teiste riviorkestrite pärusmaa. Aga käsk on käsk.

Kas kontserttegevuse olete unustanud?

Esialgul, uude rolli sisseelamisel, palju aega üle ei jäänud. Aga praegu oleme hakanud ka kontserttegevust planeerima, ühtteist teinudki, osalt koos teise riviorkestriga.

Meie aktiivne kontserttegevus algab kevadel. Need on enamikus tasuta kontserdid. Nii täidame ka selle lünga eesti puhkpillimuusikas.

Traditsioonid on ka olemas. Ega omal ajalgi Eesti sõjavæe-orkester ainult marsse ja hümne mänginud.

Ka pöördume kontserttegevuse juurde tagasi paremate pillidega. Saime Soome kaitsejõududel kingituseks pillikomplekti. Tõsi, mitte täiesti uue, kuid parema kui see, mis meil enne oli, koguväärtuses 120 000 krooni. Vaevalt oleksid tsi-

viil-kontsertorkestrid niisugust kin-
gust saanud. Ajal, kui Eesti
puhkpilliorkestrite pillimured on
suured, on see arvestatav leevendus.
Arvame, et see kajastub lõpuks
positiivselt mitte ainult meie, vaid ka
üldse Eesti puhkpilliorkestrite
kontserttegevuse kvaliteedis.

Sõjaväega on seotud ka Kaitse-
liit. Viimasel ajal on tekkinud või —
ütleme — taastunud terve hulk
Kaitseliidu taidluspuhkpilliorke-
streid. Milline on teie orkestri side
nendega? Kas olete või peate mää-
rustiku või mingi muu dokumendi
järgi olema neile isa ja õpetaja eest?

Ei, seda just mitte. Kuid mingi
moraalne kohustus on olemas. Kait-
seliidu orkestrite moodustamine on
algfaasis ja meie sidemete väljakuju-
nemine nendega samuti. Midagi on
juba tehtud. Edaspidi kavatsime
neid rohkem toetada ka nende
professionaalse taseme tõstmisel.

Meie lehes on avaldatud muret
selle üle, kas taidluspuhkpilli-
orkestrite minnek Kaitseliidu allu-
vusse ei muuda neid liiga militaarse-
teks, ei vähenda nende kui taidlus-
kontsertorkestrite osa ega vii koguni
professionaalse taseme langusele.
Leitakse, et rahva teenimise osas
oleks parem, kui neil oleks mingi
teine peremees, näiteks tuletõrje.
„Pritsumeeste“ orkestrid on ju Eesti
vana traditsioon. Milline on teie
arvamus?

Probleeme siin muidugi võib
tekkida, eriti kui Kaitseliidu kohalik
juhtkond on kitsarinnaline. Kuid
arvame, et oht on ületähtsustatud.
Kaitseliidu orkestrid olid olemas
ka 20.—30. aastail ning on häid
näiteid selle kohta, et nad olid
tööpoolet orkestrid kogu piirkonna
rahva jaoks. Omalt poolt püüame
teha kõik selleks, et nii oleks ka
tulevikus.

Pealegi on asjal veel üks tähtis
külg. Puhkpillimängust ja eriti
puhkpillide muretsemisest ei tule
ilma rahata suurt midagi välja, ka
taidlustasemel. Praegu paistab, et
kohtadel on Kaitseliit selles osas
paremal järjel kui tsiviilorgani-
satsioonid ja ka tsiviilvõimu organid.

Lugu on siis kohtadel umbes
samasugune nagu Tallinnas rivi-
orkestrite ja tsiviilpuhkpilliorkestri
te vahel. Oleme jõudnud tagasi oma
jutuajamise algusesse.

Kinnitame veel kord Teie lehe
kaudu muusikaavalikkusele, et ole-
me esijoones mitte sõjaväelased, vaid
muusikud. Või laiemalt võttes —
Eesti Vabariigi kodanikud. Rahva
muusikaline teenindamine ja maitse
arendamine on ka meie esmane
südameasi. Arvame, et struktuursete
ümberkorraldustega kaasnenud eba-
kohad Eesti puhkpillimuusikas on
ajutise iseloomuga. Püüame teha
kõik selleks, et Eesti oma rivi-
orkestrite tekkimine lõppkokku-
võttes ei halvendaks, vaid parandaks
rahva võimalust kuulda ja nautida
heatasemelist puhkpillimuusikat.

Aitäh!

Sõjaväemuusikutega
vestles
Herbert Vainu

Laul ülendab meelt, koondab meeskonda ja süvendab usku oma jõusse.
Kuna Vabadussõja ajal oli lauludest puudus, siis tegid sõdurid ise algust
laulude loomisega. Laulud polnud just kuigi õnnestunud, aga et sõdureid
parematega ei varustatud, siis pidi nendega leppima. Loodi isamaalisil viisidel
laule, mis vastavad meeleolule, mis peegeldavad eneses minevikumälestusi ja
ülendavad meelt raskeil retkikäikudel...

Nende lauludega tutvustamiseks avaldame allpool mõned. Olgu kõigepealt
toodud Kalevlaste Maleva 3. roodu laul, mis landesveersõja ajal loodud.
Lauldi seda viisil „Kui Kungla rahvas kuldsele a'al“:

*Kui kalevlased suisel a'al
kord läksid saksu lööma,
siis 3. rood sel võiduteel
läks kuldseid hambaid tooma.*
: : : Lüks aga saksu pookima,
landesväari rookima : : :

*Seal parunite bandesid
ju kokku aetud palju,
kes Eestimaale kippusid,
et vaba rahvast mulju.*
: : : Rahvast maha tappa nad
vihatuks tahtsivad : : :

*Me rinda täitis võidupüüd,
püüd vaba Eestit kaitsta,
et vaevast väsinud rahvas nüüd
võiks priiuspäevi maitsta.*
: : : Võiduhimu täis me rind,
Kodu, kaitsta tahan sind! : : :

*Ju' esimestes löökides
meil saksad pistisid plehku.
Nad kõiges oma julguses
ei kannatanud me õhku.*
: : : Saksad jooksu pistisivad,
kalevlasi kartsisivad! : : :

*Siis 3. rood käis võiduteed —
ja Rüga saime näha!
Ju' paistsivad meil Düüna veed,
sest saksad löime maha!*
: : : Parunid said pookida,
landesväär sai rookida! : : :

*Nüüd tuttavad meil võiduteed
ja raudne rood meil valju!
Ei karda meie vaenlasi:
me seisame kui kalju!*
: : : Eestit meie kaitseme,
tema eest me sureme! : : :

*Meil Eesti kodu püha on,
tall' truuks meie jääme!
Kas olgu tibra, parun, von,
kõik puruks meie lööme!*
: : : Vaba Eesti elagu,
igavesti elagu : : :

*

1. ratsapolgu ridades Narva, Võrumaa
ja Düüna kallaste lahinguväljadel kõlas
veidi kohastatud suure prantsuse revo-
lutsiooni aegne prantsuse sõdurite laul:

*Ei välk, ei kõuemürin,
ei surm, ei sõjakärin
me ratsamehe sammu raugenda,
kui võitlema meid kutsub isamaa.*

II polgu 6. rood laulis alljärgnevat
laulu:

*Poisid, lööge janti maha,
ai tummai, tummai jaa,
ärge hoidke taskus raha,
ai tummai, tummai jaa.
Pühapäev, kui aega rohkem,
näed sa neiu, kes on lahke.
Kiida, et tal ilus nägu,
kena rind ja kõrge pügi.
See on neiu meele järgi
niikui karul mesikärgi.*

*Poisid, lähme sinna tallu
väikse mannikese manu.
Kui on peremees sääli kuri,
kohe kõrist kinni hõri.
Anna talle lopsu kaks,
siis on asi jälle tops.
Võta saapad jalast ära,
muidu teed sa palju kära.
Astu tasa talle ligi,
vahest on ta üsna tige.
Kui on asi täies joones,
veri vabalt voolab soones.*

*

Sõdurilaule reageerib kaitseväe päeva-
sündmusile sageli üsna tabavate värsside-
ga.

Pärast vabadussõda asuti meie kaitse-
väe reorganiseerimisele, sest riigil polnud
tarvidust alal hoida kõiki väeosi. Muuseas
moodustati siis S.R. diviisi kuuluvaist
Kuperjanovi partisaani-, Scouts- ja Kalevi.
Maleva pataljoniist Valgas uus väeosa —
6. jalaväepolk, mille ülemaks nimetati
sõjaaegne 3. jal. polgu ülem, al.-polk.
J. Kruus, VR 11/3. Sellele sündmusele
reageerisid sõdurid kohe päevakajalise
värssiga:

Kolmest luust
Sai üks uus;
See on polk number kuus,
mil ülemaks polkovnik Kruus.*

* Selle all on m. s. mõeldud ka Kuperjanovi
partisaanide embleemi: surnukolp kahe ristatud
sääreluuga.

„Vabadussõja Lood“ detsember 1936.
lk. 87

BEETHOVENI MARSID

Beethoveni loomingu hulgas on ka
sõjaväemarsse, mis on laiemale kuula-
jateringile vähe tuntud. Suurima tuntu-
se saavutas tema „Yorki marss“,
kirjutatud algself Tšehhi maakaitseväh-
le. Helilooja 100. surma-aasta puhul
publitseeriti „Grenaderide marss“. See oli
mõeldud kasutamiseks muusi-
kalises kellas. Kella mehaanilisel võl-
lil on säilinud kiri: „Grenaderide
marss, arranžeerinud härra Ludwig
van Beethoven.“ Niisiis oli lugu
algself nähtavasti kirjutatud orkestrile

ning seda kasutati hiljem kellamehha-
nismis. Mehhanism ise on 3 m kõrge,
koosnes 79 flööditorust ja kuulus enne
muuseumi sattumist kaua aega vürst
Schwarzenbergi perekonnale. Ühega
nendest vüfidest oli helilooja hea
tuttav.

Beethovenil on olnud veel üks
tellimustöö sellest žanrist. Ühes autori
enda käega kirjutatud nimekirjas on
sissekannet: „1810, kirjutatud Badenisi
ertshertsog Antonile kolmandal suve-
kuul.“

Ninanips norivale ajakirjanikule

O Helle Nikonov

Alustasin juttu Rapla maakonna kultuuriosakonna juhataja Helle Nikonoviga kurtes, et „Muusikalehel“ on „Regionalia“-rubriigi täitmisega Raplamaa osas tõsiseid raskusi, kuna maakonnaleht „Ühistöö“ ei kirjuta muusikaelust peaaegu midagi. Teame suvisest kirikumuusikafestivalist „Rapla '93“. Kas muud ka juhtub? Või piirdubki Raplamaa muusikaelu väliskülaste suvise orelimänguga?

Olin tulnud ootamatult. Maakonna kultuurijuht ütles, et ta peab kohe ära sõitma. Tulgu ma 3 tunni

pärast tagasi, siis ta vastab. Kui määratud ajal olin tagasi Helle Nikonovi kabinetis, oli seal veel üks nooruslik daam. „Thea Paluoja,“ tutvustas teda mulle kabineti perenaine. Seda nime olin ma juba kuulnud vahepealses jutujamises Rapla rahvamaja juhataja Lea Purgaga. Thea Paluoja juhatab paljusid laste ja noorte muusikaringe (3—18-aastastele). Olevat väga nõutud ja elatuvatki ainult selle töö eest saadud tunnitasust.

Tahtsin noorelt daamilt küsida, kas nüisugune asi on ikka meie väesel ajal võimalik, kuid Helle Nikonov lisas: „Thea Paluoja abiturientide ansambel tuli 26. veebruaril Tallinnas Mustpeade Majas korraldatud konkursil esikohale.“

Loomulikult tundsin huvi, millise muusikalise õppeasutuse on mu vestluskaaslane lõpetanud. „Ei ühtegi,“ vastati. Mida ta peab oma edu aluseks? Ta ei püüa midagi lastele peale suruda, vaid välja tuua selle, mis on neis endis ning panna teadvustama, mida nad just tahavad öelda.

Jutt läks sellele, kuidas ilma muusikalise erihariduseta selliseid tulemusi saavutada, milline on Thea Paluoja loodusliku ande iseloom. Ning üheskoos nuputasime välja hüpoteesi, mille paikapidavuses me ka ise kahtleme ja mille üle võiks „ML-s“ diskussioonigi pidada: muusikalise kõrghariduse saanud inimene teab tuhandeid reegleid ning mõnikord need kammitsevad. T. Paluoja laseb muusika vabamalt endast ja oma kasvandikest välja kasvada ja tulemused pole halvad. Teatud piirini muidugi, sest muusikalise erihariduse puudumise äraspõhiseid külgi tunnetab ka T. Paluoja ise ning sellest on tingitud mõnedki mõõdalaskmised tema töös.

Küsimusele, kas tõesti võib praegusel keerulisel ajal väikeses Raplas vabakutselisena ära elada, sain vastuse: „Kõht on täis, aga praegusele pakasele sobivat palitut pole tõesti jõudu osta.“

Kust tuleb raha? Mudilaste õpetamist finantseerib linnavalitsus, suuremate puhul on suutnud teha seda tavaliselt koolid, teismeliste õpetamise raha tuleb Maghira Fondist. Kuulen sellisest fondist esimest korda, see kõlab kuidagi indiapäraselt. Selgub, et see on Rapla oma fond laste ja noorte abistamiseks, mille esimeheks on maakonna arendusnõunik Mikk Sarv.

Tulevad meelde Lääne-Virumaa kultuurijuhi Valdur Liivi sõnad: „Meil on asju, mida mujal Eestimaal pole.“ Selge, et nii on lugu ka Raplamaal.

Thea Paluoja lahkub. Ja Helle Nikonov seletab mulle: „Ta tuli minu juurde ja palusin teda jääda Teie tulekuni, et aidata vastata Teie poolt esitatud küsimusele. Ärge tehke Rapla muusikaelu kohta otsuseid „Ühistöö“ põhjal! Meil on maakonnas ka alternatiivne ajaleht „Nädaline“. See on kultuurilembelisem.“

Muidugi mõistame me mõlemad, et Thea Paluoja on mõneti erakorralise isikuna sobiv isik ajakirjanikule väikeses ninanipsu andmiseks. Tema saavutuste alusel Rapla taidlusmuusikute andekuse hindamine aga sarnaneks mõnevõrra kogu Eesti professionaalse muusika üle otsustamisele Eri Klasi põhjal.

Räägime edasi

ARGISTEST ASJADEST JA KESKMISTEST NÄITAJATEST

Kõige tähtsamaks peab Helle Nikonov seda, et Rapla-

maal pole suletud ühtki kultuuriasutust. On kärbitud koosseise, vähendatud palku. Kuid miski pole katkenud nii, et pärast tuleks alustada nullist.

Edasi valdkondade kaupa.

Suvine Rapla kirikumuusikaüritus tahetaks tõepoolest muuta traditsiooniliseks professionaalsete välis- ja kodumaiste orelkunstnike ja kollektiivide osavõtul. Rapla 2 torniga kirikus on hea orel. Selle aasta kava on valmis ja 1995. aasta oma koostamisel.

Ettevalmistused juubelilaulupeoks käivad. On 12 sega-, 2 mees-, 2 naiskoori. Täit hoogu aga veel pole, esineb äraütlemisi. Küsimusele, kas üks põhjusi on ka repertuaari keerukus, nagu on „ML-le“ kirjutatud Põlvamaalt, vastab Rapla kultuurijuht, et ta ei tahtnud seda mulle ise öelda, aga kui ma küsin, peab ta, püüdes siiras olla, andma jaatava vastuse.

Ka **instrumentaalmuusikat** tehakse põhiliselt väikeste ansamblikena. Kevadel õnnestus taastada Rapla puhkpiliorkester, nüüd Kaitseliidu egiidi all, kuigi rahad tulevad põhiliselt linnavalitsuselt.

Õnneks pole ülevabariigilised naginad erinevate relvastatud institutsioonide vahel jõudnud Raplani: Kaitseliidu orkester harjutab vahetevahel politsei ruumides. Dirigent on maakonna teise — Eidapere — puhkpilliorkestri juht, muusikalise haridusega talupidaja Peeter Peterson.

5 muusikakoolist (osalt laiemalt — kunstide koolidena) Raplas, Märjamaal, Kohilas, Kaius ja Kehtnas pole ükski tagastatavates majades. Ka finantsiliselt paistab nende olukord olevat normaalne — omavalitsused on kultuurilembelised.

Hilisem vestlus Rapla muusikakooli direktori Tiidu Läänega kinnitab, et vähemalt selle kooli osas on asi tõesti nii — Rapla linnavalitsus on nii kindel finantseerija, et õppemaksu tõstmise või tegevuse piiramise küsimust (osal õppejõududest on rohkem kui täiskoorumus) pole tõusnud. Muidugi pole linnavalitsus helde pelgast kultuurilembelisest altruismist. Sõltuvus on kahepoolne: muusikakool on maakonna ja linna pidulike ürituste — olgu see vabariigi aastapäev, politsei päev või midagi muud — põhiline sisustaja kunsti poole pealt.

Aktiivsus taidluse osas on muidugi paikkonniti erinev, kusjuures korrelatsioon muusikakoolide olemasoluga pole selge. Peale Rapla ja Märjamaa (eestvedajaiks on seal muusikakooli direktor Maiu Linnamägi ja keskkooli kauaaegne muusikaõpetaja Vaike Vaide) keeb taidlustegevus ka Järvakandis. Muusikakooli selv küll pole, aga selle eest väga aktiivne „mootor“ — Virve Saaliste. Väiksemates keskustes kipub majandusraskustega kaasnema ka kultuurielu vaibumine.

Seda soodustab ka rahva huvi vähenemine uuel aastal. Muusikakoolis räägiti, et Lauri Väinmaa ühel kontserdi oli vaid 7 inimest ja rahvamajas, et isegi „Kukerpillide“ kontsert ei toonud saali täis ega tasunud end ära. Lea Purga arvas, et peapõhjus on hindade tõus ja vastavalt rahva vaesumine uue aasta esimestel kuudel. Helle Nikonov jäi sellega põhiliselt nõusse, kuid lisas, et ka reklaamiga pole asjad korras.

"MIS TEEB KÕIGE ENAM MURET?"

Sellele otsesele küsimusele vastas Helle Nikonov: „Ebaselgus.“ Majandusaasta algab nüüd 1. aprillist ja terve I kvartal ollakse ebamäärases olekus. See annab end tunda juubelilaulupeoks, kirikumuusika festivaliks jne. valmistumisel. Ning muidugi asjaolu, et uue administratiivsüsteemi järgi on küll säilinud maakondlikud ettevõtmised, aga maakonnal endal raha pole. Tuleb norida nii riigilt, valdadel kui sponsoreilt.

Võib ette näha mitte just lõbusaid aprillinalju. Mõnel pool Eestis juba on linnade ja valdade vahel hõõrumisi muusikakoolide finantseerimise pärast, kui neis õpivad lapsed erinevatest administratiivüksustest. Üks on vasem, teine rikkam, ühe juhid kultuurilembelised, teise mitte eriti. Need tülid võivad ka Raplamaale välja jõuda. Ning mitte ainult muusikakoolide küsimuses. Pealegi on uue administratiivsüsteemi sisseviimise järel praktiliselt lakanud tegutsemast Raplamaa Alevite ja Valdade Liit.

Kultuuritöötajatel tuleb uueks olukorraks varakult valmistuda. Ootamatused pole sellegipoolest välistatud. Viimaste aastate muutuste laavin on olnud leidlikkuse ülikooliks, seepärast vaatavad Rapla kultuurijuhid tulevikku (reserveeritud) optimismiga. **Herbert Vainu**

Albert Üksipi kirjutis Evald Aava I sümfoonia esiettekande puhul

21. märtsil möödub 55 aastat andeka, kuid varalahkunud eesti muusiku EVALD AAVA surmast. Ta oli väljapaistev dirigent, aastast 1930 kuni surmani ka „Muusikalehe“ toimetaja. Esijoones on E. Aav aga ajalukku läinud heliloojana, s.h. ühe paljuski eesti rahvaviiside töötlusel põhineva ja esimeseks eestiaineliseks ooperiks loetava ooperi „Vikerlased“ autorina. Sama suunitlusega oli kirjutatud ka tema elu esimene ja viimaseks jäänud sümfoonia, mille esiettekanne toimus 6 päeva enne helilooja surma. Avaldame autori enda arusaama selle teose kohta, mille on tema, surmahaike inimese sõnade järgi kirja pannud Albert Üksip.

Võib-olla haakub see ka praeguste arutlustega eestipärase muusika teest Euroopasse.

○ Albert Üksip

„Meie vanemad sümfoonilise vormi käsitlejad on eranditult Peterburi konservatooriumi kaudu rahvusliku vene kooli esindajate õpilased, millest tingituna ka nende loomingus avaldub teatud kallakut rahvuslikkuse poole: kasutatakse rahvaviise, püütakse neile anda harmooniliselt omapärasest värvingut, arendatakse neid kontrapunktiliselt — nagu eeskujuna andvad vene heliloojad seda venepärasuse taotlemisel olid teinud. Rida meie nooremaid heliloojaid on oma loomingusse samu töökspidamisi edasi kandnud või neist mõjutatuna hakanud taotlema eesti-omapära ja muusikaliste mõtete põhjamaiselt karget väljendusviisi...“

Nii iseloomustab meie muusikute juhtivaid põhimõtteid Eduard Tubin teoses „Kakskümmend aastat eesti muusikat“.

Üks selliseid eestipärasuse viljakaid taotlejaid on ka EVALD AAV — esimese eesti ooperi „Vikerlased“ tuntud autor, kes täna astub publiku ette oma esimese sümfooniaga. Aav on 39-aastane — oma esimese sümfooniaga, kunstvormiga, mis esitab suuri nõudeid oma loojale, kinnitab ta oma jõudmist küpsusikka.

Aav on palju töötanud eesti muusika rahvuspära otsimisel ja oma avastatud töökspidamisi on ta hea eduga kasutanud oma ooperis. Ka tänases sümfoonias arendab ta samu põhimõtteid, kuid uue süvenemise, suurema julguse ja kindlusega. Samuti nagu „Vikerlasis“, taotleb ka ta sümfoonia peamiselt harmoonilises ülesehituses rahvuslikku koloriiti. Autor ei tarvita ainena rahvaviise, kuid olles uurinud rahvaviise nende ürgsuse puhtuse mõttes, õnnestub tal hästi tabada rahvuslikku vaimu oma teemades ja harmooniates. Needsamad vürused, mis iseloomustasid „Vikerlaste“ muusikat — selgus, reljeefsus, lai voolav meloodia — on omased ka kõnealusele sümfooniale. Muidugi on tema harmonisatsioon, võrreldes ooperiga, arenenud keerulisemaks, dissonantsrikkamaks, — kuid mitte sel määral, et see eksitaks tavalistki muusikasõpra ta nautimisel. Dissonantsid on vaid parajaks pikantseks vürtsiks teosele, mis peaks leidma head vastuvõttu kuulajaskonnas.

EVALD AAVA sümfooniline uudisteos — esimene sümfoonia re-minoor (ehk d-moll) on komponeeritud möödunud 1938. aastal. Ta koosneb neljast osast.

I osa. ALLEGRO. — See algab lühikese sissejuhatava andantega, kus puhkpillid nagu valmistavad meid ette jutustusele kaugest minevikust. Järsk akord juhatab meid jutustusse endasse — muistsest iseseisvuse ajast, meestest — tugevad kui tammed keset neitslikku puutumata karget põhjamaist loodust, kus mõlemad — nii loodus kui ka inimene on vabad ja aheldamatud oma püüetes ja tungides. Sümfoonia esimeses osas kuulemegi seda üldist keskuse kirjeldust — muidugi nähtuna moodsa inimese ettekujutuse kaudu. Paljude tõusude ja mõnade kaudu jõuab esimene osa oma jõulisele lõpule. Autori temperament peegeldub siin ohjeldamatus surumises.

II osa. ANDANTE. — Lai viis, millel on meeleolulist sugulust „Vikerlastega“, nukrutseva ja melankoolne, viib meid **hardumusse** — me nagu viibiksime pühas hiies esiisade rituaalsel toimingul. Kaunis ootamatult katkestab see meeleolu energilise allegro poolt, mis meenutab kuidagi sõjatantsu, põimitud rituaalisse. Kogeme siin-seal rahvaviisi **taolisi** teemasid (ütleme taolisi, kuna nad on autori enda loodud rahvamuusika vaimus). See allegro vaibub pea sama vahenditult nagu algas, ja uuesti kostab repriisina esimene kaeblik, eht põhjamaise iseloomuga lai voolav viis, mis õetsudes vaibub. Tähelepanu vääriv on selle osa värvikas, huvitav orkestratsioon.

III osa. SCHERZO. LABAJALA VALSS. — See elav ja haruldaselt värvikas osa on ehitatud ühele vanale rahvatantsu viisile, mis paistab olema puhas igasugu võõrastest mõjudest. See on rahvapeo episood — tujukas ja humoorne. Külamuusikute pillid ei ole just eriti täpselt häälestatud — siin ja seal, siin ja seal sähvab huvitavad groteskseid dissonantse ja ka rütm lonkab kohati, aga mis sellest, kui vaid lusti saab.

Keskosas — trios — on huvitav jälgida mingit, kui nii võib ütelda, metsikut graatsiat. Kogu see osa on kirkas ja siiras ja peaks küll vist kuulajaid soojaks kütma.

○ Evald Aav

IV osa. ALLEGRO. FINALE. — Rahu ja idüll, mida nautisime kolmandas osas, ei ole pika eaga. Neljas osa oma äreva meeleoluga kohe valmistab meid ette millekski tõsiseks, traagiliseks. Tööpoolest, jõulised tõmbed kogu orkestrilt, sarvesignaaleid ja üha kasvav ärevus näitab meile rahva kokkutulemist, maleva kogumist ja valmistumist retkele. Ärevus üha suureneb ja muutub tunglevaks (kuulake vaid kannatamatut viiulite *col legno* kõlbinat, — ja seal korraga puhkeb lahti sõjakas võidukindel marssmaestoso!

Nende võidutsevate helide sekka kostavad ka kaebed — emade ja mõrsjate südameoiged — egas kõik ikka tagasi ei tule! Kuid võiduhümni rasked ja vägevad akordid sumbutavad ära südamevalu avaldused...

Sellisenä viiksime endile kujutada selle sümfoonia „programmi“. Kuid las-kem parem autoril endal meile selgeks teha oma soove: sõna on autoril!

Albert Üksip

Esiettekanne oli „Estonia“ kontserdisaalis 17. III 1939. a.

*

Selle re-minoor sümfoonia sõnalise seletuse kirjutas Albert Üksip Evald Aava seletuse järgi. See loeti esiettekanDEL ette „Estonia“ kontserdisaalis 17. märtsil 1939. aastal. Kontserdi juhatas Raimund Kull.

Tõendan: Evald Aav ei ole seda ettekannet kuulnud. Evald Aav lamas haigevooidis keskhaiglas. Istusin venna voodi juures toolil ja jälgisime kella järgi, missugune osa võis minna. Ei olnud meil raadiot laual, olgugi et ajalehed kirjutasid, et Evald Aav kuulas oma sümfoonia re-minoor ettekannet raadio kaudu.

Tallinn
6.12.63.

Helilooja E. Aava õde
ja seaduslik pärija
Frida Rukki

16. märtsil 1924 suri Jaak Siimer. Ta oli sündinud 1872. a. Olustveres kandipidaja peres. Esimese muusikateoreetilise ettevalmistuse sai ta Rudolf Grivingi muusikakoolis Tartus. Tööle hakkas koolimeistrina Vana-Võidus. Alates 1904. a. oli ta elanud Viljandis maakoguduse

○ Jaak Siimer
(Foto „Muusikalehest“ 1924. a.)

köstrina ja õpetajana tütarlaste gümnaasiumis. J. Siimer oli juhtiv jõud kolmel esimesel Viljandi muusikapäeval. 21. märtsil sängitati tema põrm Viljandis maamulda. Pauluse kirik oli rahvast puupüsti täis. Kohal olid Viljandi tütarlastegümnaasiumi, Vana-Tänassilma ja Karula laulukoorid, õpilased, kolleegid, sugulased, sõbrad. Esindatud olid kõik tähtsamad kohalikud seltsid. Läbi pisarate pidas õpetaja Jaan Lattik matusekõne. Rahva lahkudes kalmistult olnud hauaküngas nagu üks suur lillmägi.

2. märts oli kogu Eestis pühendatud **Villem Reimannile**. Kirikutes peeti tema mälestuseks jumalateenistusi, seltskondlike asutustes ja koolides korraldati aktused. Tähtsaimad neist olid Tartu Ülikooli aulas ja „Estonia“ kontserdisaalis. Esimeses esinesid laulja Evald Laanenbeck (Laanpere) ja üliõpilasselgagokoor Juhan Aaviku juhatusel. V. Reimanni tähtsusest Eesti avalikus elus rääkis Jaan Tõnisson, temast kui Eesti iseseisvuse ettevalmistajast prof. Põld. Tallinnas pidas päevakohase kõne prof. Juhan Köpp, esinesid organist August Topman, deklamaator Hugo Laur, kes esitas katkendeid V. Reimanni kirjatöödest, ning Tallinna Meeslaulu Seltsi koor K. Tärnu lauludega „Mul lapsepõlves rääkis“, „Ei mul ole isamaja“ ja „Mu Eestimaa.“ Tallinna Kaarli kirikus oli sel puhul vaimulik kontsert, kus kandeve osa kuulus segakoorile „Tungal“.

Kristuse kannatamise ja suurimaid üritusi oli **J. S. Bachi „Matheus-passiooni“** ettekanne „Estonia“ kontserdisaalis, esitajaks Niguliste Lauluselts K. Tärnu juhatusel. Solistid olid enamasti Saksamaalt: Kristuse osa laulis dr. Rosenthal Leipzigit, evangelist oli Georg Walter. Prl. Eva Lissmann täitis oma osa lihtsalt ja selgelt, kuid tema häälel puudus vajalik kõlavus. Kuna prl. Benita Brunberg Berliinist oli haigestunud,

asendas teda pr. Behrens, kes, nagu kirjutas Theodor Lemba „Päevalehes“, „oma väriseva häälega ja kahvatu etteandmisviisi oma ülesande kõrgusel ei seisnud“. Meilt oli veel teinegi laulja — Karl Viitol, kes esitas vähemaid partiisid (Peetrus, Juudas ja Pilatus). Koor esines suurendatud koosseisus. Kõige enam õnnestusid koraalid „Oh Jeesus, sinu valu“, „Kui ükskord pean mina“ ning lõpukoore. Sellest hoolimata, et meeslauljaid oli poole vähem kui naisi, näitas vilunud koorijuht K. Tärnu, et ta sellises olukorras suudab häälerühmi tasakaalus hoida ja kõik kontrapunktiliselt rasked fugaadid jõuab selgelt läbi viia.

Karl Ots tegi oma tuluõhtu Verdi „Aidaga“. Tema hääli oli tugevamaks ja kõrged helid kõlarikkamaks muutunud. Siiski oli tal veel vaja teha tööd hääleseade ja toonilaidendamise osas. Teater oli otsustanud ta Itaaliasse õppima saata. Täiesti oma ülesande kõrgusel seisis pr. Olak-Mikk ja hr. Hansen. Amnerise osas astus esimest korda üles pr. Veem-Romanova, kes aga „Madalikus“ Marta osas rahuldus rohkem. Hea mulje jättis tema madal register. Imestust äratas äkiline dirigentide vahetus. Artur Kapi asemel, kes seda tükki oli juba 40 korda juhatanud, seisis **dirigendipuldus Raimund Kull**, tehes seda *peaaegu proovita*. Liiga kiirelt võetud tempod, ärevus ja asjatu ruttamine mõjusid võõrastavalt.

Kuid teatrit tehti mujalgi. „Kirevas Maskis“ etendati **operetti „Geiša“**. „Selle väikese teatri auks peab tunnustama, et niihästi ettekanne kui ka lavastus nõutaval kõrgusel seisis, mispärast need tunnil täis saali poolt tormiliste kiiduavaldustega vastu võeti,“ kirjutab „Vaba Maa“. Paremini kui tavaliselt mängis pr. Nelidova geiša-osa, nagu alati oli hea omas osas pr. Volkonskaja. Meesnäitlejaist oli esikohal hr. Vladimirov teemajapidajana. Väga head olid hr. Tuurandi dekoratsioonid.

„Vanemuises“ juhtus 2. märtsil inetu lugu. Mängiti ära opereti 1. vaatus, siis aga **nõudis orkester palka**. Palgamaksimine oli nimelt aineliste raskuste tõttu hilinenud. „Orkester astus seega ka publiku vastu,“ kirjutab „Postimees“, lisades: „Orkester õiendagu oma asju „Vanemuisega“, mitte publikuga.“

23. märtsil esietendus „Vanemuises“ operett „**Mustlase armastus**“. Oli rütmi ja tempot massitseenides, soovida jättis viimistlus. Teistest parem oli mustlase

osas Karl Savi, tema partner pr. Elli Pöder-Roht jäi kahvatuks, võrreldes oma varasemate osatäitmistega. Tõsi — lavale pidi ta tulema otse haigevoodist.

8. märtsil jõudis Pärnu „Endlas“ lavale operett „**Mustlasparun**“. Marta Ohaka mustlastüdruk Saffi oli temperamentne. Rahuldus enam-vähem ka tema partner J. Kull. Rikka karjakasvatata Zsupani tüse kogu oli leidnud vastava kehastuse Hans Pulstis. Üldisest kogust paistsid defektidena silma madrused naiste lakksaabastes ja valgeverelised mustlastüdrukud.

Viljandis avati nn. „Uus teater“ vana traditsiooni kohaselt — st. *etendus hilines 3/4 tundi*. Lavale toodi operett „Onupoeg“ („Onupoeg Bataaviast“?). Laulmisega olid lood Viljandis aga pahad, kusjuures ükski näitlejaist ei pidanud vajalikuks end sel alal täiendada. Prl. Põrk näitas küll teatud häälelisi eeldusi, kuid oli elutu ja koolita, ka kuju ei sobinud Juliale. Edasi kirjutab „Sakala“ sellest etendusest nii: „Hr. Hunt näitas veel kord, et kõrget tenori partiid ei saa baritoniga laulda, samuti ka, kuidas „Märshenschlossi“ väravatel kenadele preilidele mitte ei pea „häd oöd“ soovima; ega see polnud mõni soldatite õhtune „proverka!“ Operetti juhatas hr. Tõnisson.

Parem polnud ka samal kuul välja tulnud operett „**Armastuse jahil**“. Nii oli prl. Viira kaugel selles vormist, kuhu tema Gertrud tulnuks valada. „Sakala“ jätkab: „Kui jätta kõrvale hääle, mis kusagile ära kadus, enne kui saali pääses, siiski kandis ka mäng koolipoisilikku ülesütlemise laadi.“ Veel õpetusõnu samast ajalehest: „Kui peen seltskond balletti vaatab, siis ei ole ta mitte jalgupidi nii põrandasse löödud ja kui krahvinna (piduperenaine) frakis härradega seistes kõneleb, siis on nõutud, et ka need viimased enam mööbliriet ei kulu-taks.“

„Rahvaleht“ toob 12. märtsil 1924 ka teate Vladimir Sapožnini ja tema õe kohta. Tegemist oli „Boba ja Nadja auõhtuga“ kinos „Grand Marina“. Noored muusikavirtuosid esinesid mitmekesise ka huvitava kavaga. Neil olid juba seljataga esinenemised Saksa- ja Prantsusmaal. „Rahvaleht“ ütleb, et „ainult suure muusika andega võib seletada, et Boba pea kõikidel muusikariistadel mängib ja vabalt suuremat orkestrit juhib. Kõige suurem edu saadab aga andekat õde ja venda ksilofoni mängu juures.“ Ees ootas uus turnee Saksamaale, Prantsusmaale ja sealt Ameerikasse.

Mati Märtin

○ Nadežda (Nadja) ja Vladimir (Boba) Sapožnin 1927. a.

„Muusikalehe“ poolt meie lehele „Literatūra un Māksla“ saadetud ülevaateartiklisa võrreldakse Eesti muusikaelu 1993. aasta-II poolaastal kiire tõkkejooksuga. Jooks on muusikute püüdlused uute kunstiliste kõrguste poole, tõketeks rahalised raskused. Püüdes kujutada muusikaprotsesse Lätis suures plaanis, jõuan samalaadsele konstateeringule.

Piiratud finantsid just nagu tõukavad muusikuid kõikjal ennast piirama, plaane kokku tõmbama ja isegi soovivatav „õigeaegselt“ otsida teist elukutset, mida mõned on ka teinud. Sellele vaatamata muusikavool mõnedes voolusängides kiireneb ja laieneb, uute põlvkondade muusikaellu tulek, nende intensiivne tegevus ja mitmekülgsed huvid sünnitavad otse *paradoksaalse optimismi*. Kõiki 1993. aasta II poolaasta muusikasündmusi (k. a. auhinnad konkurssidel, osavõtt meistrikursustest, kontsertreisid) on võimatu meenutada. Ei ole ka asutust, kes fikseeriks iga sündmuse, kõigi muusikute edusammud. Kooriühing (mille käsituses just nagu oleks teave koordineeritud) on selles mõttes võrdlemisi abitu. Seepärast peatun ainult tähtsaimal.

18. novembril tähistati Läti Vabariigi 75. aastapäeva. Sellele oli pühendatud mitmeid muusikaüritusi. Sümfoonia-kontserdil kõlas Jānis Ivanovsi harva esitatav 4. sümfoonia („Atlantida“). Oma aja kohta (1939—1941) oli see üpris novaatorlik teos: instrumentariumisse on lülitatud naiskoor ja saksofonid, helilooja kavandas *sümfoonia osana sinkroonset triaadist (teksti ja balletiga)* antiikteemadele.

Oma kontserdi olid ette valmistanud **Raadiokoor** (dirigendid Sigvards Klava ja Kaspars Putniņš). Kava koosnes keskmise põlvkonna silmapaistvaimate heliloojate Peteris Plakidise ja Peteris Vasksi teostest. Reorganiseerumise läbi teinud koor näitas uut kvaliteeti ja tema edusammud on minu arvates teiste vokaalkollektiivide seas viimasel ajal kõige tõhusamad. Varem oli see koor andnud kontserdi J. S. Bachi motetidest. Stuudios on ta lindistanud nüüdisaegsete rootsi heliloojate võimalikku muusikat ja Rootsi tellimisel

CD-le läti koorimuusika klassikat. Läti Vabariigi juubeli aegu tegi see koor kontsertreise Skandinaaviamaadesse.

Filharmonia klaveritriot Aldis Liepiņš-Janis Bulavs-Leons Veldre võib lugeda kõige aktiivsemaks kammeransambliks. Pääaegu iga kuu esineb see uue kavaga — kord saksa, kord prantsuse, loomulikult ka läti muusikast, vahetevahel ka segakavaga. Lähed selle trio kontserdile teades, et saad sügava ja peenetundelise **interpreteerimise**, mitte nootide mahamängimise tunnistajaks. Viimast aga juhtub ka meie kontserdielul.

Moskvas astusid diplomaatilise korpuse ees Läti Vabariigi juubeli ajal üles „**Riia kammermuusikud**“ („Rīgas kamermuziķi“) koos **Gideon Kraemeriga**. Endine riialane nõustus kõhklemata mängima, kui Läti jaoks oli nii suur tähtpäev. Muide, Kraemer avaldas saksa keeles *mälestusteraamatu oma Riia-perioodi elust*. Ta andis ka meile õiguse selle väljaandmiseks, lisades, et targem oleks läti keelde tõlkimisel kasutada venekeelset varianti — seal olevat sees mingid tähtsad nüansid.

„**Riia kammermuusikud**“ (kunstiline juht Normands Šne) on üks kõige töövoimelisemaid kollektiive. Kõige sagedamini esitab ta vanamuusikat koos kammerkooriga „Sacrum“, Riia vokaalansambliga „Schola Cantorum Rigaensis“, kohalike ja välissolistidega. Nad on näiteks ette kandnud F. Cooperi ja M. A. Charpentier' teoseid.

Arvestatavaks sündmuseks oli **Läti Rahvusliku Sümfooniaorkestri** esinemine Paul Māgi taktikepi all koos viiulisolisti Valdis Zariņšiga festivalil „*Europamusicale*“ Münchenis. See oli haruldane juhus, kui läti muusikal oli võimalus minna laiale rahvusvahelisele areenile üpris õnnestunud valikuga — Alfreds Kalniņš, Bruno Skulte, Romualds Kalsons, Imants Kalniņš, Peteris Vasks. Kontserdi ülekandmine andis võimaluse olla tunnistajaks mitte lõppeda tahtvatele ja soovajele ovasioonidele, sellele, kuidas V. Zariņš pidi kordama R. Kalsonsi Viiulikontserdi finaali.

Mullu oli meie Rahvuslikul Sümfooniaorkestril üpris palju välissoite. Esineti Prantsumaal, Itaalia, Hispaania, Portugali, Sveitsi- ja teiste riikide

○ J. Vitolsi konkursi võitja Juris Zivkovs

linnades. Ühe turnee initsiaator oli Svjatoslav Richter. Tõsi, mänedžerid dikteerivad täielikult selliste välissoitude kavade. Muusikud on neist sõitudest siiski huvitatud — ka oma isiklikku eelarvesse lisatulude hankimise seisukohalt.

Möödunud aasta oli ka Jazeps Vitolsi aasta — oma 130. sünniaastapäeva paiku maeti ta ümber kodumaa mulda. Polnud seeõttu juhus, et muusika-aasta lõppes **J. Vitolsi nimelise II rahvusvahelise konkursiga**. Zūrii oli rahvusvaheline, esimeheks prantsuse pianist Bernhard Ringaissen. Osalejaid oli poolesaja ümber. *Grand Prix* sai läti pianist **Juris Zivkovs**. Esimest ahinda jagasid publiku sümpaatia võitnud eestlane Marko Martin ja riialane Jevgeni Samoilov.

Nimetada võib ka **Briti muusika festivali**, mille kulminatsiooniks oli Britteni „War Requiem“ esitus baltibriti ühendatud jõududega.

Röömustab **esimeste CD-de valmistamine läti muusikaga läti interpreetide esituses**. Oma heliplaadid lasksid välja Raadiokoor, kammerkoor „Versija“ ja E. Dārzīnsi nimelise Muusikakooli poistekoor. Firma „Werga“ valmistas P. Vasksi autoriplaadi. Rootsi organisti Hans-Ole Ericssoni algatusel anti välja CD „*Baltic Organ Music*“, milles leiame P. Vasksi ja I. Zemzarise teoseid. Oma CD on nüüd ka folkloorigrupil „Ilgi“.

Imants Zemzaris

Välislätlanna abistab eestlasi

Balti koostöö kultuurivallas on oma südameasjaks võtnud välislätlannast pianist Guna Kurmis. Ta pole põlanud organiseerimisvaeva, mille tulemusena on nüüd mõndagi juba teoks saanud.

Möödunud augustis viibisid Riia rannas viis meie muusikaüliõpilast. Väga heade professorite (J. Riberga Kopenhaagenist, P. Genjušas Vilniusest, ka G. Kurmisi) juhendamisel oli seal meistrikursus pianistidele. Osavõtjaid oli peale Eesti Lätist, Leedust ja Rootsist. 20 noort muusikut võisid kümne päeva jooksul muretult tööle keskenduda, kogu elamine ja ülalpidamine oli tasuta. Meie pianistid, mitmed neist juba üpris tuntud (T. Joamets, P. Kangron, R. Laur, I. Lehto, R. Taal), kasutasid seda suurepäraselt võimalust ja said toreda kogemuse.

Veebruaris oli pr. Kurmis taas Tallinnas. Ta organiseerib uut samalaadset kursust, seekord Rootsist. Pr. Kurmis meenutas suure heameelega möödunud suvist kursust ja eesti rühma kõrget erialast taset. Sel suvel tahab ta

kaasata ka keelpillimängijaid. Oppejõududeks on peale korraldaja enese Londonis töötav rootsi tšellist Mats Lidström, läti keelpillikvarteti juht viiuldaja Uldis Sprūdžs ja Malmö konservatooriumi professor pianist Hans Pålsson (õppinud, muide, kuulsa Hans Leygrafi juures).

G. Kurmise ideeks on peale kõrgetasemelise õpetuse andmise suhtlemise arendamine balti ja skandinaavia noorte muusikute vahel. **Kursus toimub 17.—24. 07. 94 Kappelsbergi Muusikakoolis Sundsvalli lähedal** — see on kaunis koht mere ääres põhja pool Stockholmist. Peame olema tõesti tänulikud pr. G. Kurmisele, kes on hankinud toetused Rootsi riigilt Svenska Institut'i vahendusel, samuti Rikskonsertter'ilt ja Kappelsbergi Muusikakoolilt. Sel moel on kursustele PRII mitte üksnes õpetus ja ülalpidamine, vaid seekord isegi kohalolek. Võib arvata, et viiele kohale tuleb meie Muusikaakadeemias kõva rebimine.

Lilian Semper

G. Gatti - Gasazza

Järgnevad mälestuskilud meie sajandi ühest suurimast tenorist on pärit Giulio Gatti-Gasazza (1869–1940) 1941. a. New Yorgis ilmunud autobiograafiast „Memories of the Opera“. G. Gatti-Casazza oli Metropolitan Opera direktor aastatel 1908–35.

Toome oma lugejateni katkendi raamatust ajakirja „Muzõkalnaja Žizn“ vahendusel. Kindlasti on huvitav lugeda ka katkendi vene keelde tõlkinud S. Mihhejeva kommentaari, mis sisaldab uusi fakte Carusole saatuslikuks saanud haigusest. ML avadab kommentaari pisut kärbitud kujul.

1920/21. a. hooaeg, minule Metropolitanis 13., jäi Carusole viimaseks. See avati 14. novembril „Kardinali tütreaga“, peaosades Caruso, Ponselle, Harrold, Rotier. Dirigeeris Bogdanski. See oli suurepärase etendus, Carusol oli suurim edu.

Tema järgmine esinemine oli mõni päev hiljem „Armujoois“. Sel päeval tundis ta end viletsalt ning mõned lehed kritiseerisid teda pärast etendust. Üks retsensentidest kirjutas isegi, et ta laulnud „oma halvimas maneeris“. Caruso saatis mulle viivitamatult kirjaliku läkituse, kus teatas, et peab lavalt lahkuma. Läksin tema juurde, püüdsin teda toetada, julgustada, kasutades seejuures kõiki argumente, milleks olin võimeline.

„Te ju ise ütlesite mulle, et see oli hea etendus!“

„Muidugi,“ rahustasin teda, „mida sa siis veel tahad?“

„Tahan, et ajakirjandus tunnistaks, et oli minu suhtes ebaõiglane,“ nõudis Caruso.

„Ega kõik kriitikud öelnud, et see oli nii halb,“ vaidlesin vastu. „Oli selliseidki, kes, vastupidi, kiitsid sinu esinemist.“

Ma veensin teda kaua, kuid ei suutnudki teda nõusse saada, et ta ei pea teatrist lahkuma...

Vahel võivad ajakirjanduse otsustused kõik pea peale pöörata. Nii juhtus ka Carusoga, isegi siis, kui oli tema karjääri kõrghetk.

Kord istusin oma kabinetis, mõeldes järgmise hooaja repertuaarile, kui sisse astus Metropolitan Opera Company direktorite nõukogu esimees mr. Otto Kahn.

„Miks te ei võiks lavastada „Rigoletto“?“

„See pole nii lihtne,“ vastasin.

„Ei ole nii lihtne? Milles on probleem? Teil on külluses tenoreid. Lõpuks on teil ka Caruso.“

„Caruso?“ vaidlesin vastu. „Arvan, et tema hääl on praegu selle ooperi jaoks raskevõitu.“

Aga mister Kahn jäi kangekaelseks, nii et pidin alla andma: „Hästi, teeme „Rigoletto“ Carusoga.“

Läksin Caruso juurde ja teatasin: „Järgmisel hooajal taastame „Rigoletto“.“

„Jumala pärast, jätke mind sellest mängust väljal!“ hüüdis tema, „„Rigoletto“ pole enam ammu minu jaoks.“

Seletasin, et seda etendust just temaga nõuab kompanii juhtkond.

„Mis siis ikka,“ pidi ta nõustuma, „kui see on nii vajalik, ma laulan.“

Niisis, järgmisel hooajal taastati „Rigoletto“ (1916 — S. M. märkus). [---] Praegu on juba raske otsustada, kui halb see etendus tõeliselt oli, kuid tookord olime me kõik — lauljad, orkestrandid — ühel arvamusel. Ma kirusin ennast maapõhja: „Oli asjatu anda see osa Carusole! Ja mispärast üldse oli vaja seda taastamist? Homme teevad kriitikud maataasa vaese poisi, kes ainult ausalt oma kohust täitis.“

Varjates end kõrgele üles tõstetud palitukraega, väljus Caruso ise teatrist. Nagu ikka, saatis teda hulk sõpru ja austajaid. Need inimesed, kes alati hoidsid tema poole, olid nüüd rõhutatud meeoleolu ja keegi ei lausunud sõnagi.

„Jah, seda etendust teha oli tõeline idiootsus,“ tegin koduteele asudes mõttes kokkuvõtte.

Järgmisel päeval puudus mul julgus minna pressiosakonda, kus mul oli harjumuseks läbi vaatada hommikused lehed. Ma olin nii kindel retsensioonide sisus, et otsustasin neid mitte sirvida, vaid läksin kohe oma kabinetti ja uputasin end tõesse. Üsna pea kandus hallist minuni Caruso hääl, mis laulis kõvasti ja lõbusalt „Kaunitari südant“. Ikka lauldes tuli ta mu ukсени ja koputas. Palusin ta sisse.

„Hei, Gatti!“ hüüdis ta otse lävelt. „Näib, et eile õhtul oli meil menu. Kas lehti lugesite?“

„Ei,“ vastasin, „lehti ma ei lugenud. Ja milleks? Selletagi on selge, mida nad kirjutasid.“

„Noh nii, vaadake,“ ja Caruso raputas erutatult minu lauale paki väljalõikeid. „Ime! Kõikides lehtedes vaid hiilgavad retsensioonid. Pole midagi peale kiituse!“

Ma kahtlesin, kas mu mõistusega on kõik korras?! Kõik artistid olid minuga ühel meelel selles, et etendus ebaõnnestus. Aga siin? Kas on võimalik, et selle ooperi, mida meie laval polnud juba mitu aastat mängitud, võlujõud sundis kriitikud unustama kõik esinemise ebaõnnestumised? Mulle lihtsalt ei tulnud pähe teist seletust.

Aga Caruso ütles: „Arvan, et ma võin veel „Rigoletto“ hästi laulda. Eile olin ma lihtsalt väsinud, aga praegu olen endas absoluutselt kindel.“

Aasta hiljem kordasime seda lavastust, ja sel korral oli esitus tõesti hea. Ja siis? Järgmisel päeval tegid kriitikud etenduse... pihuks ja põrmuks. Hommikul vara oli Caruso minu juures:

„Õelge, Gatti, ma ju laulsin paremini kui mõõdunud aastal?“

„Jah, muidugi.“

„Kas lugesite lehti?“

„Vaafasin. Ja need tõestavad vaid ühte: sellisel inimesel nagu sina pole vajadust neid lugeda. Sa pead sellest üle olema. Ma mõistan, kui noored artistid muretsevad selle pärast, mida nendest lehtedes kirjutatakse ja mida ütlevad kriitikud, kuid sulle pole seda vaja. Lehetegijatel on oma töö, sinul on, vaatamata ajakirjandusele, vaja enda omaga hakkama saada.“

... Caruso järgmine esinemine oli 3. detsembril „Simsonis ja Delilas“. Oli suurepärase etendus. Ka ajakirjandus toetas seda arvamust, ja Caruso rahunes. Kuid juba 8. detsembril, esinedes „Pajatsites“, tundis ta küljes tugevat valu ja pidas vaevaga vastu etenduse lõpuni. Lõpuks saabus 11. detsembri õhtu, Brooklynis Muusikaakadeemias etendus „Armujook“. Sellel etendusel sündinu on teada, sellest on palju kirjutatud, kuigi tolle õhtu mõned detailid, millest allpool, ei ole veel laialt avalikustatud.

Sel õhtul polnud mind Brooklynis. Olid korjunud mingid tööd ja ma jäin oma kabinetti. Minu asemel läks Brooklynisse muusikaline sekretär, maestro Giuseppe Bamboshek. Esimese vaatuse keskel kutsus ta mind telefonile. Ta oli väga ärritatud.

„Mister Gatti, praegu laulavad nad esimese vaatuse duetti. Caruso ei saa laulda. Tal on verejooks. Kas kurgust või ninast — ma ei tea. Mida teha? Kogu saal näeb seda. Kõik on erutatud.“

„Kui duett lõpeb, helista kohe uuesti,“ vastasin, „ja teata üksikasjad.“

Kümne minuti pärast helises telefon jälle: „Mister Gatti, Carusol on verejooks kõrist. Verd on palju. Ta ei tea, mida teha. Küsib Teid. Mida ta peab tegema?“

„Katkesta etendus,“ andsin korralduse. „Maksa raha tagasi neile, kes ostsid piletid, aga abonemendimanikele teata, et nendele antakse täiendav etendus. Kõik. Tegutsel!“

Just sellel momendil tekkis mul eelaimdus, et Caruso on lava jaoks kadunud. See oli kogu mu ooperidirektori karjääri esimene ja ainus juhtum, kui pidin etenduse poolepealt katkestama. Muidugi, oleksin ju võinud asemele saata teise tenori, kuid antud situatsioonis poleks see olnud kohane. Intuitsioon ütles, et etendus tuleb katkestada. Publik mõistis ja respektis seda otsust.

Läksin viivitamatult Caruso juurde hotelli „Wanderbildt“. Meie kohtumise ajal ütles ta mulle: „Direttoke, kas mäletate seda etendust kaks aastat tagasi, kui mul samuti kõrist verd tuli? Ma veel ütlesin teile, et mul lõhkes veresoon?“

○ E. Caruso Mantua hertsogi osas — autošarž, 1911

„Mäletan suurepäraselt,” vastasin, „ja vaatamata sellele said sa sel korral edasi laulda.”

„Täpselt. Olen kindel, et nüüdki kordus sama lugu. Küll näete, et ma võin juba järgmisel etendusel jälle laulda.”

Lehedki ruttasid kinnitama, nagu poleks midagi hirmsat: Carusoga on kõik korras, ta hakkab uuesti laulma!

Ja ta lauliski tõepoolest veel mõnda aega.

Tema viimaseks etenduseks jäi „Kardinali tütar”, mis etendus jõuludeks. Ta nõudis ise enda osavõttu. Caruso laulis kogu etenduse vältel suurte raskustega, kuid keegi ei kuulnud temalt mingeid kaebusi. Nagu mulle hiljem rääkis Rosa Ponselle (1897—1981, *Metropolitani* prima-donna aastatel 1918—37 — A. K.), kes esines temaga koos selles ooperis (nagu üldse sellel hooajal), oli tema ainus, kes nägi ja mõistis, milliseid jõupingutusi pidi Caruso tegema. (Gatti eksib: 1920. a. 24. detsembri õhtul esitas Racheli partiid mitte Ponselle, vaid tema dublant Florence Easton — S. M. märkus.) Enamgi veel — kui dirigent Bogdanski tegi talle ettepaneku viia sisse mõningad kupüürid, ei tahtnud Caruso sellest kuulda-dagi ja saavutas, et partiid esitati täielikult. Ja tal õnnestuski etendus lõpuni mängida.

Enne lõppu tuli minu juurde kabinetti Toscanini, kes viibis just sellel ajal *La Scala* orkestriga Ohendrikkides külalisesinemistel. Ta oli etendusel, nägi Carusot ja otsustas oma kahtlusi minuga jagada: „Mis on Enricoga? Ta näeb väga halb välja. Paistab, et ta on haige! Kardan tema pärast!”

Kahe päeva pärast oli Carusol atakk, mis tõi endaga kaasa tõsised tagajärjed. Tekkis kirurgilise vahelesegamise vajadus. Järgnevad päevad olid väga rasked. Kopsust mädapaise eemaldamiseks tehti mitu operatsiooni. Caruso vaakus pikka aega lausa elu ja surma vahel. Iga päev anti välja meditsiinilist bületääni, millele kirju-

tas alla terve arstide koosseis. Kogu maailm, iseäranis tema kodune ooperimaailm, ootas ja lootis.

Mäletan jutujamist arstiga, doktor Antonio Stellaga — ühega neist, kes ravisid Carusot. Ta ütles mulle järgmist: „Mister Gatti, võibolla Carusol õnnestubki välja rabelda. Ta säilitab oma hääle, pleuriit ei kahjusta häält. Kuid pärast kõiki neid operatsioone pole tal enam kunagi lava jaoks vajalikku kopsu mahtu.”

Paistis, et Caruso tuli haigusega toime, kriis möödus. Aprillis tõusis ta voodist ja sirvis isegi noote. Mõne päeva pärast tegi esimese jalutuskäigu, mai lõpul sõitis aurikul „President Wilson” oma armsasse Napolisse. Seal ägenes haigus uuesti, oli küsimus sõidust Rooma veel ühele operatsioonile.

Caruso langes omaenda muretuse ohvriks. Ta kuulas ilmaasjata erinevate arstide soovitusi, mis olid tihtilugu vasturääkivad. Arstide hulka sattus lausa šarlatane. Aga pärast oli jubliiga hilja.

Caruso oli suurepärane inimene — julge, aus, täiesti ilma upsakuseta. Ta pühendus täielikult tööle, ei säästnud ennast, pani igal etendusel kõik välja. Vabadel hetkedel pakkus talle lõbu joonistada karikatuure sõpradest, kolleegidest, ametiisikutest. Siin ilmutas ta ennast sügava kunstnikunatuurina.

Olen korduvalt kuulnud oma aja kõiki suuri tenoreid. Paljud neist olid suurepäraseid artiste erakordse häälega ja igaühega neist mäletan ma suurepäraseid etendusi. Kuid mitte ükski neist, minu arvamuse kohaselt, ei laulnud oma partiid tervenisti sellise vokaalse ja artistliku küllastatusega, mis oli omane Caruso esitusele. Ja muidugi ei leia ma oma mälust teist tenorit, keda võiks temaga võrrelda esituste stabiilsuses — nädalast nädalasse, hooajast hooaega muutumatult domineerida etendustes ja peaaegu mitte kunagi kurvastada publikut sunnitud asendusega.

Aastatega omandas tema hääl, võrreldes ajaga, kui ma teda esmakordselt kuulsin, veidi tumedama varjundi. See muutus massiivsemaks, tendentsiga baritonaalsetele efektidele. Hääl oli nii vastupidav ja nii plastiline, et Caruso, *tundes end isegi haiglase*, võis laulda *etendus etendus* järel, *kusjuures enamik kuulajaid isegi ei kahtlustanud, et esineja pole oma parimas vormis.*

Ta oli ainulaadne artist, kellega pole kedagi kõrvutada. Ma ei tea, kas kunagi ilmub veel keegi temataoline.

Mul on tänapäevani alles Caruso viimane kiri. Ma palusin tal välja öelda oma kaalutlused *Metropolitani* eelseisvaks hooajaks. Ta vastas mulle: „Ma ei teagi, mida Teile öelda. Mu tervis pole siiani korras. Praegu, kui kirjutan teile neid ridu, kallid sõber, istub mu naine tasakesi nuttes nurgas. See masendab mind.”

Kiri lõpeb sõnadega: „Inimene kavatseb, aga Jumal otsustab! Emban Teid õrnalt, Teie Enrico Caruso.”

Kahe päeva pärast ta suri.

S. Mihhejeva kommentaar.

Caruso suri Napolis 2. augustil 1921 48-aastasena. Tema enneaegne surm kutsus tookord esile palju arutlusi, eriti seoses Napoli meedikute avaldusega, et Caruso „ei saanud Ameerikas asjakohast ravi”. Itaalia ajakirjanduses hiljuti avaldatud uued dokumendid, sealhulgas ka arhiivist leitud arstlik otsus, lubavad teha lõpliku järelduse: Caruso surma põhjuseks oli vasakpoolne subfreniitne abstsess (mädapaise diafragma all), mis oli tekkinud hooletussejäetud kopsuhaiguse tagajärjel.

Paradoks: tenori „kuldne kõri” ja tema võimas hingamissüsteem olid talle terve elu jooksul pidevate ebameeldivuste allikaks. Veel nooruses, käinud kroonilise angiini tõttu ühe kuulsal larüngoloogi vastuvõtul, kuulis ta karmi otsust: „*Kas Te õpite laulmist? Ärge raisake ilmaasjata oma aega ja raha, noormees. Teie kõri pole laulmiseks kohane.*” Ka edaspidi oli tema kurk tihti haiglane, kahel korral (1907 ja 1909) eemaldati tal häälepaeltelt sõlmed — nimelt pärast neid operatsioone tegi ta hääl läbi sellised muutused, mida kirjeldab Gatti. Aga tema uskumatult mahukad „lõõtsad” (sissehingamisel suurenes Caruso rinnakorvi ümbermõõt 25 cm!) olid väga vastuvõtlikud külmetushaigustele.

Kõik algas pärast ühte järjekordset külmetust, mille ta sai kontserditurnee ajal Põhja-Ameerikas 1920. a. oktoobris. Caruso alustas hooaega juba haigena ja sellest hoolimata laulis etendus etendus järel. „Igal vähegi väärt lauljal lihtsalt ei ole õigust haige olla. Vanad näitlejad rääkisid mulle, et kui oled nimekas ja sunnitud lõplikult lavalt lahkuma, siis ei tohi mingil juhul lasta publikul märgata, et sa oled haige, laulda tuleb isegi surnuna,” — nii seletas ta ise oma kangekaelset soovi esinemisi mitte katkestada.

Selle tulemusena muutus tavaline külmetus tal väga ruttu pleuriidiks. „Iga kord kui võtsin *soli* või sellest kõrgema noodi, sain kui kinzallilöögi külje sisse,” jutustas ta siis. „*Etendus lõppedes, enne kui minna publikule kummardama, pidin heitma põrandale ja roomama vingerdades kui madu, kuni mu vasakus küljes paigaltnihkunud sooned ja närvid läksid tagasi oma kohale.*”

Aga arstid? Tema isiklik arst, moodne New Yorgi terapeut, kelle Gatti õiglaselt lahterdas „šarlatanide” kategooriasse, pani diagnoosi „roietevaheline neuralgia”. Kogu ravi taandus massaažile, millest, Caruso sõnade kohaselt, „isegi hobune oleks valust röökinud”, ja elasteste sidemete kandmisele. Aga kui ikkagi saabus atakk ja kirurgi skalpell avas rinnaõõne, purskus seal kopsuvedeliku fontään — sellise jõuga, et määris operatsioonitoa seinad.

Teda opereerinud kirurgi loeti New Yorgis üheks parimatest spetsialistidest. Paraku oluiks parem, kui Caruso pöördunuks reaarsti poole. Tahtes läbi tulla „vähese verega”, otsustas see *hülgekirurg* vaid vähese kirurgilise vahelesegamise kasuks ja piirdus ainult rinnaõõne ühe poolega. Seetõttu ei avastanudki ta diafragma all asunud peamist põletikukollet.

Caruso tegi läbi kaheksa operatsiooni. Vaatamata nende enam-vähem lokaalsele iseloomule olid need äärmiselt rasked ja valulikud. [- - -]

Haige olukorra suhteline stabiliseerumine, mis lubas tal ette võtta 9-päevase merereisi New Yorgist Napolisse, oli puhtalt väline ja ajutine. Jätkev mäda teke diafragma all viis lõpuks selleni, mis mõeldapääsmatult pidi juhtuma: tekkis kõhukoopa infektsioon, ootamatult ja tormiliselt arenes välja peritoniit koos

kaasneva sepsisega. Caruso voodi äärde kogunenud Napoli Ülikooli arstiteaduskonna professorid ei saanud teda enam aidata. Tema viimased sõnad, millega ta pöördus naise poole, olid: „Kallis..., ära lase neil... jälle mulle... haiget teha...”

Carusole korraldati hiilgavad matused. Kuninga korraldusega kuulutati välja vaba päev ja kogu Napoli tuli tänavatele, et saata oma kuulsat poega tema viimisel teekonnal. Laulja palsameeritud surnukeha asetati hermeetilisse klaasist sarkofaagi, mis paigutati valgetest kividest mausoleumi Del Pianto kalmistul. Kümme aastat oli publikule avatud

juurdepääs Carusole. Hiljem leidis tema ameeriklannast lesk selle olevat „mittetsiviliseeritud“ ning saavutas Itaalia valitsuselt eriloa mausoleumi sulgemiseks.

Käibib arvamine, et seda tehti, kuna aeg muutis liialt Caruso väljanägemist. Hämmastava loo aga jutustasid laulja viimase, 1990. a. Napoli ilmunud monograafia autorid. Tuleb välja, et 70-ndate aastate lõpus pandi Caruso rahulas toime vandalismiakt. Tundmatu kurjasepitseja tungis mausoleumi ja püüdis sarkofaagi avada, kuid nähtavasti hirmutasid teda kellegi sammud ja ta ei jõudnud oma kuritööd lõpuni viia. Kui

kalmistuvaht mõne aja möödudes avastas, et mausoleum on avatud ja sinna sisenes, nägi ta, et puust kaas oli eemaldatud ja sarkofaagi äär kangiga tagasi murtud.

Hämmastav oli see, [---] et Caruso keha oli täielikult säilinud. Ta näol oli samasugune ilme nagu 70 aastat tagasi — surm polnud sellele oma jälgi jätnud.

Kas andis tookord kuidagimoodi tunda sooja suveõhu tungimine sarkofaagi? Seda ei tea praegu mitte keegi. Kahjustused parandati, mausoleum suleti täiesti ja sellest ajast saadik pole seal keegi käinud. [---]

Tõlge: A. Kons

INSTRUMENTAARIUM

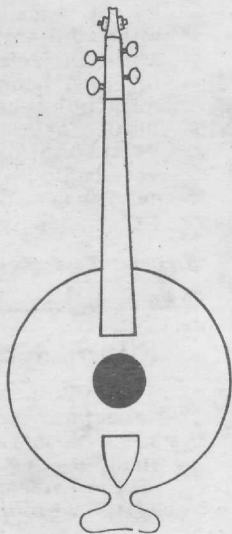
VIIULI "NÄGU" LÄBI SAJANDITE

(Algus „ML“ № 1/2)

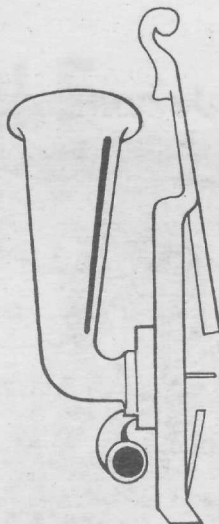

m

m. Ameerika viiul aastast 1887
n. Collinsi kajaviiul, 1879
o. August Strohi viiul, 1904

n

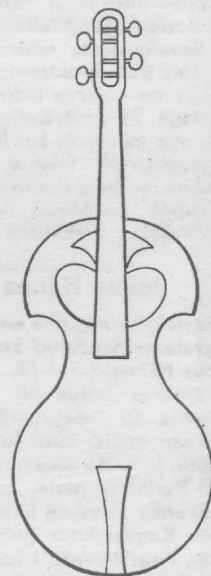

o

p

p. fonoviiul, Arthur Howson, 1904
q. Caldersmith'i viiul, 1979

q

Uut Rahvusraamatukogu muusikafondis Kingitused

Rahvusraamatukogu sai hinnalise kingituse Rootsi Muusikainformatsiooni Keskuselt — 28 CD-d rootsi nüüdisaegse muusikaga. Valik on rikkalik — koori- (ka Eric Ericsoni koor), sümfoniilist, kammer-, jazz- ja elektro-akustilist muusikat. On mitmete heliloojate autoriplaate ja Ingvar Lindholmi ooper „Ett Drömspel/Dream Play“.

Taas kingitus Neeme Järvi! — tema Ameerika muusika sarjas valminud CD, millel W. G. Stilli, W. L. Dawsoni ja D. Ellingtoni muusika Detroiti Sümfoniaorkestri esituses. Lisatud on rohkelt tutvustavat materjali maestro Järvi lähituleviku kontserdiogrammidest.

Rahvusraamatukogus asuv Eesti Keelpilliõpetajate Ühingu noodikogu täienes taas 18 noodiga: teoseid Max Bruch'i loomingust (ka tema III viiulikontserdi klaviir), kogumik Paul Esseki spetsiaal-etuude, 3 kogumikku W. Klasinc'i sekventsiharjutusi, palju põnevat kammerkoosseisudele jm. Ka Venemaa Keelpilliõpetajate Ühingu väljaande „KLJUTS“ numbreid võib nüüd küsida kunstide osakonna muusikalestist.

Kultuuriministeerium kinkis Rahvusraamatukogule CD „Chamber Music from Estonia“, millel Tallinna Keelpillikvartett esitab Tubina, Tüüri ja Pärdi loomingut.

Raamatud

Connolly, B. Billy Connolly: The authorized version — London, 1976.
Davies, L. Franck: Biogr. — London, 1973.
Du Prel. Impressions. — London, 1989.
Goertz, H. Musikhandbuch für Österreich. — Wien, 1993.
Greenfield, E. et al. The Penguin guide to bargain compact discs and cassettes. — London, 1992.
Greenfield, E. et al. The Penguin guide to compact discs, cassettes and LPs. — Harmondsworth, 1986.
Heller, K. Antonio Vivaldi. — Leipzig, 1991.
Jahrbuch der Bayerischen Staatsoper, 1989/90. — München, 1989.
Klein, J.-C. Florilège de la chanson française. — Paris, 1990.
Komponisten der Gegenwart. — München, 1992.

Nilsson, B. My memoirs in pictures: Album. — Garden City, 1981.
Nottebohm, G. Two Beethoven sketchbooks: A. description with musical extracts. — London, 1979.
Orgelkomposition in den baltischen Staaten Estland, Lettland und Litauen. — Lilienthal, 1992.
Orgelkomposition in Rußland und der Republiken der ehemahligen Sowjetunion. — Lilienthal, 1992.
Schonberg, H. C. Facing the music. — New York, 1981.
Stiehler, I. David Oistrach: Begegnungen. — Leipzig, 1989.
Swedish wind music: A sel. catalogue. — Stockholm, 1991.
Taylor, R. Robert Schumann: His life and work. — London, 1982.
Verteidigung des musikalischen Fortschritts: Brahms und Schönberg. — Hamburg, 1990.
What about jazz in Finland? — Helsinki, 1990.
Wagner, H. Das große Handbuch der Oper. — Wilhelmshaven, 1991.
Raimond Valgre. — Tln., 1993.

CD-d

DAC 241-242 — Tallinna Vanalinna Poistekoor. — S.1.: IS Records Ltd, 1993. — ISRC OI
DAC 230 — A Touch of Sweden/Esit. The Band of the Royal Swedish Army. — Stockholm: PROPRIUS, 1992. — PRCD 9065
DAC 224-225 — Tubin, E. Barbara von Tisenhusen. — Helsinki: Ondine Inc, 1991. — ODE 776
DAC 226-227 — Tubin, E. The Parson of Reigi. — Helsinki: Ondine Inc, 1992. — ODE 783

Kassetid:

HKA 678 — 24 grandes chansons de Juliette Créco. — S.1. PHILIPS, s.a. — 7581269
HKA 753-754 — Swing Accordion/Esit. T. Kalluste jt. — Tln.: Tallinna Helikassettehas, s.a. (salvest. 1991).
HKA 671-672-673-674 — Tobias, R. Des Jona Sendung. — S.1. Theka, s.a.

(Algus 5. lk.-l)

Arvo Volmer ka Oulu Linnaorkestrit juhatama

ERSO peadirigent Arvo Volmer saab Peeter Lilje järglasena ka Oulu orkestri kunstiliseks juhiks. Leping on sõlmitud kolme aasta peale ja jõustub k.a. 1. augustist. Soome ajakirjandus kurdab, et liiga paljusid selle liigi orkestreid juhatavad välismaalased.

Laulupeo peakomisjonis

4. märtsil oli koos laulu- ja tantsupeo peakomisjon. Kuulati Riina Vanhapani ettekannet pidude kujundamisest, kiideti see põhiliselt heaks, detaile täpsustatakse. Ettekandja rääkis ka sellest, kuidas kavatsetakse minimaalsete rahaliste kulutustega saavutada head efekti. Tõstatati küsimus, kas sponsorite reklaami on sobiv kanda laulupeorongkäigus. Selgus, et see "on sponsorlepingutes ette nähtud.

Ettevalmistuste rahalisest küljest andis ülevaate peo direksiooni juhataja I. Moss. Praegu on eelarve kohaselt kulud kaetud tuludega 94 protsendi ulatuses. Olukord võib aga muutuda, kui tuleb veel selliseid ebameeldivaid üllatusi, nagu seda oli hiljutine raudteepiletite hinnatõus. Laulu- ja tantsupeo ärajäämist rahalistel põhjustel aga loetakse praktiliselt välistatuks.

Miina Härma Päevad

Eesti koorimuusika ema 130. sünniaastapäevale pühendatud koorimuusikapäevad Tartus toimusid 9.—13. veebruarini.

Tähtsaim üritus oli „Tuljaku“ võistulaulmine 12. veebruaril Tartu Õpetajate Seminari saalis. Žürii (esimese A. Ritsing) selgitas kooride paremust kolmes kategoorias. Parimast parim sai peaauhinna — rändkarika „Vaskne lüüra“. Selle viis koju Paide Kammerkoor (juhatasid Anne Toomiste, Piret Järvet). I kategooria parim oli samuti Paide Kammerkoor. II kategoorias tunnustati võitjaks Elva segakoor „Vega“ (juh. Ain Tarro). Äramärkimist väärisid Tartu kammerkoor „Non Troppo“ (juhatas Lilyan Kaiv), Kolga Kammerkoor Taavi Esko juhtimisel, Jõgeva Noortekoore Maret Oja käe all ja Heli Sepa Kose Kammerkoor.

Nelja päeva jooksul oli kokku 11 kontserti, neist kolm kontsert-jumalateenistust.

Muusikapäevade kunstilise juhi Valli Ilviku sõnul läks üritus igati korda. Heameelt tegi noortekooride suur osakaal ja tubli osavõtt. Kohal olid isetegevuslikud koorid Tartumaalt ja kaugemaltki: Kehrast, Kadrinast, Viimsist, Paidest, Keilast, Kolgast, Puurmanist, Vastse-Kuustest ja mujalt Eestist. Enamik koore oli rahvarõivastes, osalt äsjamuretsetes. Ei jäänud muljet, et maal elatakse vaeselt.

Üritust toetasid Tartu vallavalitsus, ajalehed „Rahva Hääli“ ja „Postimees“, Koosa ja Ülenurme vald, Tartu Ülikooli Ajaloomuuseum, Tartu Ülikooli kirjastus, Raadio „Tartu“ ja a/s Mägi. Järgmised samalaadsed päevad on kavas tuleval aastal 9.—12. veebruarini.

Osavõtjate rohkuse järgi tundub, et peale filmiseriaalide vaatamise on eestlaste seas populaarsuselt järgmine koorilaul.

Neeme Järvi Tallinnas

11.—13. märtsini oli Eestis taas külas Neeme Järvi. 13. märtsil juhatas ta „Traviata“ etendust.

N. Järvi siinolekule olid ajastatud muudatused teatri juhtimises. Moodustati teatri loominguine eestseisus, kuhu tema kõrval kuuluvad veel Ivari Ilja, Eri Klas, Georg Malvius ja Mikk Mikiver (hiljem loodetakse lisada veel balletispetsialist). 12. III pidas eestseisus esimese kinnise koosoleku. Selleks ajaks kultuuriminister P.-E. Rummo vormistas ka muutused teatri juhtkonnas. Mais asub teatri direktori kohale Paul Himma (Eesti Raadiost, Jaak Viller läheb tagasi „Vanemuisesse“) ja kunstiliseks juhiks Neeme Kuningas. Peadirigendi koht jääb esialgu lahtiseks.

Asutati ka N. Järvi nimeline Muusikaakadeemia ehitamise Fond, millesse N. Järvi andis pool miljonit EEK.

Eesti Muusika Nõukogu ingliskeelne ajakiri

Ilmus Eesti Muusika Nõukogu ingliskeelse ajakirja esiknumber, mis oli planeeritud välja anda juba NYD-festivali ajaks. Hilinemine on seotud paberi muretsemisega. Ajakirja toimetab Sirje Normet.

Sissejuhatava sõnavõtu ja lühivõtte Eesti muusika arengu ajaloo kohta on kirjutanud prof. Leo Normet, Eesti Muusika Akadeemia rektori prof. Peep Lassmanniga teinud intervjuu Anneli Remme. E. Tubina sümfooni analüüsib meie värskem dr. phil. Margus Pärtlas.

Eelmisel aastal kandideerisid Eesti poolt IMC/UNESCO muusikapremiale Arvo Pärt ja Eesti Filharmonia kammerkoor. Samad kandidaadid esitati ka tänava. Kummalegi on pühendatud artikkel: A. Pärdist Merike Vaitmaalt ja kammerkoorist (koos intervjuuga T. Kaljustega) Tiina Mattisenilt.

Ajakirja lõpus on EMN 28 liikmesorganisatsiooni aadressid ja telefonid.

Heliloojatest...

Tallinna Heliloojate Maja asukate kohta kõneldakse järgmist tõestisündinud lugu. Kord vaevelnud keegi komponistidest terve öhtu jooksul klaverit piinates, leidmata mingile teosele paslikku lõppu. Hommikul olnud ta kirjastustis öige mitu noodilehte headelt kolleegidelt võimalike variantidega... tänu muidugi nüüdisaja ehituskunstile, õigemiini, korterite heliisoleerimatuks.

... ja helirežissööridest

Naljalogusid saab vesta ka helirežiivaldkonnast. Palju aastaid tagasi võttis Eesti Raadiost tehtud salvestisi vastu autoriteetne tippmuusikutest kunstnõukogu, kellel paraku ei olnud teadmisi helirežiiv spetsiifikast. Tuli ette, et mõni salvestis ei saanud ühel või teisel põhjusel ettekandmiseluba.

Üsna tavaliseks kujunes praktika, et seesama lint esitati paar kuud hiljem taas komisjonile. Muidugi jäeti mulje, et nüüd on tegemist hoopis uue salvestisega, mille puhul helirežissöör on tänuhulikut arvestanud absoluutselt kõiki kõrge komisjoni poolt varem väljaöeldud soovitusi. „Uue“ salvestise kiitsid hindajad eranditult üksmeelselt heaks.

GUINNESSI REKORDID

Pikimad teosed

Pikim klaveriteos — ilma vaheajata ja kordamisteta — kõlas New Yorgis 28. veebruaril 1980. a. See oli Lamont Jangi „Hästitempeeritud klaver“ ja kestis 4 tundi 12 minutit.

Inglismaal sündinud helilooja Kaikhosru Shapurji Sorabji (1892—1988) 1930-ndatel aastatel kirjutatud 3-osaline „Sümfoonilised varitsioonid“ klaverile on tiheda käekirjaga kirjutatud 500 leheküljele. Etteantud esitustempot järgides kestaks teose ettekanne 6 tundi.

Pikim ooperiaaria — 14 min. 46 sek. — kõlab Wagneri „Jumalate hukus“. Sellise pikkusega on Brunnhilde ohverdustseen helilindil.

Nätsti

Heliloojate kahäkõne

- A: Mis Sa teed?
- B: Missat teen. Aga mis Sa teed?
- A: Ka missat teen. „Eesti missat eesti missile“.
- B: Oled Sa katoliiklane?
- B: Ei. Helihiiqlane. Aga oled Sina katoliiklane?
- B: Ei, ka helihiiqlane.

I. T. Stan

Peatoimetaja: Mart Vainu, sisutoimetaja Aime Kons, Lõuna-Eesti korrespondent Marina Tamme, masinakiri: Magda Meltser. Väljaandjad: AS „BALBI“ ning EV Kultuuri- ja Haridusministeerium Tallinn 34(EE0034) pk. 996. Teisipäeval ja neljapäeval 14.30—16.00 tel. 52 51 24 Honorari saab kätte. Tallinn, Narva mnt. 5, II k., tuba 2. (tel. 43 77 33 või 43 77 51). Trükkikoda „Kiir“, tell. 2217.